

maandblad
jaargang 49
maart 1983

WIELEWAAL

WIELEWAAL

maandblad voor vogel- en natuurstudie

uitgegeven met ondersteuning van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur.

Vroegere hoofdredacteurs: E.H. Fr. SEGERS: jaargang 1 tot en met 23
Dr. Fr. GROOTAERS: jaargang 24 tot en met 46

Hoofdredacteur

Dr. H. MEEUS, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout (014/41 57 58)

Redactieraad

H. FRANCKX, Dr. Fr. GROOTAERS, J. BLOEMEN, A. DE JONGHE, J. KIEBOOMS, R. WILLOCKX, Prof. Dr. U. LIBBRECHT, G. LUYTS, Prof. Dr. A. DHONDT, P. VAN DEN BREMT, M. BECUWE, Dr. R. EYCKERMANN, J. VAN WINKEL, H. VOET, Dr. M. LOUETTE, Ir. G. BULTEEL, J. GABRIELS, Dr. J. VAN GOMPEL, Dr. J. PAULUSSEN, G. BURGGRAEVE.

Koninklijke Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie DE WIELEWAAL

De vereniging heeft tot doel: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels te bevorderen door alle middelen, o.m. door het oprichten van plaatselijke afdelingen, het houden van studiedagen, het uitgeven van een tijdschrift, het verspreiden van vogelboeken en natuurboeken, het oprichten van natuurreservaten. De vereniging werd in 1933 opgericht door E.H. Fr. Segers.

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR

Dagelijks bestuur:

H. FRANCKX, voorzitter, Vredelaan 29, 2500 Lier (03/480 47 32)
P. HERROELEN, ondervoorzitter en afgevaardigde Brabant, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek (02/751 85 76)
F. VAN DEN BROECK, secretaris, De Wilgen 41, 2060 Merksem (03/645 02 52)
J. PEETERS, penningmeester, Hertevoetweg 3, 2958 Weerde (015/61 20 86)

Leden:

J. DHOLLANDER, afgevaardigde Oost-Vlaanderen, Bergstraat 25, 2780 St.-Gillis-Waas
W. VAN SPAENDONK, afgevaardigde Antwerpen, Zevenbergen 50, 2500 Lier.
R. DEBRUYNE, afgevaardigde West-Vlaanderen, Iepersteenweg 60, 8178 Woumen.
E. WELLENS, afgevaardigde Limburg, Statiestraat 89, 3900 Lommel.
W. ROGGMAN, Parklaan 139 bus 8, 9300 Aalst
R. WILLOCKX, Sparrenstraat 23, 2930 Hombeek

Afgevaardigden Wielewaaljongeren:

J. ROYEAERD, St. Hubertstraat 277, 9800 Deinze
P. DELVAUX, Gierlesteenweg 351, 2300 Turnhout
A. VERBOVEN, Gestelsedijk 98, 3900 Lommel

Technisch Adviseur voor de Natuurreservaten:

Ir. S. TYS, Beekstraat 16, 2800 Mechelen (015/41 12 78)

LIDMAATSCHAP EN ABONNEMENTEN

Belgie: 400 F. Andere landen: 500 F. Bijlid (zonder abonnement): 50 F.
Administratie: De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout. Giro: 000-0319785-73. Tel.: 014/41 22 52.

Twintig jaar vogelstudie in de Argonne en omgeving

Henri Wille

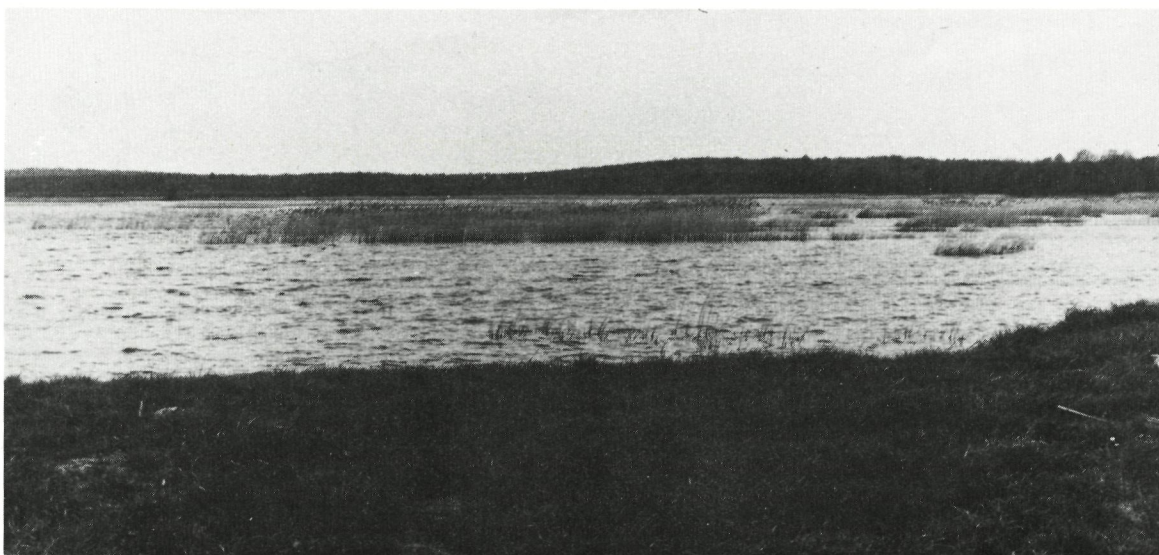
Herhaaldelijk is ons gebleken hoezeer België een uitverkoren land voor vogelstudie is... op voorwaarde even over de landgrenzen te gaan kijken! Dit is beslist zo wanneer wij watervogels, steltlopers en weidevogels willen benaderen, want dan vinden wij Nederland het vogelparadijs bij uitstek... Hetzelfde geldt ook voor de studie van de zeevogeltrek, die met beter gevolg kan geobserveerd worden vanaf de klippen van de Kaap Griz Nez in Noord-Frankrijk. En zo kunnen wij verder gaan: om Amerikaanse dwaalgasten op het spoor te komen is het aangewezen even het Kanaal over te steken, terwijl voor bergvogels de Alpen en de Pyreneeën wenken, voor oostelijke broedvogels Duitsland en Oostenrijk, voor toendra-vogels Schotland en Scandinavië, enz... enz...

Nu bezit ons land een smalle strook helemaal in het zuiden van de Ardennen, de Gaume, waar soorten voorkomen die in de rest van België veel schaarser te vinden zijn: vernoemen wij bv. de 2 soorten wouwen, de Grauwe en Roodkopklauwier, de Grauwe Kiekendief, zonder nog zeldzamere, doch de jongste tijd ook daar onregelmatig voorkomende vogelsoorten te vergeten, zoals Cirlgors, Bergfluiters en Orpheus-spotvogel...

In het voorjaar van 1962 vonden wij toevallig een gebied in Noord-Oost-Frankrijk dat hierbij aansluit en waar de voornoemde vogelsoorten, samen met heel wat andere, in behoorlijk aantal te vinden zijn, terwijl ze in België als zeldzaam of onregelmatig voorkomend worden beschouwd.

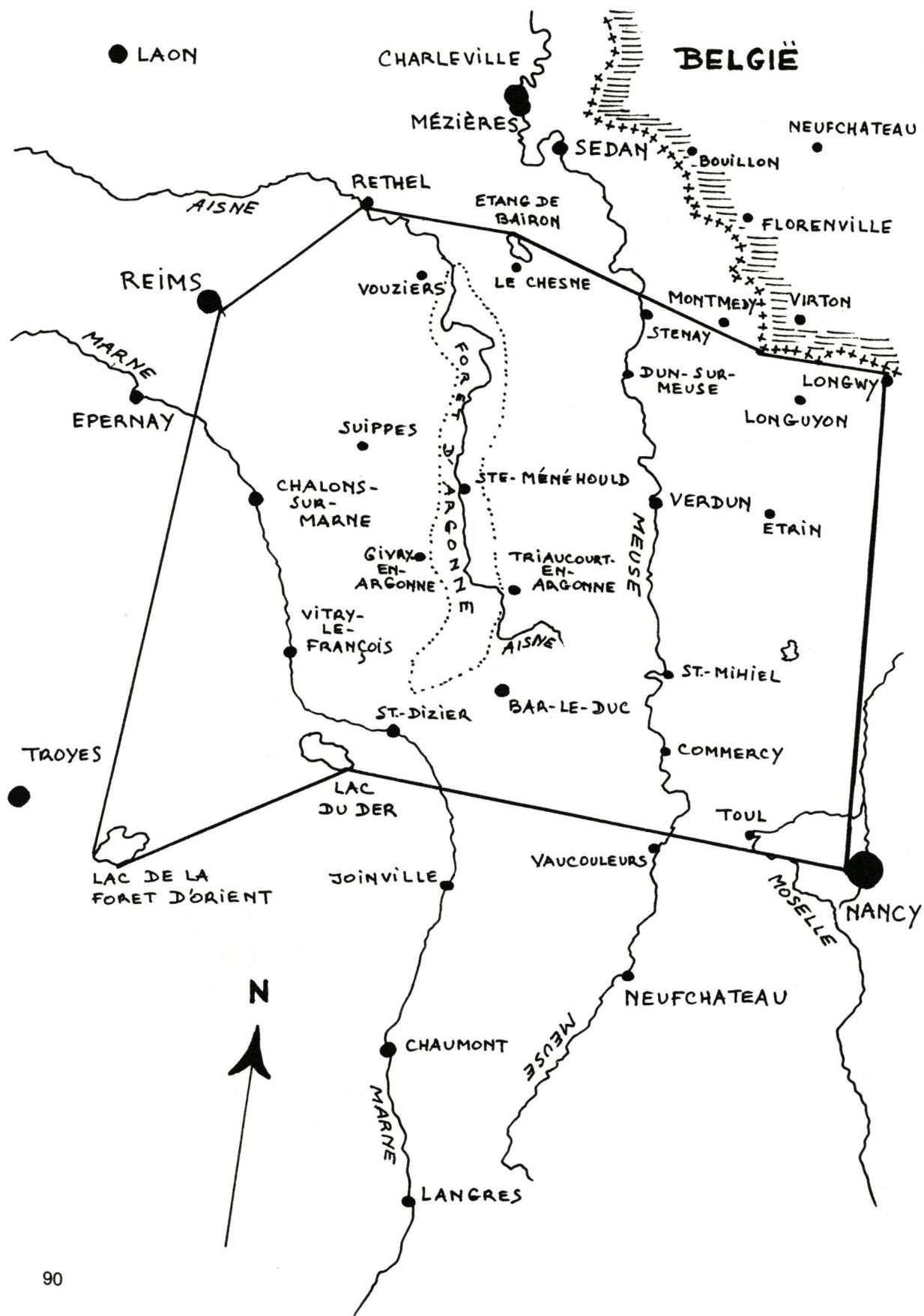
Sinds die tijd kwamen er steeds meer en meer Belgische — ook Vlaamse — ornithologen die streek verkennen, zodat er heel wat belangstelling tot uiting kwam, doch weinigen zullen er meer tijd en moeite aan hebben besteed dan ondergetekende: sinds 1962 is er bijna bestendig door mij naar vogels gekeken in de veelhoek die in grote lijnen gevormd wordt door de steden Longwy, Nancy, Troyes, Reims, Rethel en Virton: slechts in de jaren 1973-74 en 1981-82 waren onze bezoeken er minder talrijk tijdens de belangrijkste tijd van het jaar, namelijk de voortplantingsperiode van de meeste broedvogels. Vermits er gedurende die 20 jaren wel eens onnauwkeurige waarnemingen voor de streek in kwestie werden meegedeeld, menen wij dan ook een kort overzicht van onze belangrijkste vaststellingen hier op zijn plaats.

Het onderzochte gebied, waar de Argonne een centrale plaats inneemt, beslaat een ruw geschatte oppervlakte van nagenoeg 10.000 km² (100 x 100 km) en volgt geografisch bekeken de volgende meridianen: vanaf 2°25 tot 3°75 oosterlengte, tussen 54° en 55° noorderbreedte. Als belangrijkste rivieren zijn er de Maas in het oosten en de Aisne in het westen, met in de uiterste zuidoostelijke uithoek de Moezel en in het zuidwesten de Marne en de Aube. Administratief zijn het vooral de Franse departementen Meuse en Marne, met als grenzen de zuidelijke Ardennen in het noorden, Meurthe et Moselle in het oosten en de Haute Marne en Aube in het zuiden. Behalve de dichtbeboste Maas- en Aisne-

Etang de Belval.

Foto: H. Meeus

valleien is er een duidelijk verschil te maken tussen het minder beboste, veel drogere en gedeeltelijk steppe-achtige westen en het veel vochtiger en sterk beboste oosten (en uiterste zuidwesten). Een vrij scherpe begrenzing van beide zo verschillende natuurlijke gebieden wordt gevormd door de steden Rethel, Vouziers, Ste-Ménéhould, Vitry-le-François en Troyes. Dat het werkelijk ideaal is een standplaats op de grens van beide natuurlijke streken in te nemen kunnen wij hier illustreren door het bezoek, tijdens één enkele morgen, van nesten van de Zwarte Specht, Blauwe Kiekendief, Roerdomp en Griel, iets wat wij meerdere jaren na elkaar mochten beleven... 2 ervan ten oosten en 2 ten westen van voornoemde scheidingslijn gelegen! In dat verband dienen wij ook te onderlijnen dat het besproken gebied eveneens een reeks grotere en kleinere vijvers omvat, vanaf het uiterste zuidwesten tot in het noordoosten: ten O en NO van Troyes, tussen Vitry-le-François en Ste-Ménéhould, en tussen Commercy en Longuyon, langs de oostelijke Maasoever; buiten die strook zijn er weinig belangrijke vijvers, met als belangrijkste uitzondering de Biron-vijver ten noorden van Le Chesne (in het uiterste noorden van ons gebied). De ligging van deze vijvers is bepalend voor de verspreiding en trekbewegingen van vele soorten die aan water en bos gebonden zijn.

Om nu een duidelijker beeld te bekomen van de lokale verspreiding van die vogelsoorten die voor België van belang zijn maken we een onderscheid tussen 3 reeksen vogels die in de Argonne voorkomen: 1) Soorten die in de Argonne en omgeving als dwaalgasten of zeldzame doortrekkers verschijnen; 2) Soorten met een ander statuut dan in België; 3) Soorten die in de Argonne en omgeving vrij regelmatig als broedvogels worden aangetroffen (of onlangs nog tot broeden kwamen) en die in België slechts onregelmatig voorkomen. Op die wijze bekomen wij een vrij klaar overzicht.

I) De lijst van de zeldzame soorten in de Argonne en omgeving is wel erg onvolledig, vermits wij nooit intensief op dergelijke dwaalgasten jagen; wellicht zijn andere Argonne-bezoekers in staat nog andere, hier niet vermelde soorten voor te leggen, liefst met nauwkeurige tijd- en plaatsbepaling. Voorlopig houden wij het bij het volgende lijstje: 1) **Roodkeelduiker** *Gavia stellata*: 1 van 6 tot 10 november 1982; 2) **Geoorde Fuut** *Podiceps nigricollis*: 24 mei 1977 en 14 april 1979; 3) **Kleine Zilverreiger** *Egretta garzetta*: 10 september 1976 en 27 mei 1977; 4) **Ralreiger** *Ardeola ralloides*: 7 juni 1976; 5) **Kwak** *Nycticorax nycticorax*: 1 juni 1979 (3 ex.); 6) **Woudaapje** *Ixobrychus minutus*: is hier nooit als broedvogel gevonden; 1 op 13 augustus 1977 en 1 op 3 augustus 1968; 7) **Zwarte Ooievaar** *Ciconia*

nigra: 3 september 1977 (1); 8) **Krooneend** *Netta rufina*: 31 maart 1971 (5 ex.), 30 mei 1977, 7 juni 1977, en van 7 tot 18 april 1979 (1); 9) **Witoogend** *Aythya nyroca*: 4 juli 1978: 1 wijfje, volgens sommigen met 1 jong, wat ons erg onwaarschijnlijk schijnt; 10) **Toppereend** *Aythya marila*: 5 december 1979 (1 woerd); 11) **Grote Zaagbek** *Mergus merganser*: op de meren in het zuidwesten regelmatig overwinterend, in flink aantal; 12) **Nonnetje** *Mergus albellus*: eveneens een regelmatige overwintelaar op de twee grote meren in het zuidwesten van ons waarnemingsgebied; 13) **Bergeend** *Tadorna tadorna*: 9 december 1979 en 4 december 1982 (een wijfje); 14) **Kleine Zwaan** *Cygnus columbianus*: van 31 oktober tot 13 december 1982 (2 adulten en 3 juvenielen); 15) **Slangearend** *Circus gallicus*: 5 mei 1978 (1); 16) **Vorkstaartplevier** *Glareola pratincola*: 19 mei 1978 (1); 17) **Grote Mantelmeeuw** *Larus marinus*: (1 juv.); 18) **Dwergmeeuw** *Larus minutus*: 30 april 1979 (11 ex.), 1 mei 1979 (1) en van 3 tot 5 november 1982 (1); 19) **Witwangstern** *Chlidonias hybrida*: 8 juni 1968 (3, alarmerend) en 30 juni 1979 (1); 20) **Blauwborst** *Luscinia svecica*: hier geen broedvogel! 28 juli 1965 (mannetje witster) en 21 april 1973 (zang); 21) **Waaierstaartrietzanger** *Cisticola juncidis*: 10 augustus 1979 (1) en van 18 juni tot 1 juli 1980 (zingend mannetje dat nest bouwde maar zonder wijfje bleef); 22) **Kleine Klapekster** *Lanius minor*: was nog broedvogel bij Rethel tot 1961, 1 gezien op 2 mei 1973; 23) **Holenduif** *Columba oenas*: zeldzame broedvogel! 3 ex. gezien op 27 juni en 4 juli 1978; 24) **Kluut** *Recurvirostra avosetta*: op 21 en 22 mei 1972 een groepje van 6 vogels en van 12 tot 21 januari 1983 nog een afzonderlijk exemplaar (overwinteringspoging?). De jongste dagen echter verdwenen.

II) De volgende lijst omvat soorten die in de Argonne en omgeving talrijker of zeldzamer zijn dan in België en ook soorten die hier andere biotopen bezetten of de jongste tijd verdwenen zijn als broedvogel of integendeel hier nieuwe broedvogels geworden zijn. Ook deze lijst is onvolledig want vele gewone soorten zijn niet vermeld: bv. de Meerkooi en de Dodaars die op de vijvers in de Argonne een veel hogere densiteit bereiken dan op de vergelijkbare vijvers in België; bij het Waterhoen is de situatie net omgekeerd. Wij behandelen 34 soorten:

1) **Purperreiger** *Ardea purpurea*: mogelijk nog zeer zeldzame broedvogel; jaarlijks trek langs de vijvers, van ZW naar NO in het voorjaar en omgekeerd in de nazomer.

2) **Roerdomp** *Botaurus stellaris*: hier vrij gewone broedvogel op de vijvers met omvangrijke rietzoom; de „trompende” mannetjes zitten vaak op een vijver ernaast en zijn wellicht polygaam in

Roerdomp *Botaurus stellaris*.

Foto: R. Willockx

sommige gevallen, met 2 nesten op korte afstand van mekaar; de jongen weigeren meestal het vers uitgebraakte voedsel, maar slikken met ijver de nadien uitgebraakte, half verteerde vissen; moeder slikt daarna de geweigerde vissen opnieuw door om ze bij een latere voedselbeurt, na het verse voedsel — meestal genegeerd — eens te meer aan te bieden. Ook kikvorsen worden gejaagd, vooral 's winters, wanneer soms hier en daar in klompen uitgebraakte kikvorsen als reserve-voedsel dienst kunnen doen. In 1980 begon de voortplanting zeer vroeg (begin maart reeds eileg in 1 nest; 5 april 1980 reeds kleine jongen).

3) **Tafeleend *Aythya ferina*** is als broedvogel in de Argonne veruit de talrijkste eend, met soms tientallen nesten op kleine eilandjes en in het overjaarse riet van de grotere vijvers. In tegenstelling hiermee is de Wilde Eend hier vrij schaars, in elk geval als broedvogel (uitgezonderd de gekweekte eenden).

4) **Visarend *Pandion haliaetus*** verblijft tijdens de twee trekperiodes soms weken na elkaar in de streek van de grote vijvers, waar karpers en allerlei andere vissen voor een steeds gedekte tafel zorgen. Men kan dan ook bijna dagelijks de spectaculaire duik- en plonsvluchten bewonderen van 1 tot 5 Visarenden die hier van vijver tot vijver rondzwerven, in het voorjaar in april-mei (tot rond 15 mei), in het najaar in augustus-

september. Eens werden er 7 geteld tijdens 1 enkele dag!

5) **Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus***: eveneens een roofvogel die aan de vijvers gebonden is, maar dan enkel om er zijn nest in het riet aan te leggen, want jagende vogels kunnen tot vele kilometers ver boven de graanvelden worden gezien. Alhoewel steeds in behoorlijk aantal vertegenwoordigd (op grotere vijvers 3-4 paren) lijkt ons de jongste jaren toch wat afname te bespeuren, in tegenstelling tot de toestand in Vlaanderen... ondanks een wettelijke bescherming wordt hier de Bruine Kiekendief toch nog vervolgd en afgeschoten, terwijl ook heel wat nesten worden geroofd of verstoord.

6) **Grauwe Kiekendief *Circus pygargus***: komt de jongste jaren slechts hier en daar nog tot broeden, in moerassen of ook in jonge bosaanplantingen en helaas ook steeds in graanvelden, waar de meeste nesten worden vernield tijdens de oogst. Waar er tot 5 jaar geleden nog kolonies van een tiental broedparen op één enkele plaats konden gevonden worden zijn het nu meestal totaal geïsoleerde paren die hier en daar tot voortplanting komen, met meest succes nog in afgelegen moerasjes, die echter steeds schaarser worden, want ook hier viert de ruilverkaveling, met alle naweeën eraan verbonden, hoogtij.

7) **Zeearend *Haliaeetus albicilla***: wordt een regelmatige overwinteraar op de 2 grote vijvers (echte meren) in het zuidwesten van ons gebied: een recordaantal van 5 vogels zou daar op 29 februari 1980 verbleven hebben (mededeling G. Huyskens). Laat zich minder verleiden om ook minder uitgestrekte waterplassen te bezoeken, doch dit gebeurde wel zopas, van 21 tot 29 januari 1983: een onvolwassen vogel pleisterend op een droogstaande vijver (uitzonderlijk in volle winter) in gezelschap van een 100-tal Blauwe Reigers en naar schatting 20.000 Kieviten... zou hier best op muskusratten kunnen jagen, die er in vrij groot aantal voorkomen. Lijkt ons te traag om regelmatig vogels in goede conditie te kunnen slaan: de Kieviten in elk geval negeren blijkbaar deze „reus” totaal, en blijven naar voedsel zoeken op de slijkodem, tot op enkele meters van de ook daar vaak „rustende” Zeearend.

8) **Boomvalk *Falco subbuteo***: was jaarlijks als broedvogel gevestigd langs enkele vijvers, tot 1965; sindsdien enkel nog sporadisch broedvogel, doch jaarlijks doortrekkend in mei en augustus (vooral); jaagt dan graag op libellen en ook op de in massa's doortrekkende zwaluwen, die langs de grote vijvers hun slaapplekken opzoeken bij valavond.

9) **Hazelhoen *Bonasa bonasia***: is nog op enkele plaatsen broedvogel in uitgestrekte loofbossen met veel kreupelhout (3 zekere waarnemingen, 1 ten oosten van de Maas) maar is hier veel schaarser dan in gelijkaardige biotopen van de zuidelijke Ardennen (bv. in de Semois-vallei).

Etang du Haut Fourneau.

Foto: H. Meeus

10) **Kwartel** *Coturnix coturnix*: tijdens warme en droge zomers in groot aantal broedvogel in de uitgestrekte graanvelden van de Champagne; ontbreekt daar geen enkel jaar, maar er zijn nu geen grote aantallen meer te horen zoals slechts 10 jaren geleden.

11) **Waterral** *Rallus aquaticus*: op alle vijvers met wat riet als broedvogel aanwezig, in behoorlijk aantal, met een veel grotere densiteit dat wat wij in België nu nog vaststellen. Ook de jongste tijd steeds even goed aanwezig als vroeger.

12) **Kwartelkoning** *Crex crex*: zoals in ons land ook in de drogere Champagne sterk verminderd als broedvogel; houdt echter blijkbaar stand in uitgestrekte meersen langs de Maas, waar er nog in 1982 meerdere roepende vogels gevestigd waren in juni (mededelingen P. Prin).

13) **Velduil** *Asio flammeus*: was een vrij regelmatige broedvogel in ons waarnemingsgebied tijdens de eerste jaren van ons onderzoek, van 1962 tot 1964: enkele broedparen vestigden zich toen tussen jonge naaldhoutboompjes op zeer droog terrein, anderen nestelden in moerassige stroken langs enkele vijvers waar onze laatste vondst (4 pas uitgevlogen jongen met beide

ouders) dateert van 25 juli 1964. Sinds die tijd ontbreken alle gegevens in verband met deze vroegere niet zo zeldzame broedvogel.

14) **Hop** *Upupa epops*: is ook nu nog jaarlijkse broedvogel in de Argonne-streek, op ver uiteenliggende plaatsen, doch de huidige situatie is erg alarmerend voor deze exotisch lijkende vogelsoort; van 1962 tot 1978 hoorden wij het typisch geroep van de Hop zowat overal, nu echter is het een zeldzaamheid geworden, en de aftakeling lijkt steeds verder te gaan.

15) **Grijskopspecht** *Picus canus*: ook deze soort is nu uiterst zeldzaam geworden, en zelfs geheel verdwenen op meerdere plaatsen waar wij deze merkwaardige specht van 1962 tot 1978 (27 december 1978) regelmatig konden observeren, namelijk in oude bossen met geschikte nestbomen (eik en beuk vooral). Wellicht nog aanwezig in sommige weinig bezochte loofbossen in de vochtigste valleien, maar een afdoend bewijs ontbreekt op dit ogenblik.

16) **Middelste Bonte Specht** *Dendrocopos medius* is ook nu nog in behoorlijk aantal aanwezig in de meeste loofbossen met voldoende licht: hier waren er echter stellig 3-4 maal meer tot einde 1978: op vele plaatsen waren hier toen meer

Middelste Bonte Spechten dan Grote Bonte, wat wel een unieke situatie was. Wij vermoeden dat de steeds dieper in het oude loofbos doordringende Spreeuwen de voornaamste oorzaak uitmaken voor het verdwijnen van beide oorspronkelijke spechten in de Argonne-streek.

17) **Draaihals** *Jynx torquilla*: eveneens in volle teruggang overal, en wellicht ook wegens het oprukken van andere nestholten-bewonende vogelsoorten (Spreeuwen, Ringmussen, mezen) die bv. de steeds schaarser wordende oude wilgenstronken bezetten.

18) **Boomleeuwerik** *Lullula arborea*: is steeds broedvogel in de Maasvallei, waar vrij kale kalkhellingen een ideaal biotoop vormen. Ontbreekt echter overal elders en is hier plaatselijker verspreid dan in België, waar echter meer afname gebeurt in de vroeger goed bezette gebieden.

19) **Grauwe Klauwier** *Lanius collurio*: was een zeer talrijke broedvogel in de streek tot enkele jaren terug. Is nu echter plots (sinds 1979) erg teruggelopen en slechts plaatselijk hier en daar nog aanwezig: dit is echter helaas bijna overal in West-Europa het geval.

20) **Waterspreeuw** *Cinclus cinclus*: alhoewel de Argonne-streek eerder een zacht-glooiende heuvelstreek is (vergeleken met de Belgische Ardennen) komt de Waterspreeuw toch in vrij behoorlijk aantal voor als broedvogel langs de beekjes en rivieren in de Argonne, zelfs op plaatsen waar wij dit niet zouden verwachten (traag lopende waterlopen).

21) **Tapuit** *Oenanthe oenanthe*: een talrijke doortrekker in voor- en najaar, doch als broedvogel uiterst lokaal voorkomend (op enkele droge hellingen langs de Maas).

22) **Cetti's Zanger** *Cettia cetti*: was hier reeds als broedvogel goed gevestigd vooraleer deze soort in België verscheen (vanaf 1964); ook nu nog regelmatig voorkomend op de geschikte plaatsen (vochtige terreinen met veel doornig struikgewas).

23) **Sprinhaanrietzanger** *Locustella naevia*: ook nu nog een opvallend talrijke broedvogel in de Argonne-streek: meestal in allerlei ruige terreinen (zelfs nieuwe biotopen, na kaalslag in volle bos ontstaan) maar plaatselijk ook wel eens in graanvelden.

24) **Snor** *Locustella luscinioides*: bleek tot kort geleden een vrij gewone broedvogel in de bredere rietstroken langs de vijvers, doch is ook nu sterk afgenomen op de meeste vijvers.

25) **Grote Karekiet** *Acrocephalus arundinaceus*: in België is deze soort de jongste tijd dramatisch in aantal afgenomen op nagenoeg alle broedgebieden. Van deze nefaste evolutie is tot op heden weinig of niets te merken in de Argonne-streek, waar op alle vijvers vanaf het zuidwesten tot het noordoosten steeds even druk gezongen

wordt als vroeger het geval was. Wij houden echter wel ons hart vast, want dergelijke gunstige toestand kenden wij ook nog jaren nadat in België het grauwe klauwierenbestand zo fel was afgenomen; helaas, bij die soort is ook hier het onvermijdelijke ondertussen reeds gebeurd, namelijk een bijna even felle aftakeling van de effectieven als vroeger bij ons.

26) **Bosrietzanger** *Acrocephalus palustris*: voortgaande op de bekende verspreiding in West-Europa dachten wij vroeger deze soort niet in de Argonne-streek aan te treffen. Wellicht greep hier een recente gebiedsuitbreiding naar het zuiden toe plaats, want het was pas in 1978 dat wij in een vallei ten westen van het Argonne-woud, en op 2 verschillende plaatsen, volop zingende Bosrietzangers ontmoetten; sindsdien zijn er jaarlijks geweest, en op meerdere plaatsen in dezelfde omgeving. Merkwaardig lijkt ons ook, dat de eerste indringers zich in enkele rietmoerassen hadden gevestigd (reeds in 1977 was ons dergelijke nieuwe vestiging bekend even ten noorden van ons gebied, in de Franse Ardennen) terwijl de daarop volgende Bosrietzangers ook hier in een meer traditioneel biotoop zongen, namelijk in met hoge brandnetels begroeide bermen, en dat is ook tot op heden het geval: blijkbaar dus een voltooide kolonisatie!

27) **Spotvogel** *Hippolais icterina*: zoals bij de vorige soort waren wij ook hier overtuigd dat de Argonne-streek helemaal niet in aanmerking kwam voor broedgevallen van de gewone Spotvogel, die hier trouwens met succes vervangen wordt door de Orpheusspotvogel (zie verder voor deze typische en talrijke broedvogel in ons waarnemingsgebied). Toch konden wij tot onze verrassing in de oostelijke Champagne-vlakte, nabij het Argonne-woud, 1 of 2 fel-zingende exemplaren van deze soort aantreffen, in 1978 en 1979 (1 zonder onderbreking vanaf 21 mei tot 25 juni 1978 zingend) maar wij zijn praktisch overtuigd dat hier toen geen broedgevallen hebben plaats gevonden vermits er nooit 2 partners samen werden gezien en deze hardnekkig zingende mannetjes nagenoeg nooit van plaats veranderden! Of er nu in latere jaren nog dergelijke gevallen zijn geweest durven wij niet stellig negeren: wij kwamen hier bijna niet tijdens de jongste 2 broedseizoenen, doch andere waarnemers die hier wel regelmatig verbleven en best het onderscheid konden maken tussen de zang van de 2 in aanmerking komende spotvogels (een „conditio sine qua non”) hebben ons geen nieuwe waarnemingen van *Hippolais icterina* gemeld, behalve een aanhoudend zingend exemplaar op 30 mei 1981 te Brizeaux (mededeling H. Meeus).

28) **Grauwe Gors** *Miliaria calandra*: in de bijna boomloze Champagne-hoogvlakte is dit wel de talrijkste broedvogel op de meeste plaatsen; in

het geheel van de streek niet zo ver onderliggend bij de alom verspreide Veldleeuwerik. Ook 's winters zijn hier Grauwe Gorzen aanwezig, maar dan in min of meer grote groepen en samen met Geelgorzen voorkomend. Bij gunstig weder kan de eerste zang reeds in januari gehoord worden. Nestelt graag in luzerne-velden.

29) **Putter** *Carduelis carduelis*: zoals verwacht een alom goed verspreide broedvogel in de Argonne en omgeving. In tegenstelling tot de volgende soort echter weinig broedgevallen in volle bos, en ook minder overwinteraars: net als bij de Appelvink is er heel wat trek van Putters in het najaar en in de lente, wat de quasi-afwezigheid van beide soorten tijdens de echte wintermaanden kan verklaren.

30) **Goudvink** *Pyrrhula pyrrhula*: nog talrijker als broedvogel dan de Putter, met een veel grotere verspreiding in de bossen. 's Winters nog talrijker, soms in grote groepen te zien (50-80).

Bij deze lijst van 30 soorten hebben wij met opzet heel wat soorten onbesproken gelaten, omdat de verschilpunten met de toestand in België niet groot genoeg waren volgens ons bescheiden oordeel. In dat verband willen wij toch even 4 koloniserende soorten vernoemen die ook hier in volle opmars zijn, net als in ons land:

31) **Kievit** *Vanellus vanellus*: met vele bekende broedgevallen in meerdere biotopen maar natuurlijk meest in de omgeving van de vijvers.

32) **Kleine Plevier** *Charadrius dubius*: komt hier nu en dan tot voortplanting na aanleg van nieuwe vijvers of drooglegging van bestaande vijvers gedurende de broedtijd.

33) **Wulp** *Numenius arquata*: is wellicht reeds geruime tijd broedvogel in enkele uitgestrekte meersen, maar hiervan kregen wij slechts nu kennis, dank zijn de scherpe waarnemingszin en gulhartigheid van mijn goede Franse vriend, dokter P. Prin. Wij hopen in 1983 de juiste situatie te kunnen preciseren van deze onverwachte broedvogel voor ons waarnemingsgebied.

34) **Kokmeeuw** *Larus ridibundus*: was reeds meerdere jaren in steeds grotere aantallen te zien, vooral in november, wanneer de meeste vijvers worden afgelaten voor de visvangst. Het bewijs van een eerste succesvolle broedpoging kwamen wij pas in 1982, met zowel enkele alarmerende vogels op de broedplaats als enkele pas uitgevlogen juvenielen 20 km. zuidelijker enkele weken nadien.

35) **Kraanvogel** *Grus grus*: in België buiten Limburg en de Ardennen een vrij uitzonderlijke doortrekker in voor- en najaar, en slechts in de Hoge Venen bekend als tijdelijk pleisteraar. Hier in de Argonne en omgeving komen de Kraanvogels zeer regelmatig voorbij, vanaf einde oktober tot begin mei, en heel die tijd kan men

ook groepen pleisterende vogels aantreffen, in de geploegde velden of overnachtend in de weilanden. Ook tijdens de echte wintermaanden (december-januari) ontbreekt deze soort nooit helemaal, vooral in het uiterste zuidwesten van ons waarnemingsgebied, maar ook noordelijk ervan tijdens de zachte december- en januari-maanden 1982-83: nog 40 ex. samen waargenomen, gisteren, 16 januari 1983. Meestal geen te massale aantallen, met als maximum 126+ 80 + 110+ 89 tijdens 1 enkele dag (24 oktober 1979). Ook 1 waarneming in juni: 1 goed vliegende vogel op 18 juni 1980. Het welbekend geroep weerklinkt ook vaak 's nachts en wordt voortdurend aangewend door de laagvliegende groepen, die blijkaar dadelijk reageren op alles wat onder hen beweegt of hun aandacht trekt. In november meest doortrekkende vogels, gevolgd door maart.

III) De derde en klaarblijkelijk ook de meest tot de verbeelding sprekende lijst is wel de hierna volgende, met de 12 typische Argonne-broedvogels, die in België zomet onbekend dan toch wel heel wat sporadischer en onregelmatiger voorkomen dan hier het geval is: jammer genoeg zijn ondertussen enkele van deze soorten ook in de Argonne-streek wellicht reeds verdwenen of zodanig zeldzaam geworden, dat hun lot zo goed als onafwendbaar bezegeld lijkt: hiertoe behoren ongetwijfeld de zo vaak vernoemde Dwergarend en ook het veel minder als recente broedvogel gekende Klein Waterhoen. Ziehier trouwens deze lijst met nadere bijzonderheden:

1) **Rode Wouw** *Milvus milvus*: handhaaft zich overal prachtig en is naar onze mening zelfs licht in aantal toegenomen sinds 1962; dit kan ook een verklaring geven voor de jongste broedgevallen in België, waar de soort ook iets regelmatig — alhoewel steeds erg schaars — tot broeden komt. Ook het overwinteren wordt een steeds gewonere zaak in de Argonne en omgeving, met maximaal 40-50 vogels op een slaapplek (ten NO van Rethel: zie *Alauda* 46 (1978): 309-317: „Hivernage du Milan Royal *Milvus milvus* dans les Ardennes” - L. Kérautret); voegen wij hieraan toe dat ook andere, meer bescheiden, slaapplekken bestaan en dat zowat overal in ons waarnemingsgebied winterwaarnemingen kunnen verricht worden, vooral op zonnige dagen.

2) **Zwarte Wouw** *Milvus migrans*: eveneens in volle uitbreiding, maar veel meer beperkt tot de omgeving van de vijvers, in tegenstelling tot voorgaande soort. Is echter plaatselijk veel talrijker, vooral in het zuidwesten, vanaf de Marne maar overwintert hier nooit! Is integendeel jaarlijks de eerste roofvogel om de Argonne definitief te verlaten, vanaf augustus... dit kan ook best in België worden vastgesteld: zie de maandtabellen van beide soorten in Lippens en

Wille, 1972, „Atlas van de vogels in België en West-Europa”: blz. 233 en 235. Wij zijn zelfs van oordeel dat de 2 februari- en de 2 novembergegevens bij de Zwarte Wouw in werkelijkheid op waarnemingen van de Rode Wouw slaan! Hier hebben wij in elk geval nooit een Zwarte Wouw gezien tijdens deze 2 maanden.

3) **Blauwe Kiekendief** *Circus cyaneus*: als broedvogel in België sinds 1968 verdwenen, maar hier in zowat geheel ons waarnemingsgebied een jaarlijks goed vertegenwoordigde broedvogel, die met goed gevolg gebruik weet te maken van de steeds verder gaande ontbossing met kaalkappingen: herhaaldelijk komt de Blauwe Kiekendief hier tot broeden, 2-3 jaar na de kappingen, en blijft er dan broeden tot de nieuw aangeplante boompjes 7-8 jaar oud zijn. Wij vonden ook meerdere keren 2 nesten op zeer korte afstand van mekaar op dergelijke plaatsen, maar bij nader onderzoek bleek hier helemaal geen sprake te zijn van polygamie.

4) **Dwergarend** *Hieraaetus pennatus*: de Argonne-broedvogel bij uitstek! Jammer genoeg vliegen hier heel wat Buizerds rond met lichte vleugeltekening, zodat veel vermeende (en

gepubliceerde) waarnemingen van Dwergarenden in werkelijkheid op dergelijke Buizerds slaan! In elk geval kijk ik de jongste jaren tevergeefs uit naar deze unieke soort, en ook andere bevoegde waarnemers gaven toe dat er geen meer te zien zijn, sinds 1978. Graag wil ik hier mijn volledig waarnemingslijstje vermelden: 4 augustus 1962 (3 vogels); 19 mei 1963 (1 op dezelfde plaats); 20 juli 1968 (1 met prooi op 50 km. ten westen); 11 april 1971 en 8 augustus 1971 (1 ex.); 2 april 1972 (1); 7 augustus 1975 (1, donkere fase); 18 april 1976 (1); 27 juli 1977 (1); geen enkele meer nadien! Er moet echter hieraan toegevoegd dat er zowel in 1966 als in 1967 een bezet nest in het uiterste zuidwesten van onze streek door bekende Belgische eiverzamelaars werd geroofd! Een open vraag blijft evenwel of deze soort ook, als gevolg daarvan, 10 jaren later hier is verdwenen!?

5) **Kleine Trap** *Otis tetrax*: nog steeds broedvogel, maar in uiterst klein aantal en wellicht ook niet alle jaren, in de uitgestrekte velden in het westen van ons gebied. Wij zagen baltsende vogels in 1965 (12 mei), 1966 (1 juli), 1967 (15 mei en 6 juni), 1970 (16 en 30 mei en 28 juni), 1971 (2 mei) en ook nog in 1981 (26 mei, 6, 8, 17 juni en 2 juli): in het laatste geval konden wij zelfs de

Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus*

Foto: R. Willockx

nestplaats (in een luzerneveldje) lokaliseren, het mannetje zijn wijfje naar het nest zien drijven (8 juni) en ook het wijfje haar „kroost” zien verdedigen tegen een opdringende Zwarte Kraai (17 juni): ook het mannetje kwam rondcirkelen en alarmeren („kwoak”) maar toen wij de vermeende jongen konden bemachtigen (op de plaats waar het wijfje met opengespreide vleugels de Zwarte Kraai aanviel) bleken die 3 wakkere jongen „slechts” patrijzekuikens te zijn! Wij kunnen dus veronderstellen, dat de Zwarte Kraai hier spelbreker is geweest en dat de Kleine Trap, na haar jongen te hebben verloren 3 patrijzekuikentjes heeft geadopteerd... in 1982 waren hier geen Kleine Trappen meer te zien. Maar in 1981 werd er op een tweede plaats 1 gezien...

6) **Klein Waterhoen** *Porzana parva*: het opvallend geroep van deze soort (vroeger als Kleinste Waterhoen gedetermineerd door de Zweedse geluidopnemers maar later als Klein Waterhoen herkend) konden wij in 1962 in het zuidelijk deel van het Argonne-woud vaststellen, in een brede rietstrook van 1 der grootste vijvers in dit gebied, terwijl er later zelfs 2 steeds roepende vogels weken lang verbleven op een vijver in het NO van ons waarnemingsgebied, langs de rechteroever van de Maas. Hier vonden wij zelfs een nestje in aanbouw (op 17 mei 1968) dat echter nadien verlaten werd. Mogelijk zijn er ook later nog broedgevallen geweest in die streek (of ten zuiden ervan) maar zelf konden wij geen enkele zekere waarneming meer verrichten: is nu wellicht verdwenen.

7) **Griël** *Burhinus oedicnemus*: wij verwijzen hier naar een gedetailleerde studie over deze soort in *Veldornitologisch Tijdschrift* 4: (1981): 37-66 waar wij onze waarnemingen in NO-Frankrijk hebben opgesomd. Dank zij Dr. H. Meeus konden wij onze gegevens vergelijken met die in de Elzas zoals die daar door W. Christen, *Ornithologische Beobachter* 77 (1980): 201-208, werden beschreven. In het kort samengevat kunnen wij zeggen dat de densiteit van deze soort in de Elzas heel wat hoger ligt dan in de Champagne (respectievelijk 160 t.o.v. amper 50 broedparen), in de eerste plaats omdat de Griël in de Elzas met goed gevolg in de maïs is gaan broeden, waar heel wat minder legsels verloren gaan dan bv. in suikerbietvelden, waar ze bij ons in de Champagne bij voorkeur nestelen: legsels die in de rij liggen zijn steeds reddeloos veroordeeld wanneer daarna de wiedzmachine haar werk komt doen. Wel is het steeds mogelijk die legsels tot 50 cm. ver te verplaatsen zonder het broedwerk te verstoren. Maar niets verstoort meer de Grielen dan vreemde wagens die door de velden rijden (aan de landbouwertractoren en auto's van de plaatselijke boeren zijn ze gewoon!) zodat wij hier met nadruk elk systematisch opzoeken van grielennesten afraden; vergeten wij vooral niet dat overal Zwarte Kraaien op de uitkijk zitten en

niet aarzelen gebruik te maken van te langdurige afwezigheid van de verstoorde broedvogels om de legsels op te sporen! De schuwe Grielen zijn daardoor het meest bedreigd door elk ondoordacht bezoek van onbevoegden in de velden! En wanneer er groepen bezoekers naar zo een zeldzaam nest komen kijken wordt het een ramp!

8) **Roodkopklauwier** *Lanius senator*: steeds jaarlijks als broedvogel aanwezig op een of andere plaats, en zowat overal in de streek. Maar nu is er helemaal geen sprake meer van 7 broedgevallen in 1 jaar, zoals wij dat bv. in 1964 in een zeer beperkt gebied langs de rechteroever van de Maas konden vaststellen. Toen reeds scheen vooral de Ekster de aartsvijand van de nesten van de Roodkopklauwier te zijn (eieren en nestjongen werden stelselmatig opgezocht) en dat is ook later herhaaldelijk gebleken, ondermeer nog in 1982 bij het enige door ons bekende nest van deze soort in de oostelijke Champagne. In België is de Roodkopklauwier nog onregelmatig broedvogel in de zuidelijke Gaume, doch ontbreekt wellicht als dusdanig de meeste jaren (met minder zon).

9) **Orpheusspotvogel** *Hippolais polyglotta*: is in België slechts de jongste tijd met zekerheid als broedvogel vastgesteld (*Gerfaut-Giervalk* 69: 269-274 en 71: 667-670) terwijl de soort in ons waarnemingsgebied als een van de gewoonste broedvogels bekend is, vooral in de westelijk gelegen drogere Champagne-streek, waar wij jaarlijks nesten en uitgevlogen nestjongen vinden. Ten oosten van de Maas is deze spotvogel heel wat minder talrijk, en om die reden verwachten wij dan ook in België meer broedgevallen ten westen van de Maas dan wel ten oosten ervan, waar er nu reeds meerdere bekend zijn, als gevolg van het aldaar intensiever doorgevoerd onderzoek, vooral in het als dusdanig in aanmerking komende gebied van de Gaume. Zelf hebben wij reeds in 1975 een alarmerend broedpaar vastgesteld ten noorden van Rocroy, (op 11 juni 1975), op 10 km. van de Belgische grens en amper 20 km. zuidelijk van het bekende broedgeval in België te Frasnes-lez-Couvin. Sinds die periode dateren ook de vastgestelde zangposten te Rouveroy (1 juni 1976) en de vangsten van 1 vogel in juni 1977 te Sombreffe en van 2 vogels te Hanzinelle in mei-juni 1978, terwijl er ook in 1969 en 1971 reeds niet-gehomologeerd zangposten waren vastgesteld te Rouveroy. Ook de door ondergetekende verrichte vangst te Lembeke (Oost-Vlaanderen) op 11 mei 1973 (zie *Gerfaut-Giervalk* 64: 123-126) en zelfs de zingende vogel van 6 tot 9 juni 1982 te Turnhout (Antwerpen) (*Wielewaal* 48: 279-280; *Dutch Birding* 4: 72) kunnen best daarbij aansluiten, terwijl er „precedenten” zijn in 1915-16 (broedgeval te Nieuwpoort, in 1917 (25 mei: St. Pol) en 1921 (11 juni: Lille) die best op een vroegere vrijwel identieke westelijke expansie

(naar het noorden toe) kunnen wijzen. Ook daar zijn nu recente en belangrijke vestigingen bekend, ondermeer bij Boulogne, bij Maubeuge (woud van Mormal, even ten zuiden van Mons) en bij Avesnes (*Héron* 1979: 70-74 en 1980: 50-58) zodat wij toch niet zo slecht geïnspireerd waren (Lippens en Wille, 1972, *Atlas van de vogels in België en West-Europa*) om de voornoemde oudere gegevens te vermelden, die volgens anderen „totaal ongegrond” zouden zijn (*Gerfaut-Giervalk* 69: 272). Ook sommige van die „oudere” ornithologen („in casu” van Havre, de Selys, Galasse, Coopman, de Tristan, Medlicot en Bishop) kenden wel het verschil (in zang vooral) tussen de 2 spotvogels, zodat het ons ongegrond leek ze in dat verband totaal te negeren. In elk geval is verder onderzoek naar deze soort in Zuidwest-België (bv. in Henegouwen, van Doornik tot Chimay) ten zeerste aangewezen! Als eerste voorwaarde: de goed-verschillende zangstrofen tussen beide spotvogels dadelijk onderscheiden...

10) **Bergfluit** *Phylloscopus bonelli*: in tegenstelling tot de voorgaande soort hebben wij steeds meer zingende Bergfluiters waargenomen ten oosten van de Maas dan wel ten westen ervan, waar deze soort trouwens meestal beperkt bleef

tot de droge naaldhoutbosjes, die de jongste tijd meer en meer verdwijnen, ten gunste van de steeds intensiever doorgevoerde graanteelt in de Champagne. Ook in België zijn de bekende broedplaatsen tot op heden ten oosten van de Maas gelegen.

11) **Withalsvliegenvanger** *Ficedula albicollis*: jaarlijks, en tot in 1982, konden wij enkele paartjes van deze oostelijke soort steeds op eenzelfde plaats in het zuidelijke Argonne-woud aantreffen: volop zingende mannetjes en bezoek van nestholten tot in juni (10 juni 1972) doen ons denken aan mogelijke broedgevallen, doch een zeker bewijs hiervan ontbreekt steeds. Wellicht betreft het hier bijna steeds mislukte broedpogingen, want later waren er meestal spreuwen in deze nestholten!

12) **Cirgors** *Emberiza cirrus*: steeds enkele broedgevallen in de westelijke Champagne-streek, meestal nabij de steeds schaarser wordende naaldhoutbosjes. Was vroeger hier heel wat algemener, vooral in het uiterste westen, waar de wijngaarden van de Champagne beginnen, tussen Reims en Epernay. Ook bij deze zonne-minnende gors zien wij een analogie met de verspreiding van de Orpheusspotvogel, want ook hier is verspreidingspatroon in België (met heel wat broedgevallen in de eerste helft van deze

Biotoop van de Withalsvliegenvanger *Ficedula albicollis* in de Argonne.

Foto: H. Meeus

eeuw) hoofdzakelijk beperkt tot zuidwestelijk België, de Maasvallei en de Gaume-streek. De huidige achteruitgang kan evenzeer een gevolg zijn van de vochtiger lentes de jongste tijd, het verdwijnen van geschikte broedterreinen en het toenemend gebruik van scheikundige bestrijdingsmiddelen in graan- en wijnteelt. Maar ook de toename van kraaiachtigen speelt een funeste rol.

Tot zover dit uiteraard te beperkt overzicht van onze vaststellingen in een voor België zo belangrijk gebied, waar ook nu nog heel wat vogelsoorten leven die in ons land eerder zeldzaam zijn of totaal ontbreken. Wij hebben heel wat soorten onbesproken gelaten, die ook hier een ander statuut bezitten dan in België: vermelden wij voor de vuist enkele roofvogels (**Wespendief, Sperwer, Havik, Torenvalk en Buizerd!**), eenden (**Krakeend, Slobeend**), spechten (**Groene en Kleine Bonte Specht**) en ook meerdere zangvogels (**Nachtegaal, Braamsluiper, Paapje, Fluiters, Rietzanger, Geelgors, Rietgors, Appelvink**) die ook hier op heel wat plaatsen beter vertegenwoordigd zijn dan in België, ook als broedvogels. Bij de niet-broedvogels denken wij hier ook aan de **Waterpieper** die als overwinteraar veel regelmatig en talrijker voorkomt dan in ons land: op de droogvallende vijvers bv. kan men dan groepen tot 50 stuks zien foerageren! Zelfs bij de zeer gewone soorten kan men heel wat verschilpunten aanwijzen (**Tortelduif, Roek, Grasmus, Tuinfluiter, Tjiftjaf, Fitis, Vink**, enz...); meestal wordt in de Argonne een hogere densiteit bereikt dan in ons land, dit vooral wegens de heel wet geringere menselijke bezetting in ons waarnemingsgebied, waar er bv. weinig woningen te vinden zijn buiten de meestal veel kleinere dorpskernen...

Graag wil ik hier eindigen met een dubbele oproep: 1) Wie aanvullende of verbeterende gegevens bezit over deze streek kan deze overmaken aan onderstaand adres, waar ze met zeer veel dank zullen worden aanvaard en gecommentarieerd; 2) Een dringend beroep op het verantwoordelijkheidsbesef van eenieder die hier vogels komt waarnemen: vermijdt elke vorm van verstoring, vooral het massaal bezoek langs veldwegen en bospaden, oevers van vijvers en alle rustige biotopen in onze zo mooie Argonne-streek. Want ook hier is de aftakeling van heel wat vogelsoorten het onherstelbaar gevolg van ondoordacht menselijk ingrijpen. Als natuurminnaars hebben wij de dwingende plicht in dat opzicht steeds het goede voorbeeld te geven.

Dankbetuiging

Wij uiten hier onze beste dank aan allen die ons hun waarnemingen hebben meegedeeld; meer in het bijzonder aan twee goede vrienden, die mij de jongste jaren regelmatig konden ontmoeten: de

heer Valère Dupont, uit Antwerpen en Dr. Patrice Prin, uit Ste-Ménéhould.

Résumé

Vingt années d'étude ornithologique en Argonne et environs. Depuis 1962 le soussigné examine les oiseaux dans une région en France, qui touche à la Belgique dans son extrémité Sud (la région comparable de la Gaume) et se situe entre les 54 et 55° N., et 2°25 et 3°75 E., comprenant les villes de Longwy, Réthel, Reims, Troyes et Nancy. Cette région est plus boisée dans sa partie orientale (vallées de la Meuse et de l'Aisne, régions de la Woëvre et de l'Argonne) tandis que sa partie occidentale est largement constituée par le plateau calcaire assez aride et sans arbres de la Champagne pouilleuse. Trois catégories d'oiseaux se distinguent ici, suivant leur caractère de rareté ou de leur différence de statut avec la Belgique:

1) Raretés en Argonne et environs: 24 espèces, notamment le Plongeon catmarin *Gavia stellata*, le Grèbe à cou noir *Podiceps nigricollis*, l'Aigrette garzette *Egretta garzetta*, le Héron crabier *Ardeola ralloides* (le 7 juin 1976), le Héron bihoreau *Nycticorax nycticorax* (le 1 juin 1979: 3 ex.), le Blongios nain *Ixobrychus minutus* (le 13 août 1977), la Cigogne noire *Ciconia nigra* (le 3 septembre 1977), la Nette rousse *Netta rufina*, le Fuligule nyroca *Aythya nyroca*, le Fuligule milouinan *Aythya marila*, le Harle bièvre *Mergus merganser*, le Harle piette *Mergus albellus*, la Tadorne de Belon *Tadorna tadorna*, le Cygne de Bewick *Cygnus bewickii*, le Circaète Jean-le-blanc *Circaetus gallicus* (le 5 mai 1978), la Glaréole à collier *Glareola pratincola* (le 19 mai 1978), le Goeland marin *Larus marinus*, la Mouette pygmée *Larus minutus*, la Guifette moustac *Chlidonias hybrida*, le Gorge-bleue *Luscinia svecica*, le Cisticole des joncs *Cisticola juncidis*, la Pie-grièche à poitrine rose *Lanius minor*, le Pigeon colombin *Columba oenas* et l'Avocette *Recurvirostra avosetta*.

2) Des oiseaux ayant en Argonne et environs un statut différent qu'en Belgique: 35 espèces, notamment le Héron pourpré *Ardea purpurea*, nicheur rarissime, le Grand Butor *Botaurus stellaris*, nicheur assez commun, le Fuligule milouin *Aythya ferina*, le canard nicheur le plus commun, le Balbusard fluviatile *Pandion haliaetus*, migrateur commun, le Busard des roseaux *Circus aeruginosus*, nicheur commun, le Busard cendré *Circus pygargus*, nicheur commun jadis, en régression, le Pygargue à queue blanche *Haliaeetus albicilla*, hivernant désormais régulier, le Faucon hobereau *Falco subbuteo*, nicheur régulier jadis, devenu rare, la Gélinotte des bois *Bonasia bonasia*, nicheur rare, la Caille des blés *Coturnix coturnix*, nicheur commun certaines années chaudes, le Râle d'eau *Rallus aquaticus*, nicheur assez commun, le Râle de genets *Crex crex*, nicheur assez commun jadis, en régression maintenant, le Hibou des marais *Asio flammeus*, nicheur régulier jadis, disparu maintenant, la Huppe fasciée *Upupa epops*, nicheur assez commun jadis, devenu rare, le Pic cendré *Picus canus*, nicheur régulier jadis, maintenant rarissime, le Pic mar *Picoides medius*, nicheur commun jadis, en forte régression, le Torcol

fourmilier *Jynx torquilla*, nicheur régulier jadis mais devenu très rare, l'Alouette lulu *Lullula arborea*, nicheur régulier mais très localisé, la Pie-grièche écorcheur *Lanius collurio*, nicheur commun jadis, actuellement en forte régression, le Cincle plongeur *Cinclus aquaticus*, nicheur régulier localisé, le Traquet motteux *Oenanthe oenanthe*, nicheur rare et localisé, la Bouscarle de Cetti *Cettia cetti*, nicheur régulier localisé, la Locustelle tachetée *Locustella naevia*, nicheur assez commun, la Locustelle lusciniode *Locustella luscinioides*, nicheur localement commun jadis, actuellement en régression, la Rousserolle turdoïde *Acrocephalus arundinaceus*, nicheur toujours assez commun, la Rousserolle verderolle *Acrocephalus palustris*, nicheur local récemment installé, l'Hypolaïs icterine *Hippolaïs icterina*, migrateur irrégulier, probablement non-nicheur, le Bruant proyer *Miliaria calandra*, nicheur abondant en Champagne, le Chardonneret élégant *Carduelis carduelis*, nicheur commun près des villages, le Bouvreuil pivoine *Pyrrhula pyrrhula*, nicheur commun, le Vanneau huppé *Vanellus vanellus*, nicheur régulier, en progression, le Petit Gravelot *Charadrius dubius*, nicheur local, le Courlis cendré *Numenius arquata*, nicheur rare, très localisé, la Mouette rieuse *Larus ridibundus*, devenu nicheur récent localisé et la Grue cendrée *Grus grus*, migrateur commun et régulier, et hivernant localisé (probablement de date récente).

3) Des oiseaux nicheurs typiques en Argonne et environs: 12 espèces, dont certains devenus rarissimes: le Milan royal *Milvus milvus*, toujours commun et hivernant sur place, le Milan noir *Milvus migrans*, également en extension mais plus localisé aux étangs et n'hiverné jamais, le Busard Saint Martin *Circus cyaneus* nicheur régulier assez commun, l'Aigle botté *Hieraaetus pennatus*, nicheur régulier jadis, devenu rarissime sinon disparu, l'Outarde canepetière *Otis tetrax*, nicheur régulier jadis (en Champagne) devenu très rare, la Marouette poussin *Porzana parva*, nicheur localisé jadis, actuellement rarissime sinon disparu, l'Oedicnème criard *Burhinus oedicnemus*, toujours nicheur en Champagne, mais en régression, la Pie-grièche à tête rousse *Lanius senator*, nicheur régulier jadis, devenu rare maintenant, l'Hypolaïs polyglotte *Hippolaïs polyglotta*, nicheur commun en Champagne, en progression vers le nord-ouest, le Pouillot de Bonelli *Phylloscopus bonelli*, nicheur rare et localisé, le

Gobemouche à collier *Ficedula albicollis*, nicheur probable très localisé, le plus souvent sans succès, et le Bruant zizi *Emberiza cirrus*, nicheur local rare en Champagne.

D'autres espèces sont localement plus fréquentes ou plus rares qu'en Belgique: citons par exemple (liste non-limitative) la Bondrée apivore *Pernis apivorus*, l'Epervier *Accipiter nisus*, l'Autour des palombes *Accipiter gentilis*, nicheurs également plus rares qu'en Belgique, le Faucon crécerelle *Falco tinnunculus*, nicheur plus localisé qu'en Belgique, le Canard chipeau *Anas strepera*, nicheur plus rare, le Canard souchet *Anas clypeata*, nicheur très rare, le Pic vert *Picus viridis*, nicheur commun jadis, en régression, le Pic épeichette *Dendrocopos minor*, localement plus commun jadis, en diminution, le Rossignol *Luscinia megarhynchos*, nicheur commun jadis, en régression, la Fauvette babillarde *Sylvia curruca*, le Traquet tarien *Saxicola rubetra*, nicheurs communs jadis, en régression maintenant, le Pouillot siffleur *Phylloscopus sibilatrix*, nicheur toujours assez commun, le Phragmite des joncs *Acrocephalus schoenobaenus*, nicheur localement commun jadis, en régression, le Bruant jaune *Emberiza citrinella*, toujours nicheur très commun, sans diminution apparente (contrairement à la situation en Belgique), le Bruant des roseaux *Emberiza schoeniclus*, nicheur localement commun mais en régression, et le Gros-bec casse-noyaux *Coccothraustes coccothraustes*, jadis assez commun comme nicheur, mais actuellement aussi en régression.

Une densité plus grande qu'en Belgique se constate également chez la Tourterelle des bois *Streptopelia turtur*, la Corneille freux *Corvus frugilegus*, la Fauvette grisette *Sylvia communis*, la Fauvette des jardins *Sylvia borin*, le Pouillot véloce *Phylloscopus collybita*, le Pouillot fitis *Phylloscopus trochilus* et le Pinson des arbres *Fringilla coelebs* pour ne citer que des espèces très communes. Le Pipit spioncelle *Anthus spinoletta spinoletta* représente un passereau non-nicheur, qui passe et hiverne en plus grand nombre sur les étangs temporairement vidangés qu'en Belgique.

Dr. H. Wille, Matthieulaan 2 B, B-8440 Westende-Middelkerke, België; 151.330 Epense (Poste Givry-en-Argonne), Département de la Marne, France.

ontvangen op 17 januari 1983.

Prooiovergave Bruine Kiekendief.

Foto: R. de Lust

Verslag van de Wielewaalreis naar Egypte in 1982

André Rodts

Zaterdag, 3 april: Athene, Caïro, Alexandrië.

We vertrokken met de bus vanuit Lier, met een opstapplaats te Berchem, naar Amsterdam Schiphol waar we om 9.30 u. aankwamen.

Met 47 deelnemers startte om 12.30 u. onze vlucht naar Egypte met de door KLM gecharterde Super DC 8 van Surinam Airways over München-Serajewo-Thessaloniki voor een tussenlanding naar Athene.

Om 15.15 u. ving het tweede gedeelte van onze vlucht aan van Helikon Athene met bestemming Heliopolis Caïro. De Afrikaanse kust was reeds in de duisternis gehuld. Nieuwsgierig speurden we de woestijn af tot we opeens de lichten van de luchthaven ontwaarden.

Het was 19 u. toen we de broeierige Afrikaanse hitte binnenstapten. Het was overdag 34°C geweest; we wisten wat ons te wachten stond. We werden er verwelkomd door de reisorganisator en ornithologische gids Dr. N. Koch en onze bekwame en gediensstige Egyptische gids de heer Sarawat.

Gelukkig wachtte ons daar een bijna nieuwe, goed uitgeruste en comfortabele Istrabus op met aan het stuur de ervaren en voorzichtige chauffeur de heer Ali, die ons vele duizende kilometer minder goede en slechte wegen ver zou brengen.

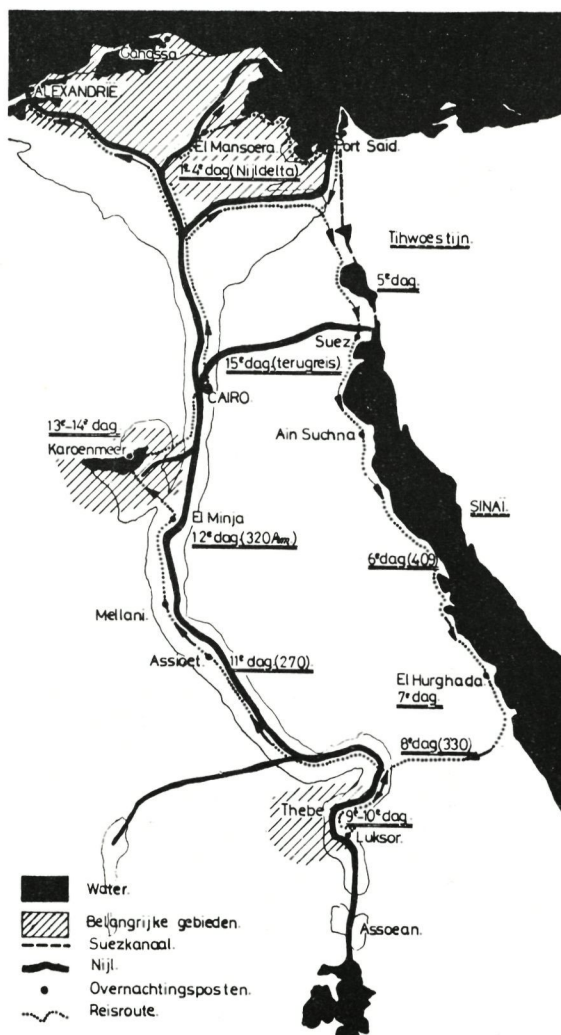
Door de helverlichte uitgaansbuurt Caïro by night en vervolgens langs de onverlichte en hobbelige woestijnstraat reden wij naar de havenstad Alexandrië aan de Middellandse Zee. Ondertussen werd halfweg nog even halt gehouden bij Wadi el Natrun, een uitgedroogd zoutmeer. Het was 0.30 u. toen we ons na die rit van 200 km in het Metropole Hotel tussen de lakens schoven.

Zondag, 4 april: Mareotis-moerassen.

De ware belevenis met de Afrikaanse levenswijze begon gelukkig in de enige westerse stad van Egypte, in een hotel uit de Britse koloniale tijd. Het was een zachte overgang naar wat ons nog te wachten stond.

Om 9 u. vertrokken we naar de Mareotis-moerassen ten zuiden van de stad. Onder een zwaar bewolkte hemel in een gewoon middellands zeeklimaat van april wandelden we langs de weg door het moeras. Het was een ornithologisch rijke plaats, waar de meesten van ons veel nieuwe vogels leerden kennen.

Deze moerassen ontstonden in 1801 tijdens de belegering van de stad door de Franse legers van Napoleon. De Engelse verdedigers onder Nelson staken de duinengordel door en de hele streek,

vele vierkante kilometer, liepen onder water: een rijk wijnbouwgebied en vele dorpen gingen ten onder.

Na onze eerste picknick, op Egyptische wijze samengeraapt, en opgediend door onze leiders, reden we een stuk terug langs de woestijnstraat tot over een spoorovergang (zonder barenen) waar we enkele interessante waarnemingen konden verrichten in een half-woestijngebied. Dit kritische randgebied van de woestijn wordt door de casuarina, een soort naaldhout uit de Filipijnen, bedwongen.

Maandag, 5 april: Idkumeer en Rosetta

De voormiddag werd gebruikt om wat in de stad te wandelen, wat Egyptische ponden te kopen en kaartjes naar huis te schrijven.

Na de middag werd eerst het Idkumeer ten oosten van de stad bezocht. Op een paar plaatsen werden uitgestrekte plassen en slikken langs de weg naar vogels afgespeurd. Vele steltlopers, meeuwen, sternen, Kleine Zilverreigers en Bonte IJsvogels vertoefden op deze plaatsen.

Alles gebeurde onder grote belangstelling van de jeugd en ook enkele ouderen in deze zelden door toeristen bezochte streek. We waren hier bovendien in militaire spergebieden. Het kostte onze Egyptische gids een paar maal nogal wat moeite om het gebruik van al die kijkers, telescopen en camera's te verklaren.

We reden door een vruchtbaar landbouwgebied met dadelpalmen, waaronder appelsienen, bananen en augurken geplant waren. Voorbijgangers leerden ons artisjokken eten. Lachend komen die mensen naar je toe en bieden iets van het weinige aan dat ze hebben. De kinderen vragen een „bakshis“. Dat is geen aalmoes of drinkgeld, zoals soms wel wordt beweerd, doch wil zeggen: „een kleinigheid die blij maakt“. Iets geven ontgaat gewoonlijk in een vechtpartij, de sterksten liepen met alles weg. Geeft men stiekum iets aan een kleine en merken de groten het toch dan werpen de sterksten zich er op tot de kleine lost. De les is: kom zo weinig mogelijk tussen in hun Afrikaanse leventje, westerse „geschenken“ maken hen niet gelukkig.

Na het herstel van een lekke band vervolgden we onze weg tot aan de westelijke Nijlarm die bij Rosetta in de zee uitmondt. De wandeling door de stad in de vallende duisternis is een nooit meer te vergeten gebeurtenis: hoe die mensen nog in de kleine ambachtelijke maatschappij leven zoals bij ons in de 18de eeuw, met daarbij de afwezigheid van de meest elementaire hygiëne, heeft op ons alleen een diepe indruk gemaakt. Stil reden we dan ook door de duisternis terug naar Alexandrië.

Dinsdag 6 april: Tanta, Damietta, Port Saïd.

Deze dag verplaatsten we ons van het westen naar het oosten van Egypte, dwars door de delta. We werden in de bus steeds onderhouden door

Het Galata-plateau met verspreide begroeiing van palmbomen.

Foto: H. van der Vloet

onze gids Sarawat. Rik Franckx vertaalde alles voor ons Wielewalers, vaak op humoristische wijze. We leerden de stad, haar geschiedenis en monumenten kennen. We reden door het rijke landbouwland van de delta, zo vlak als onze Vlaamse landerijen, even groen en overal door kanalen, groot en klein, doorsneden.

Even voor Tanta, de grootste stad in de delta, werd uitgestapt om met de vogels van de cultuurgewassen kennis te maken. De mensen waren druk in de weer om mest van grote hopen naast een kanaal naar hun akkers te brengen. Dat gebeurde hoofdzakelijk met ezeltjes. We genoten allemaal van dit drukke gedoe.

We vervolgden onze weg nu weer in noordelijke richting naar de zee toe en om 12.45 u. reden we bij El Mansura over de oostelijke of Damietta-arm van de Nijl. In die omgeving werd de picknick gebruikt. Hier werd een Blauwnekspeukkoekoek waargenomen.

Voor de stad Damietta reden we in oostelijke richting tussen het Manzalameer en de zee. Onze gids wist te vertellen dat er hier een zeer grote erosie was opgetreden door de zee op het land. Sedert de bouw van de Assouanstuw komt veel minder slib met het Nijlwater mee, waardoor de afzetting voor de kust beduidend minder geworden is. Daardoor is de weg als op een dijk komen te liggen. Op enkele plaatsen was hij reeds helemaal weggespoeld en vernieuwd en tegen Port Saïd moesten we een heel stuk door het zand rijden.

Het was zowat 18 u. toen we bij de stad aan de ingang van het kanaal van Suez aankwamen. Het is een vrijstad (geen taksen) om het herstel van de oorlog te bevorderen. Nuttelose douaneformaliteiten bezorgden ons twee uren oponthoud en het was dan ook laat toen we aan het Abu Simbelhotel aankwamen.

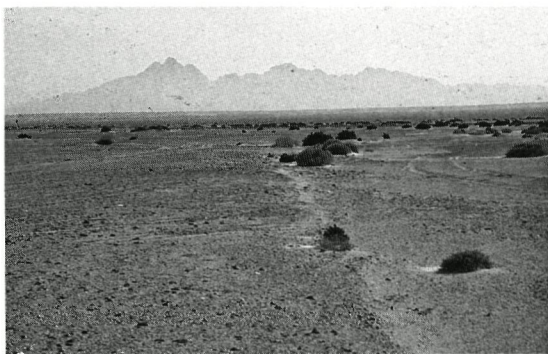
Woensdag 7 april: Manzalameer, Groot Bittermeer, Suez.

In het vooruitzicht van een nieuw oponthoud aan de grens werd het om 7 u. opstaan. Gedurende het wachten konden we ons duchtig ergeren over de manier waarop Egyptische ambtenaren hun landgenoten tergen. Toen het onze beurt was, werd volgens de Egyptische administratieve logica naar onze moeite van de vooravond niet meer omgezien.

Om 9.20 u. vatten we onze reis naar Ismailia aan. We reden opnieuw langs het Manzalameer waar, vanop de voetstukken van een hoogspanningslijn in aanbouw, zeer lang en met goed resultaat aan vogelobservatie werd gedaan.

Eens El Quantara voorbij maakten we voor 't eerst kennis met de woestijn. In de omgeving van Fayid, aan het Groot Bittermeer, werd halt gehouden om de picknick te gebruiken.

Het was 18.15 u. toen we in Suez aankwamen. Evenals Port Saïd had ook deze stad veel van de

Het Galata-plateau met op de achtergrond het gebergte van de Arabische rotswoestijn. Foto: H. van der Vloet

oorlog te lijden gehad: opgeblazen bruggen en veel puin. Bij de kamerverdeling in het El Misr (lees: miserie) hotel raadde Rik Franckx ons aan te gaan zitten bij het aanhoren van de kamerverdeling: we moesten dan niet meer omvallen, en niet zonder reden.

Donderdag, 8 april: Golf van Suez, Hurgada.

Gelukkig konden we om 6 u. die miserie verlaten. Bij het buitenrijden van Suez zagen we voor ons de bergen van de Arabische woestijn opdoemen, geeloranje in het schijnsel van de rijzende zon. Het belooft nu eerst goed warm te worden. Het werd een lange rit langs de Golf van Suez. Aan de overzijde zagen we de bergen van de Sinā in een roodbruine gloed en de flakkerende toortsen van de oliewinning van Abu Rudeis. Bij de vuurtoren van Ras Zafarana gebruikten we in het cafetaria „Paradise of Desert” ons gebruikelijk Egyptisch middagmaal. We waren op 180 km. van Suez. Onderweg hadden we reeds een paar maal halt gehouden om roofvogels boven het gebergte te observeren. Het werd reeds deftig warm. We kwamen in de warmste streek van Afrika: de subtropische woestijn waar geen verdamping en dus ook geen afkoeling is. Bij vertrek van Zafarana stelde de chauffeur vast dat een paar filters van de luchtconditionering door het woestijnstof verstopt waren. Dat leverde hem aardig wat werk op: van de gelegenheid werd gebruik gemaakt om in de woestijn te wandelen, vogels te observeren, stenen te zoeken en planten te fotograferen. Onderweg werd tweemaal een groep zandhoenders gezien. Dit leverde onze groep naarstige en ernstige ornithologen, onder leiding van Dr. Koch, veel opzoekingswerk om de preciese soort te achterhalen.

Het was 16 u. en we moesten nog 390 km rijden langs een door de oorlog fel beschadigde weg voor we onze eindbestemming, Hurgada, zouden bereiken. Meer dan 60 km per uur werd in Egypte niet veel gehaald. Sneller zouden wij het niet

uitgehouden hebben, en de bus evenmin. Het werd een laveren tussen de putten door.

Hurgada is de hoofdstad van de Rode Zee-provincie en we moesten eerst naar het modern uitzijnde gouvernementspaleis om een gids op te halen die ons naar ons logement zou brengen. Het was al laat en donker toen we in het nieuw gebouwde tentenkamp aankwamen. Daar wachtten ons ook nog een paar verrassingen van het soort dat we stilaan gewoon werden, doch op gezellige Wielewaalwijze konden we er steeds om lachen.

Vrijdag, 9 april: Rode Zee.

De hele voormiddag werd gebruikt om te wandelen, op het strand te zitten aan de ronde tafels in de schaduw van palmboombladeren of te duiken naar de koraalriffen waaraan de Rode Zee haar naam ontleent. Er werd een bezoek gebracht aan een aquarium binnen en buiten, en veel mooie schelpen werden gekocht of door ons zelf verzameld. Het middagmaal werd ook hier aan dezelfde tafels genomen.

Na de middag werd een onvergetelijke boottocht gemaakt op de Rode Zee. Het wachten tot de vissersboot gelost en gereinigd was vormde op zichzelf reeds een enige belevenis. Een echte Afrikaanse drukte en vis verhandelen bij 40°C: het waren kleuren en geuren. De vier uur durende tocht bracht ons langs enkele onbewoonde eilandjes: sommige heel zandig en schaars begroeid, andere bergachtig en kaal. Hier en daar stond een groepje Witoogmeeuwen. Aalscholvers vlogen bij de rotsige kusten en waarempel een Visarend zat op een signalisatiepaal. Een troep dolfinen stoeide rond de boot en dook eronderdoor.

De ondergaande zon tegemoet voeren we terug de haven van Hurgada binnen: weerom een dag om nooit te vergeten.

Zaterdag, 10 april: Safaga, Qena, Luksor.

Die morgen vertrokken we naar een totaal andere landstreek: de Nijlvallei, doch eerst moesten we nog een stuk langs de Rode Zee. Aan de overzijde lagen de koperkleurige bergen van Saoedi Arabië reeds te gloeien in de brandende zon en rechts bleef het Arabisch gebergte steeds op meer dan 20 km van de weg.

We reden tot Safaga langs de Rode Zee en sloegen dan rechts af om na 20 km woestijn het gebergte te bereiken. Safaga is een bijzondere aanvoerhaven van bauxiet dat in grote rode containerwagens naar de aluminiumfabriek aan de Nijl gebracht wordt. Ook zeer veel graantransporten brengen de ingevoerde tarwe naar de dichtbevolkte streken van de Nijlvallei. Slecht geladen trekkers met opliggers die veel te snel rijden op de smalle wegen door de bergen, belanden dan ook herhaaldelijk op hun zijde of zelfs ondersteboven naast de weg.

In de dorpen langs de Nijl zien we de Grauwe Buulbuul en de Palmtortel. Foto: H. van der Vloet

We rijden langs de 4000 jaar oude weg waarlangs de farao's hun bouwstenen haalden voor tempels en piramiden door het woeste en levensloze gebergte. Een paar maal wordt halt gehouden om roofvogels te observeren.

De picknick wordt gebruikt waar we de bergen verlaten. Het is een soort baanrelais voor vrachtvoerders, een brandend hete nederzetting met een schitterend witte moskee en een schaduwbiëdende cafetaria die de nodige verfrissing biedt.

Weldra bereiken we een heel ander landschap: de vruchtbare doch smalle Nijlvallei en de stad Qena. Van een kort oponthoud maken we gebruik om een winkelstraat te bezoeken. We mengden ons nog eens in de drukte van verkopers en ambachtslui, precies als in Rosetta doch nu in de zon. Onze gidsen zijn reeds vooruit om ons logement in Luksor te inspecteren. Wij komen rustig nagereden met nog een korte wandeling langs een kanaal. We zagen daar ondermee zeer goed de Grijsje Wouw.

Om 18.15 u. kwamen we aan in Hotel Nobels, een stuk weg van de Nijl, in een povere buurt, vier hoog en zonder lift.

Een week waren we in Egypte, het land van het gewone volk. We hadden mensen gezien in hun alledaagse levenswijze, we hadden de Middellandse zee gezien, de moerassen en meren, de delta, het kanaal, de golf, de Rode Zee, de woestijn en de bergen en nu kwamen we in het Egypte van de toeristen met zijn tempels, graven en piramiden.

Paaszondag, 11 april: Karnak, Luksor.

We reden eerst met de bus naar Karnak voor een bezoek van twee uur aan de tempel. Onze gids ontpopte zich daar als een gedegen kenner van de egyptologie: de kennis van de oude godsdienst en het leven van de farao's waar alles gericht was op overleven door reïncarnatie. Alles wat gebouwd en geschilderd en gebeiteld is, werd gedaan met alleen dit doel voor ogen;

tempels, graven en piramiden hebben daaraan alleen hun bestaan te danken. Nu kennen we het waarom van al die pracht en praal, gemaakt om eeuwen te trotseren. We begrijpen het en kunnen er daarom nog een leven lang van genieten. Voor de middag brachten we ook nog een bezoek aan de tempel van Luksor: minder groot doch even indrukwekkend.

In de namiddag was iedereen vrij: de enen brachten een bezoek aan de bazaar, anderen reden met de koets terug naar Karnak en nog anderen tafelden op een terras langs de Nijl. Wij rustten ook nog wat uit in een frisse en stille Franciscanerkerk. Eigenaardig, die christelijke oase midden de druk beleefde islam.

's Avonds woonden we een enig klank- en lichtspel bij in de tempelruïnen van Karnak. Om nooit meer te vergeten. Alles wat we in de voormiddag gehoord hadden, trok hier nog eens aan ons oor en oog voorbij.

Maandag, 12 april: Vallei der Koningen, Tempel van Ramses III, Tempel van Hatchepsout, Kolossen van Memnon.

Om 6 u. stonden we al aan de oever van de Nijl op de boot te wachten die ons naar de Westbank zou brengen. Met een Egyptische rammelkast ging het dan door de groene vallei tot aan de rand van de woestijn en dan de hoogte in naar de brandend hete Vallei der Koningen.

Er werden hier vier graven bezocht: Ramses VI, Toutankamon, Amenhotep II en Seti I. Het eerste was het mooiste: een farao die lang leefde en een groot krijgsman was, en die veel tijd en gelegenheid had om een prachtige grafstede te laten maken. Toutankamon daarentegen was slechts achttien toen hij stierf en kreeg dan ook een klein en weinig versierd graf. Alleen het feit dat het onaangeroerd werd gevonden, maakt het de moeite waard het te bezoeken.

De bezetter van het derde graf stierf onverwacht. Het graf was niet volledig afgewerkt. Alleen de omlijning van de tekeningen was aangebracht en

Het dal der Koningen waar we de Woestijnvink zagen.

Foto: H. van der Vloet

ze waren nog niet ingekleurd. Het laatste graf was zeer groot, doch niet zo fijn versierd. Wat moet daar al niet gestapeld geweest zijn: hele zalen voor meubels, wapens, sieraden, enz.

Na het verorberen van onze picknick in een cafetaria ter plaatse, bezochten we de dodentempel van Ramses III te Medinet Haboe, een indrukwekkend complex, het type-voorbeeld van een dodentempel. Na het drinken van een muntthee in een plaatselijke drankgelegenheid, terwijl we wachtten op de ornithologen die de hele omgeving afspeurden, verplaatsten we ons naar de merkwaardige koningin Hatchepsout. Deze zette haar voorganger aan de dijk, wou er steeds als een man uitzien, liet zeer veel bouwwerken optrekken, ondermeer reusachtige rose granieten obeliskken met bladgoud belegd in de tempel van Karnak, onderhield de eerste diplomatieke en handelsbetrekkingen met een zwart Afrikaans land: het koninkrijk van Punt ergens in Somalië. Haar dodentempel is een onmiskenbaar monument, rijk aan allerlei goed bewaarde muurtekeningen.

Tenslotte ging het via de Kolossen van Memnon, het enige overblijfsel van de dodentempel van Amenhotep III, naar de overzet terug.

Na het middagmaal in Luksor vertrokken we naar Nag Hammadi, de vestigingsplaats van het Egyptische Aluminium Concern. Vele vierkante kilometer, helemaal met prikkeldraad omgeven en van wachtposten voorzien. Het behelst moderne woonwijken, flatgebouwen, scholen, winkels, een moskee en ook een groot modern viersterrenhotel, ten behoeve van de zakenlui die nu, gezien de crisis in het metaal, achterwege blijven. Het is nu ter beschikking van de reisagentschappen die er zoveel mogelijk toeristen naartoe brengen.

De 100 km werden snel afgelegd en om 17 u. waren we reeds ter plaatse. We hadden dus ruim de tijd om eens orde op zaken te stellen, een bad te nemen en wat gezellig te praten of in de tuin te wandelen.

De Nijlvallei met op de achtergrond de wand van de Arabische rotswoestijn. Foto: H. van der Vloet

Dinsdag, 13 april: Tempel van Abydos, Sohag, Assynt, Minia.

Om 9.30 u. vertrokken we, uitgerust, voor een rit van 400 km. naar Minia. Nochtans lieten de eerste tekens van vermoeidheid zich reeds gevoelen, mede door de hitte die onrechtstreeks voor spijsverteringsproblemen en via de luchtconditionering in de bus voor keelpijn zorgde. Enkelen, zowel ouderen als jongeren, hadden zich wat al te voortvarend blootgesteld aan de zon.

Onderweg brachten we nog een bezoek aan de tempel van Abydos. Het is de oudste volledig bewaarde tempel van Egypte. Hij werd gebouwd door Seti I, niet voor één, doch voor zeven goden. In het heiligdom zijn dan ook zeven kapellen. Daar hebben we ook de beroemde lijst der koningen gezien: 76 cartouches in volgorde tot Seti I, vader van Ramses II. Vooral beroemd zijn de prachtige reliëfs op de muren en de versierde zuilen. Deze tempel ligt aan de basis van de oudste godsdienst van Egypte: deze van Osiris. Er is ook een schitterend reliëf van Seti I en Ramses II die met een lasso een stier vangen. De vermaarde Texas-rodeo die onze gids zo dikwijls vertelde.

Om 13 u. waren we in Sohag op 240 km van Minia, een stad van 70.000 inwoners, bekend om haar textielindustrie. Daar gebruikten wij het middagmaal in de mess van de politieofficiëren.

We lunchten aan een lange tafel onder bomen in het gras, aan de oever van de Nijl. Terwijl de meesten nog wat uitrustten, speurden de intensieve waarnemers langs de oever en in het riet. Tegen 17 u. waren we in de universiteitsstad Assyut waar we op een terras op de campus, met zicht op de stroom, een verfrissing namen. De westerse kledij van de studenten gaf ons de indruk in een elite-stad te zijn.

Het was 20.30 u. toen we, na een eindeloos lijkende rit door de duisternis, waarin velen zich helemaal niet lekker voelden, aankwamen in Minia. Het is een oude hoofdstad van het koninkrijk, met 100.000 inwoners, die volgens onze gids veel kans maakt om ooit eens opnieuw de hoofdstad van Egypte te worden, dit om de overbevolking van Caïro te ontlopen.

Woensdag, 14 april: Fayum.

We vertrokken om 9 u. uit Hotel Everest voor een 200 km lange rit naar Fayum. Om 11.30 u. waren we reeds in Beni Suef, de picknick werd langs de weg gebruikt. In die omgeving bevinden zich veel pompinstallaties, aangedreven door een koe, die steeds maar in een ronde wandelt. Daartoe is ze geblinddoekt. Het water wordt zo uit het kanaal in de irrigatiegreppels gebracht.

Gelukkig was de rechtstreekse weg voldoende hersteld zodat we reeds om 15.15 u. konden genieten van de zingende waterwielen. Met de stroming van het water draaien grote houten wielen. Daarbij wordt een zekere hoeveelheid

water mee genomen dat van op een bepaalde hoogte uit die bakken in greppels stroomt. We waren gezellig geïnstalleerd op een terras en konden er onderwijl nog onze schoenen laten poetsen.

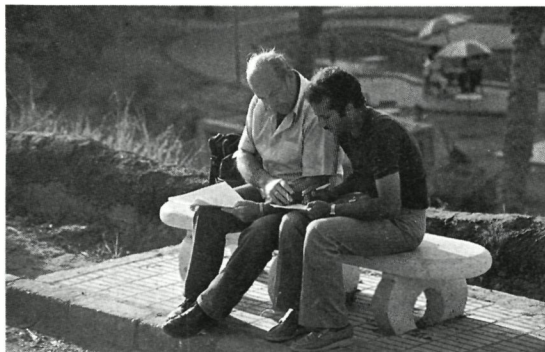
Even voor 17 u. reeds kwamen we aan in het Hotel El Saillin dat op 13 km van het Karunmeer gelegen is. Het hotel bestaat uit een groot park waarin verschillende bungalows gelegen zijn die elk vier appartementen bevatten. De eetmalen werden in een groot alleenstaand gebouw genomen. Alles is prachtig gelegen midden veel prachtig bloeiende bomen en struiken.

Donderdag, 15 april: Karunmeer.

Na al deze hoogdagen van de Egyptische geschiedenis belooft Dr. Koch ons nu een echt ornithologisch programma. Van in de vroege ochtend was het grootste deel van de groep reeds met de bus vertrokken naar het meer dat 50 x 12 km groot is met een gemiddelde diepte van slechts 4 m. Het is een zeer bekende pleisterplaats van steltlopers en eenden op trek. Het is begrijpelijk dat er dan ook veel wordt gejaagd. Vele hotels hier hebben hun enige bestaansreden in het bezoek van buitenlandse jagers.

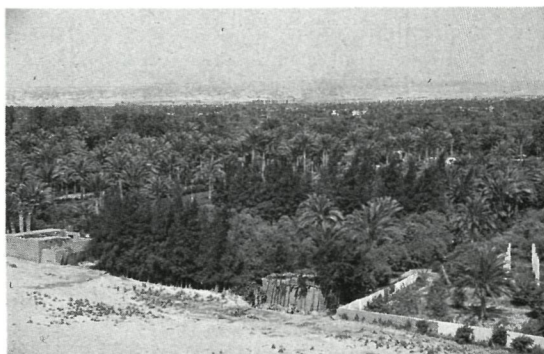
Reeds in het steentijdperk was er water in de Fayum. De Egyptenaren van de Middelste Dynastie hebben sluizen en waterwerken gebouwd om de waterstand te regelen. Er ontwikkelde zich daar een grote cultuur en vele tempels en piramiden werden aan het water gebouwd. Ondertussen is de drooglegging verder gevorderd en vele vruchtbare akkers zijn ontstaan die de groentetuin van Caïro vormen. Door die drooglegging liggen alle monumenten nu ver van het water.

Na de middag zijn we allen samen nog eens naar het meer geweest en hebben er buitengewone vogelwaarnemingen gedaan zoals van de Herdersplevier en de Goudsnip.

De beide reisleiders in bespreking.

Foto: H. van der Vloet

De Nijlvallei, een smalle strook vruchtbare grond doorheen de woestijn. Foto: H. van der Vloet

Vrijdag, 16 april: Piramide van Djoser, Mit Rabina.

Om 8 u. vertrokken we langs de woestijnstraat naar Caïro. We bezochten eerst de steppiramide van Djoser, de eerste koning van de 4de dynastie. Het complex dat een afbeelding is van de oudste koningsstad Memphis is het oudste gebouw in steen van de wereld. Dit is van het indrukwekkendste dat we gezien hebben en de uitleg van onze gids was ook hier voortreffelijk.

We hadden helaas geen tijd om de piramide van Oenas binnen te gaan waar de oudste hiërogliftekens te zien zijn. Er stonden nog twee busladingen toeristen te wachten, en het was er brandend heet.

Iedereen ging akkoord om dadelijk onze picknick te nuttigen in een cafetaria in de buurt en er wat rust en schaduw te vinden. We wandelden over een toegangsweg die de verbinding vormde tussen de valleitempel en de dodentempel. Deze weg was 500 meter lang, was vroeger overdekt en over de volle lengte van muurschilderingen voorzien.

Onderweg bezochten we nog een koperslagerij en een tapijtweverij.

Na de middag bezochten we in Mit Rabani de plaats van de oude stad Memphis, de Ptah tempel en een kolossaal beeld van Ramses II, nu in liggende houding: gewicht 80 ton, hoogte van het hoofd: 4 m, lengte 8 m., de alabaster sfinx en nog vele andere mooie zaken.

Vermoeid, doch gelukkig om zoveel mooie dingen, bereikten we onze laatste basis: het Carlton Hotel in Caïro.

Zaterdag, 17 april: Caïro, Giza.

In de voormiddag bezochten we het Egyptisch Museum. Het was een drukte van belang in deze wereldstad en moeilijk om een parkeerplaats te vinden. We keken eerst eens rond in de tuin met vele monumenten uit de Egyptische geschiedenis. In het midden een waterbekken met enkele papyrusplanten, een bijna uitgestorven plant.

Alle fototoestellen moesten dan terug in de bus en nadien mochten we binnen in een ander heilige der heiligen: de tempel van de Egyptologie. Op het gelijkvloers is alles historisch gerangschikt. Bij de voornaamste zaken kregen we uitleg van onze gids, zo goed en zo kwaad als het ging tegen het gebabbel van andere gidsen en vooral tegen het lawaai in van de werklui die overal met herstellingswerken bezig waren.

Op de verdieping kregen we dan de stukken te zien van de verschillende perioden en vooral de schatten van Toutankamon. Het was ook daar een drukte van belang. Na wat wachten geraakten we toch in het afzonderlijke lokaal van de gouden schatten. Het is ongelooflijk wat we daar te zien kregen. Het gouden dodenmasker troonde in het midden van al de andere kleinoden. Wat moet het niet geweest zijn in de graven van de grote koningen!

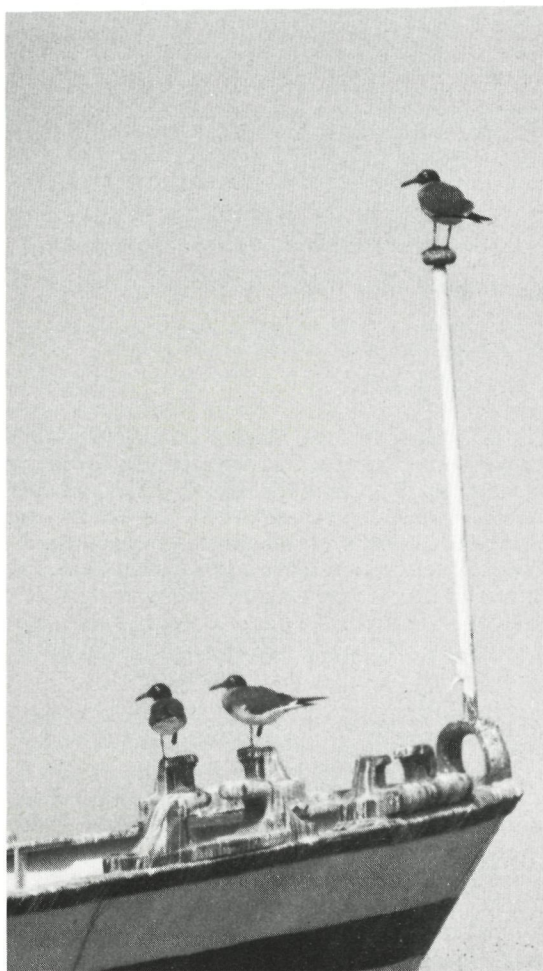
Na de middag volgde het onvermijdelijke bezoek van de Egyptereizigers aan de grote piramiden van Giza. We wisten dat het wereldwonderen waren, doch aan de voet van dergelijke mensenwerken werden we stil. Hoe vele malen hebben deze stenen de zon zien op en onder gaan en hoevele malen zullen ze dat nog? Het was ongelooflijk indrukwekkend. We zijn tot bij de sarcofaag van koning Cheops geraakt in het hart van de piramide. Het was een lastige klimpartij. Veel is er niet te zien, doch de indruk is onuitwisbaar.

Vanuit de dodentempel van Cheops hadden we een goed zicht op de wereldberoemde Sfinx. Terwijl enkelen nog een ritje op een kameel maakten, zocht de rest van het gezelschap beschutting tegen de brandende zon in een grote tent.

Op de terugweg naar het hotel werd nog een bezoek gebracht aan een papyrusfabriek dat tevens museum was. Het was op een boot op de Nijl gevestigd. We konden de verschillende stadia van de fabricatie aan de hand van werkelijke

Papyrus wordt nog slechts gekweekt aangetroffen. Na de aanleg van de Hoge Dam nabij Aswaan verdween het uit de Nijlvallei, vermoedelijk wegens gebrek aan droogteperiodes. Foto: H. van der Vloet

Witoogmeeuwen.

Foto: H. van der Vloet

demonstraties goed volgen. Het is eenvoudig te maken en het is een mooi materiaal, goed te bewerken en te beschrijven.

Zo was onze reis tot de rand toe gevuld met een overvloed van onvergetelijke herinneringen.

Zondag, 18 april.

Het werd opstaan om 6 u. Afreis naar de luchthaven om 7.40 u. Aankomst aldaar om 8.15 u. De pascontrole verliep vlot en om 10.35 u. nam dezelfde gele Princess of Bandung van de Surinam Airways ons opnieuw in de lucht, over de bruine woestijn en de blauwe Middellandse Zee. Kreta en vele andere Griekse eilanden zagen we onder ons doorschuiven voor we landden op de luchthaven van Athene. Verder ging het in de wolken tot we om 17 u. op Schiphol terug neerstreken. En dan vlug in de bus terug naar Vlaanderen!

A. Rodts, Vaartdijk Noord 16, 8432 Middelkerke.

Ornithologisch verslag van de reis naar Egypte in 1982

Gustaaf de Bièvre

Chronologisch werden van 3 tot 18 april 1982 volgende gebieden met een autobus bezocht:

Van 4 tot en met 7 april: de Nijldelta.

4 april. Maryutmeer en het gebied ten zuidwesten van Alexandria tot aan de rand van de woestijn. Onmiddellijke kennismaking met de voor Egypte gewone soorten zoals Bonte IJsvogel *Ceryle rudis*, Indische Karekiet *Acrocephalus stentoreus*, Hop *Upupa epops*, Gestreepte Prinia *Prinia gracilis*, Waaierstaartrietzanger *Cisticola juncidis*, Palmtortel *Streptopelia senegalensis*, Egyptische Gele Kwikstaart *Motacilla flava pygmaea*, Egyptische Boerenwaluw *Hirundo rustica savignii*, Sporenkievit *Hoplopterus spinosus*.

5 april. Langs het Ildkumeer naar Rosetta, doorheen het deltagebied dat normaal verboden is voor buitenlanders. Ondanks het strikte verbod de hoofdweg te verlaten toch sensationele waarneming van 3 Mongoolse Plevieren *Charadrius mongolus*.

6 april. Via Tanta en Damietta naar Port Saïd, langs de afbrokkelende kustweg ten noorden van het Manzalameer. Deze weg is vrij toegankelijk indien niet overstroomd en voert langs uitgestrekte stranden en slikken, die van hun grote aantrekkelijkheid voor waadvogels wel zullen ingeboet hebben na de bouw van de Assoeandam. In plaats van afzetting van voedselrijk slib is er nu ontzanding.

7 april. Van Port Saïd langs de moerassige uitlopers van het Manzalameer naar Suez. Uitstekend waarnemingsgebied voor watervogels (o.a. Terekrutter *Xenus cinereus*). Vrij toegankelijk.

Ongeveer halverwege Port Saïd en Suez verlaat men het vruchtbare deltagebied en belandt men in een uitgestrekte steen- en zandwoestijn met vele zandhoenders. Tot vlak voor Suez vlogen formaties over onze bus waarbij Kroonzandhoen *Pterocles coronatus* en Senegalzandhoen *P. senegallus* werden gedetermineerd.

Dit dorre en droge gebied naast de Golf van Suez bleek een geweldige trekroute voor prooivogels. Ongeveer 10 km. ten noorden van Suez, ter hoogte van het dorpje El Kubri, even voor 18 uur, nog intensieve trek noordwaarts van honderden Steppenbuizerds *Buteo Buteo vulpinus*, een tiental adulte Schreeuwarenden *Aquila pomarina*, 2 Dwergarenden *Hieraaetus pennatus* lichte vorm. Vele vogels maakten aanstalten te landen achter het dorp, kennelijk op zoek naar een slaapplek. Een kanaaltje met daarachter een

aanplanting van palmbomen versperde ons de weg voor nader onderzoek. Bij enkele laag overvliegende Schreeuwarenden konden de iets donkerdere vleugelpennen goed worden onderscheiden.

Van 8 tot en met 10 april: langs de kust van de Rode Zee.

8 april. Van Suez naar Hurghada. Mooie waarneming van een Barbarijse Valk *Falco peregrinoides*. Duidelijke trek in dit woestijngebied van Purperreiger *Ardea purpurea*, Roodkeelpieper *Anthus cervinus*, Kortteenleeuwerik *Calandrella cinerea*, Roodkopklauwier *Lanius senator*, Witte Kwikstaart *Motacilla alba*, Tapuit *Oenanthe oenanthe*, Blonde Tapuit *Oenanthe hispanica*, Isabeltapuit *Oenanthe isabellina*, Duinpieper *Anthus campestris*, Boerenwaluw *Hirundo rustica*, Een CE Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* op jacht langs de schaarse struiken in de woestijn. Een Slangarend *Circaetus gallicus* in zit. Verder nog op dit traject: Torenvalk *Falco tinnunculus*, Raaf *Corvus corax*, Zwarte Wouw *Milvus migrans*, e.a.

9 april. Hurghada. In dit bescheiden havenstadje is de Witoogmeeuw *Larus leucophthalmus* standvogel.

Tijdens een vroege morgenwandeling in de woestijn nog steeds trek zoals op 8 april. Bij een groep Kortteenleeuweriken: een Kalandrleeuwerik *Melanocorypha calandra* en 8 Aziatische Kalandrleeuweriken *Melanocorypha bimaculata*. Bij een bezoek aan Hurghada hoort ook een kennismaking met de onderwaterflora en -fauna van de Rode Zee. Een snorkel is een absolute must in uw bagage. Het is een fascinerende wereld. Tijdens een boottocht langs de eilanden bleek de talrijke aanwezigheid van de Visarend *Pandion haliaetus*. Onvergetelijke waarneming van vliegende vissen, net kleine torpedos, en van een tiental dolfijnachtigen, kolossen van 500 à 1000 kg. die soms onder de boot doorzwommen, meest gelijkend op Grijze Dolfijn *Grampus griseus*.

10 april. Via Safaga aan de Rode Zee naar Qena in de Nijlvallei.

Onmiddellijk na Safaga in het woestijngebergte om 14 uur: geweldige trek van prooivogels in een frequentie vergelijkbaar met een piek op de Camlica te Istanbul. Overwegend Steppenbuizerd maar ook Schreeuwarend en Steppenarend *Aquila rapax*. Van deze laatste konden 2 immature exemplaren met de brede witte

Verenigingsberichten De Wielewaal - maart

- 4 **Krekenland.** Dia-avond over Zaire. Werk van eigen leden. Vertrek: Het Landbouwers huis. Markt te Assenede om 20 u.
- 4 **Mandelstreke.** Avondvergadering met P. Houwen over gedrag van vogels. Vormingsinstituut 20 u.
- 4 **Netevallei.** Neteling: 3 dimensionele dia-reeks door G. de Preter. Lokaal 19.30 u.
- 5 **Demer en Dijle.** Werkdag in Hollakenbos. Hakhout kappen. Vertrek: 9 of 13 u. aan de brug over de Hollakenbeek tussen Haacht en Rijnmenam. Mee te brengen: Kapmes of bijltje. Einde: 's middags of 's namiddags.
- 5 **Denderland.** Dia-voorstelling: Promontorio del Gargano een kustgebergte in Oost-Italië met uitzonderlijk rijke flora en fauna. Om 20 u. in 't Apostelken. Kerk van Mijlbeek, Aalst. Leiding: H. van Looken.
- 5 **Leuven (WJ + WA).** Uilentoelt te Pellenberg. Vertrek: 18.30 u. station Leuven. verplaatsing met fiets of auto. Leiding: B. Augustijns. Einde: 23.00 u.
- 5 **Turnhout.** Ledenavond met diareportage door X. in't Ven. Wielewaalhuis 20 u.
- 6 **Brussel.** Morgenwandeling in het Arboretum van Tervuren. Om 9 u. aan eindpunt van tram 44 in Tervuren. Openbaar vervoer: tram 44 aan Metro Montgomery vertrekt om 8.30 u. Leiding: W. Penninckx, (tel. 02/767.76.50). Mee te brengen: laarzen. Einde om 12.30 u.
- 6 **Demer en Dijle.** Plantenobservatie: Inlandse bomen en struiken op winterkenmerken determineren. Vertrek: 8 u. aan de oude kerktoeren van Keerbergen. Mee te brengen: Determineerboeken. Einde: 's middags.
- 6 **Kortrijk.** Bezoek aan het natuurhistorisch schoolmuseum „Michel Thiery“, te Gent-St.-Pietersabdij, St. Pietersplein 14. Vertrek: om 14.30 u. Leiding: Een bevoegde gids ter plaatse.
- 6 **Land van Waas-Noord.** Wandeltocht: „Blokkeerdijk & Sint-Annabos“. Vertrek: 13.30 u. Café Polderhuis (Kruispunt Expresweg en de baan St.-Niklaas - Kieldrecht; of om 13.45 u. aan Hammondorgel (einde Expresweg). Leiding: J. D'Hollander. Einde: 17 u.
- 6 **Netevallei.** Busuitstap naar de Blankaart, Stuivekenskerke, Westhoek. Vertrek: 8 u. Heist-Station; 8.30 u. Lier Station. Mee te brengen: 2 x Picknick, laarzen, verrekijker. Einde: Heist-station 21 u.
- 6 **De Stern.** Werkgroep Ornithologie: tocht naar het Zwin vertrek: om 8 u. Zevegem-dorp; eigen vervoer. Meebrengen: picknick.
- 7 **Scheldeland-Wetteren.** Werkgroep Botanie - opstellen programma 1983 in 't Veer te Schellebelle om 20 u. Leiding: J. van Stiegel.
- 11 **Mandelstreke.** Avondvergadering met P. Houwen over Gedrag van vogels. Vormingsinstituut 20 u.
- 11 **Meetjesland.** Dia-montage en voordracht door Prof. Dr. Libbrecht. Stadsauditorium, Garenstraat te Eeklo om 20 u. Gratis inkom.
- 12 **Brugge.** WVO - activiteit. Watervogeltelling op de put van Roksem. Vertrek: 9.30 u. aan de put. Leiding: M. Pottier.
- 12 en 13. **Brussel.** Zee-weekeinde te Oostende en omgeving. Vogelwaarneming, wandelingen, dia-avond, enz. Voor verdere inlichtingen en overnachting raadpleeg het Mededelingenblad v/d afdeling of telefooneer naar R. Gielen (02/479.52.78). Adres: Robberechtsstraat 203, 1810-Wemmel.
- 12 **Gent.** Zesde en laatste winteravond. Diawedstrijd met dia's van onze leden over Akker-Weiden-Wegbermen. Begin om 20 u. stipt in de conferentiezaal van Securex, Verenigde Natieslaan 1A, Gent.
- 12 **Hageland - Zuiderkempem.** Voormiddaguitstap naar de Tikkebroeken. Vertrek Abdi Averbode 8.30 u; Oud-Turnhout Gemeentehuis 9.30 u. namiddag: bezoek aan het Wielewaalhuis te Turnhout. Leiding: Conservator M. Smets om 13.30 u. ook voor piepers.
- 12 **Lier.** Sneeuwklukjeswandeling. Vertrek: 13.30 u. Zimmer-toren. Leiding: R. Selleslaghs. Mee te brengen: laarzen, verrekijker. Einde: 17.30 u. Piepenolleke (boerenmaaltijd).
- 12 **Mol.** Nat. Watervogelteldag - zie 12/02/1983.
- 12 **Scheldeland-Wetteren.** Uilentoelt + Sterreninitiatie bij aanhoudende neerslag wordt de tocht afgelast. Vertrek: Markt Wetteren 18.30 u. Leiding: R. Jooris + W. Holderbeke. Einde: 23 u.
- 13 **Antwerpen-centrum.** Voormiddagwandeling in het natuurgebied „Het Broek“ te Blaasveld. Trefpunt om 9 u. Parking in de Broekstraat te Blaasveld. Leiding: J. Vennekens.
- 13 **Brugge.** Dagtocht met eigen wagens naar de polders van Stuivekenskerke-Lamprenisse. Vertrek: 9 u. - station Brugge. Leiding: G. Orbie. Mee te brengen: Excursiekleiding, laarzen, picknick, kijker. Einde: Brugge om 18 u.
- 13 **Herentals.** Voormiddaguitstap te Herenthout. Vertrek: 8.30 u. kerk Herenthout. Leiding: L. Bouwens. Einde: 12 u.
- 13 **Demer en Dijle.** Vogels kijken, Mosemse putten. Vertrek: 8 u. aan de kerk van Begijnendijk. Mee te brengen: kijker en vogelgids. Einde: 's middags.
- 13 **Midden-Limburg.** Voorjaarsuitstap op Platwijers. Vertrek: Paalsteen om 9.30 u. Leiding: P. Evers. Einde: 12 u.
- 13 **Mol.** CVN-uitstap: De Straal - Balen-Hulsen. Vertrek: Markt Balen-Hulsen om 9 u. Leiding: R. Sterck. Mee te brengen: Kijker + laarzen + veldgidsen. Einde: 12 u.
- 13 **Schelde en Leie.** Voormiddagwandeling in de Schelde-meersen te Zingem. Vertrek: Scheldebrug te Zingem om 9 u. Leiding: O. Eeckhout en F. Vermeulen. Mee te brengen: laarzen, verrekijker. Einde om 11.30 u.
- 13 **Schelde en Leie.** Familiale natuurwandeling in het landelijke Nokere „Op zoek naar de voorboden van de lente“. Vertrek: Kerk Nokere om 14.30 u. Leiding: L. Kinds. Mee te brengen: verrekijker, laarzen. Einde: 17.30 u.
- 13 **Scheldeland.** Watervogeltelling alle WA & WJ vogelliefhebbers welkom. Vertrek: markt Wetteren 8.30 u. Leiding: P. de Bruycker.
- 13 **De Stern.** Maandwandeling in de Scheldevallei. Vertrek: 9 u. Zevegem-dorp. Leiding: J. de Meester; opmerking: tevens watervogeltelling.
- 17 **Mechelen.** Uilentoelt rond Mechelen. Vertrek: Hoofding-rijksdomein Hofstade om 19.30 u. Leiding: W. Beullens. Einde: hoofdingang 22 u.
- 17 **De Stern.** Bijeenkomst van de werkgroep ornithologie. Oud-gemeenteschool 20 u., Veldstraat 50, Zevegem. Leiding: V. Geers.
- 18 **Bree.** Dia-avond door I. Hendrickx over de Maten en Schotland. Auditorium, aanvang 20 u.
- 18 **Meetjesland.** Dia-montage over fauna en flora van Zaire door Dhr. J. Boone. Stadsauditorium, Garenstraat te Eeklo om 20 u. Inkom gratis.
- 18 **Midden-Limburg.** Verslag over speurwerk in poelen, vennen sloten en vijvers van Limburg naar amfibieën en reptielen. 20 u. Middelbare school te Zonhoven, Kl. Hemmenweg. Leiding: F. van Overstraeten.
- 19 **Klein Brabant.** Notelaarsplanten aan de Scheldebijken van en te Mariakerke. Vertrek: 19 u. kerk Mariakerke (spade meebrengen a.u.b.).
- 19 **Mechelen.** Lezing door P. Jans over Vlinders. Aanvang: 20 u. Zaal: Generale Bank, Van Benedenlaan 26, 2800 Mechelen.
- 19 **Netevallei.** Daguitstap met eigen vervoer. Voormiddag: wandeling in het Zoniënwood te Groenendaal. Namiddag: geleid bezoek a/h Kon. Belgisch inst. v. Natuurwetenschappen. Vertrek: 8 u. Heist Station. 14 u. KBIN Vautierstr. 29, Brussel. Leiding: C. Segaert. Mee te brengen: Picknick, laarzen, verrekijker. Einde: 18 u. Heist-station.
- 19 **De Stern.** Traditioneel Ledenfeest of „Pot & Poot“ Kaas en Wijnavond opgeluisterd door groep „Wolfspoot“; verder gelegenheid tot gezelschapsspelen, quiz... 20 u. Oud-gemeenteschool, Veldstraat 50 Zevegem. Kostprijs: 100 F zonder de drank. Inschrijven voor 13 maart door storting op RK-nr. 068-0675730-55, p/a A. Vanderbeken, Dorp 20, 9721 Zevegem; met vermelding van uw naam en adres, en het aantal personen.
- 20 **Bree.** Wandeling Kasteelpark Opitter. Vertrek: 8.30 u. Gem. Bree. 9 u. ter plaatse. Leiding: WA + WJ Bestuur. Mee te brengen: laarzen. Einde: 11.30 u.

- 20 **Brussel.** Morgenwandeling in het Josaphatpark in Schaarbeek. Om 8.30 u. aan de brug op de Lambermontlaan over de Haachtsesteenweg. Leiding: R. Gielen. Einde om 12 u.
- 20 **Gent.** Rondleiding in de Plantentuin te Gent o.l.v. H. Evrard. Inkom 20 fr. Bijeenkomst om 9.30 u. aan de ingang van de Plantentuin, Ledeganckstraat.
- 20 **Klein Brabant.** Mechels Broek voormiddagtocht. Vertrek: Romeo 8.30 u. Peleman 8.45 u. Leiding: H. Carpentier. Einde: 12 u.
- 20 **Kortrijk.** Fietstocht langs de Leie. (1/2 dag). Verzamelen om 8 u. aan de ingang van het St. Amandscollege, Diksmuidekaai Kortrijk. Leiding: D. Dubois. Einde: 11.30 u.
- 20 **Krekenland.** Wintertocht in de Assenedse Polders. Vertrek: Markt Assenede om 8 u. Leiding: R. de Lust. Einde: 12 u.
- 20 **Land van Waas-Noord.** Wandeltocht naar „Stekense Meersen” Vertrek: 13.30 u. kerk Stekene. Leiding: F. Saman. Einde: 17.30 u.
- 20 **Land van Waas-Zuid.** Buitendijkse terreinen te Bazel. Vertrek: 13.30 u. - Stadhuis Sint-Niklaas. 14 u. kerk te Bazel. Doel: exploratie van de waardevolste gebieden, met als bedoeling signaleren aan de overheid. Deze gebieden zijn bedreigd door de realisatie van het Sigmaplan (dijkversterking + verbreding).
- 20 **Maasland.** Voormiddagwandeling in „De Maten” Genk. Genk parking Slagmolen 8.30 u. Leiding: W. Peumans. Mee te brengen: Vogelgids. Einde: rond 12 u. parking.
- 20 **Mandelstreek.** Daguitstap naar Lembeke en de Braakman. Vertrek: 8 u. Polenplein. Eigen wagens.
- 20 **Mol.** B.N.V.R.-tocht: Reservaat De Maat. Bijeenkomst Brug Sas 3 (baan Mol-Postel) om 9.30 u. Leiding: J. Henderickx. Einde: 12 u.; B.N.V.R.-tocht: Reservaat De Ronde Put. Bijeenkomst Brug 2 (baan Postel-Retie) om 14 u. Leiding: J. Cuypers. Mee te brengen: kijkers en laarzen!
- 20 **Schelde en Leie.** Bezoek aan de zoo met o.a. een bezoek achter de schermen van de zoo. Vertrek: met openbaar vervoer (trein). Leiding: J. Vanheuverwijn, Klonkeveldstraat 1, 9751 Asper (091/84.43.82) Telefonisch of schriftelijk inschrijven tot 6 maart.
- 20 **'s Heerenbosch.** Wandelen in Lippelo. Vertrek: Rusthuis Gravenkasteel (Prov. baan) om 14 u.
- 20 **Netevallei.** Boswandeling in Wandelbos Averegten (Hallaar). Vertrek: 10 u. Grote Parking. Leiding: M. Geens. Einde: 12 u. grote parking.
- 20 **Turnhout.** Ochtend Fietsuitstap: Liereman (Korhanen). Vertrek: kerk: Oud-Turnhout. 6 u. Leiding: E. Machilsen. Einde: 11 u.
- 25 **Brechtse Heide i.s.m. Voorkempen.** Jaarlijkse ledenavond. 20 u. Lusthof achter Toverfluit.
- 25 **Halle.** Diamontage over Israël, „De Woestijnen van Israël” door Dr. C. & A. Haegeman der R.U.G. 20 u. Benedenzaal O.L.V. Centrum, Ninoofse Stwg. 7, Halle.
- 25 **Lier.** Praatavond. 20 u. Clublokaal (rolwagenstr. 10).
- 26 **Antwerpen-Centrum.** Jaarlijkse ledenavond met entente. Prijs: 500 F - Inschrijven door storting op girorekening nr. 000-1039985-48 van A. Driessens, Fortbaan 44 Schoten en dit vóór 14 maart 1983. (tel. 651.72.90). Aanvang om 17 u.
- 26 **Bree.** Jaarlijkse Bomenmarkt. Vrijthof Bree van 10 tot 15 u.
- 26 **Hageland-Zuiderkempen.** Gezellig samenzijn in Kasteel „Hoevebeemden” te Testelt. Inschrijven bij W. Mulders tot 19 maart.
- 26 **Scheldeland.** Vierde en laatste winteravond v/h seizoen. Diamontage „Lente feest in de natuur” door N. de Meester. Vertrek: Gemeenteschool, Schooldreef te Wetteren om 20 u. Deelname in de onkosten 40 fr.
- 27 **Bree.** Beheerswerken Stamprooierbroek. Vertrek: 7.15 u. Gem. Bree, 7.45 u. Unjerhorst Molenbeersel.
- 27 **Brugge.** Dagexcursie naar de Westhoek (eigen wagens) met o.m. een strandwandeling in De Panne en een wandeling door de duinbosjes. Vertrek: Brugge-station om 9 u. Leiding: W. Bossier + plaatselijk gids. Mee te brengen: lunchpakket - excursiekledij - kijker. Einde: Brugge 18 u.
- 27 **Brussel.** Morgenwandeling nabij Merchtem. Lentewandeling in het landelijk noord-Brabant. Afspraak: om 9 u. aan de kerk van Merchtem. Laarzen voorzien. Leiding: H. en M. de Coninck.
- 27 **Demer en Dijle.** Vogelinventarisatie. Vertrek: 8 u. aan de

brug van Werchter. Mee te brengen: fiets, kijker en vogelgids. Einde: 's middags of 's namiddags.

- 27 **Denderland.** Namiddagwandeling in Uitbergen en Kalkense meersen. Vertrek: 14.30 u. aan de kerk van Uitbergen. Leiding: R. Sienaert. Mee te brengen: laarzen en kijker.
- 27 **Gent.** Eerste lentetocht in het H. Geest-goed te Munte o.l.v. E. van Renterghem. Op zoek naar Kleine en Middelste Bonte Specht. Bijeenkomst om 9 u. aan de kerk van Merelbeke Centrum.
- 27 **Leuven (WJ + WA).** Leopoldspark en Kesselberg. Vertrek: 9 u. station Leuven (Fiets of auto). Leiding: H. Blockx. Einde: 13 u.
- 27 **Mechelen.** Excursie in de Dijlevallei ten N. van Mechelen. Vertrek: Voormiddag 9 u. dorpsplein te Heffen. Namiddag 13.30 u. kerk van Heindonk. Leiding: J. Kiebooms. Mee te brengen: stevige schoenen - lunchpakket. Einde: 16 u.
- 27 **Netevallei.** Netewandeling. Vertrek: 14 u. Lodijk (baan Heist-Hulshout). Leiding: S. Wuyts. Mee te brengen: laarzen, verrekijker. Einde: 17 u. Lodijk.
- 27 **Schelde en Leie.** Familie wandeling in de Waardebroeken te Schorisse. Vertrek: herberg Moeder Strene (langs weg Ronse-Schorisse) om 14.30 u. Leiding: J. Papignies. Mee te brengen: laarzen, verrekijker, flora, loupe. Einde: 17.30 u.
- 27 **Schelde en Leie en Stern.** Voormiddagwandeling in de Hospice Bossen te Nazareth. Vertrek: Ingang militair domein om 9.30 u. Leiding: J. de Meester en S. Raevens (De Stern). Mee te brengen: laarzen, verrekijker, gidsen. Einde: om 12 u.
- 27 **Voorkempen i.s.m. Brechtse Heide.** Voormiddaguitstap Vallei van de Beneden Nete. Vertrek: 9 u. Zimmertoren te Lier. Leiding: H. Franckx.
- 27 **Westkust.** Uitstap „Stuivekenskerke”. Vertrek: Viconia Hoeve 14.30 u. Leiding: M. Becuwe.

April

- 1 **Krekenland.** Filmavond door M. Loenders „Het Korhoen” - „de Hop” - „Limburg”. Om 20 u. in het landbouwershuis Markt te Assenede.
- 1 **Schelde en Leie.** Vergadering van de werkgroep voor Ornithologie afd. Schelde en Leie in de Kring in de Hoogstraat te Kruishoutem om 20 u. Leiding: J. Royeaerd. Einde: 22.30 u.
- 2 **Lier.** Tallaerhof: parklandschap, bossen. Vertrek: 14 u. station Lier. 14.45 u. ingang Hof. Leiding: Y. Peeters. Mee te brengen: stevig schoeisel. Einde: 17.30 u. ingang Hof.
- 2, 3, 4 en 5 april 1983. **Schelde en Leie.** Ruime boeken- en informatiestand over De Wielewaal op de Paasbeurs te Kruishoutem (gulden eifeesten). In de sportzaal te Kruishoutem (10 tot 12 en 14 tot 18 u.) Leiding: M. Nachtergaele (091/83.56.36).
- 4 **Gent.** Tweede Paasdagwandeling in het Gentbos te Bottelare-Merelbeke o.l.v. W. Sierens. Bijeenkomst om 9 u. aan de kerk van Merelbeke centrum.
- 4 **Klein Brabant.** Voormiddagwandeling in het Coolhem, een der mooiste stukken natuur uit onze streek. Vertrek: 9 u. kerk van Kalfort.
- 4 **Leuven (WJ + WJ).** Appelvinken - Spechtentocht. Vertrek: 8.30 u. station Leuven. Leiding: Blockx en M. Herremans. Einde: middag.
- 4 **Turnhout.** Ochtendwandeling Boone's Blijk (Vogelgeluiden). Vertrek: St. Theobalduskapel 8 u. Leiding: W. Dings. Einde: 12 u.

NATIONALE WERKGROEP ORNITHOLOGIE

Zaterdag 26 maart om 14 u. in het Kasteel van Ham te Steenokkerzeel. Worden uitgenodigd: alle lokale Ornithologische Coördinatoren, 1 of 2 afgevaardigden van de plaatselijke ornithologische werkgroepen, 1 of 2 afgevaardigden van de afdelingen waar nog geen werkgroep Ornithologie werd opgericht.

Meer inlichtingen bij:

J. Gabriëls, Siemersteeg 10

3751 Munsterbilzen 011/41 34 09

Voornaamste punten uit het verslag van de vergadering van de Hoge Raad voor Natuurbehoud, gehouden te Brussel op 1 september 1982.

Volgende private natuurreserveaten werden erkend door de Hoge Raad:

- De Blankaart te Woumen - Diksmuide;
- De Maten te Genk;
- De Bougoyen - Ossensmeersen te Gent;
- De Grote Geule te Kieldrecht;
- De Slangenbeekbron te Zonhoven;
- Het Mechels Broek te Mechelen;
- De Fonteintjes te Zeebrugge-Blankenberge;
- De Grote Geul te Assenede.

De erkenning van het Stampvooierbroek te Kinrooi-Molenbeersel wordt uitgesteld wegens de versnippering van het aantal percelen en het ontbreken van een beheersplan.

In het kader van de „Wetlands Convention van Ramsar” worden volgende gebieden voorlopig als „wetlands” aangeduid:

de Vlaamse Banken, het Zwin, de Blankaart, de Schorren te Doel, het Galgenschuur en het Groot Buitenschuur en ten slotte de Kalmthoutse Heide.

Dit zijn gebieden waar 1 % van de wereldpopulatie van watervogels overwintert of overzomert.

Omdat er bezwaren bestaan van de Nationale Landbouwrapad tegen de erkenning van de overige gebieden wordt voorgesteld een beperkte werkgroep op te richten met leden van de Landbouwrapad en de Hoge Raad voor Natuurbehoud.

H. Franckx

NATUURFILMS

De Grutto

Een film over Grutto's die nestelen in de weiden van Lissewege. Baltsen, broeden en jongen opvoeden. Alles met biotopen waarin ze leven. Stem: D. Deylgat.

De Huismus

Een film over het leven van de gewone huismus. Stem: P.J. Bentein.

De Meerkoet

Een film over het leven van de Meerkoet in Frankrijk. Stem: X. de Guchteneere.

De Knobbelzwaan

Een film over het leven van een paartje knobbelzwanen te Westkapelle. Stem: D. Deylgat.

De zwaluwen

Een film over 3 zwaluwsoorten die bij ons broeden: namelijk: Boerenzwaluw, Oeverzwaluw en de Huiszwaluw. Stem: D. Deylgat.

Het Waterhoen

Een film over het gewone waterhoentje van bij ons. Stem: D. Deylgat.

De Roerdomp

Een mooie film over het leven van de Roerdomp in Frankrijk. Stem: X. de Guchteneere.

De Kievit

Een film over het leven van de kievit met daarin zijn biotoop en planten die in de weide voorkomen. Stem: X. de Guchteneere.

De Blauwe Kiekendief

Een film over het leven van de Blauwe Kiekendief. Alles speelt zich af in de steppen van Frankrijk. Stem: X. de Guchteneere.

De Bruine Kiekendief

Een film over het leven van de Bruine Kiekendief. Stem: C. Huughe.

De Blauwe Reiger

Een film over het leven van de Blauwe Reiger in het Zwin. Stem: C. Huughe.

Een brokje ongerepte natuur

Een film over wilde planten en vogels. Ook de insecten komen aan bod. Stem: X. de Guchteneere.

Vogelleven rond de Vijver

Een film over vogels rond de vijver. Met o.a.: De Fuut, de Dodaars, Meerkoet, Zwarte Wouw, Roerdomp, Grote Karekiet en Rode Wouw.

Ontdekkingsstocht door de natuur.

Een film over een wandeling door de natuur. Met o.a. De Ekster, Ransuil, Kramsvogel, Koekoek, Fazant, Bosrietzanger, Roodborstappuut en de Kneu.

Zonneschepsels van de natuur.

Een film over de vlinders. Met o.a. Grote Beervlinder, St.-Jacobsvlinder, Koningepage, Harlekijnvlinder, Zandooje, Atalantavvlinder, Dagpauwoog en Rietspinner. Stem: C. Huughe.

De levende natuur.

Een film over kleine zangvogels. Stem: X. de Guchteneere.

Doortrekkers en wintergasten.

Een film over vogels die doortrekken in onze gebieden. Stem: X. de Guchteneere.

Het Zwin.

Een film over het overbekende Zwin te Knokke. Stem: C. Huughe.

Vogels in hun domein.

Een film over de volgende vogels: Kolganzen, Wulp, Kleine Zwanen, Groenling, Keep, Koolmees, Kneu, Griel, Kwartelkoning, Gekraagde Roodstaart, grauwe vliegenvanger en torenvalk.

Holenbroeders.

Een film over de Spechten, Ringmussen en Spreeuwen. Stem: X. de Guchteneere.

Herfststemming.

Een film over de herfst, met de paddestoelen. Stem: P.J. Bentein.

De vreugde van de zomer.

Een film over een wandeling in de zomer met vele zeldzame planten. Stem: A. Praet.

De gouden weelde van de wei.

Een film over alles en nog wat van in de weide. Met o.a. de geelgerande Waterkever, Bootsmannetje en de Driedoornige Stekelbaars. Stem: P.J. Bentein.

De kluten + Steltkluit.

Een film over 2 soorten kluten die broeden op dezelfde weide. Stem: X. de Guchteneere.

Al deze natuurfilms zijn voorzien van gesproken tekst en met begeleidende muziek. Ook zijn ze gecontroleerd door de gekende ornitholoog M. H. Wille.

Voor inlichtingen:

Jacky Verheecke, Gb. Zonaatkerkstraat 3, 8380 Zeebrugge - Brugge. Tel. 050/54.46.63

TOENEMENDE STROPERIJ DOOR JAGERS

Daar waar de Vlaamse jachtwetgeving tot de meest natuurvriendelijke van Europa is uitgegroeid wordt dagelijks binnen het Coördinatie-Comité voor Bescherming van Vogels (CCBV) vastgesteld dat veel jagers zich weinig storen aan de wet en de rustig blijven schieten op beschermde snippen enz. Door een educatieve stickeractie, waarbij de Houtsnip als symbool van de Vlaamse vogelbescherming is gesteld, tracht het CCBV de jagersmentaliteit te beïnvloeden. Een ander veelvuldig voorkomende klacht gaat over de onwettige loerjacht op eenden bij duisternis. Uit alle streken met vochtige gebieden, van de kustpolders tot de rivervalleien en vijvers, kwamen dit jaar meldingen van die stroperij.

Om deze golf van stroperij in te dijken is een meer degelijke controle dringend noodzakelijk. Daarom heeft het CCBV bij minister Akkermans aangedrongen om de zoveel vacante betrekkingen van technisch beambte van Waters en Bossen zo spoedig mogelijk te laten bezetten. Hiervoor werd trouwens op 8 juni 1982 een wervingsreserve gepubliceerd in het staatsblad. Tevens heeft het CCBV een aanvraag ingediend om bovenstaande agenten van Waters en Bossen te mogen aanstellen. Een jagersvereniging heeft hiervoor een monopolie sinds bijna 50 jaar.

persmededeling CCBV
1 februari 1983

GROENBELEID VAN DE VLAAMSE EXECUTIEVE

Naar aanleiding van één jaar Vlaamse Executieve werd door de B.N.V.R. een balans opgemaakt.

Hieruit blijkt dat in het raam van de begroting '82 - de allereerste opgemaakt door deze executieve - drastisch gesnoeid werd in het groene budget en dat daartegen een fikse verhoging plaatsvond van het investeringsbudget 'Ruilverkaveling - Onbevaarbare waterlopen - drainering landbouwgronden'.

In het begrotingsvoorstel dat momenteel in behandeling is bij de Vlaamse Executieve wordt dit nog sterker doorgetrokken.

Het aankoopbudget voor de aankoop van natuurgebieden en bossen zou in vergelijking tot 1981 terugvallen tot 6,85 % en amper een bedrag van 40 miljoen bedragen. Voor de totale groene investeringssector (subsidie aankoop groengebieden gemeenten, aankopen groenplan en aankopen Waters en Bossen) wordt het budget 1983 herleid tot 8,4 % van het budget 1981: terwijl de sector Ruilverkaveling-Waterbeheersing en drainering in 1983 een begroting zou hebben van 108,33 % in vergelijking met 1981.

Hierbij kunnen ontegensprekelijk volgende vaststellingen gemaakt worden:

1. Het 'groene aankoopbudget' werd in de begroting 1982 quasi afgebouwd; deze tendens wordt echter nu nog verder gezet in de voorstellen 1983. Nochtans is een aankoopbeleid voor vele bedreigde natuurgebieden de enige mogelijkheid om deze gebieden duurzaam te beveiligen en aan deze gebieden een gepast beheer te geven.
2. Terzelfdertijd gaat het 'groen-onvriendelijk budget' er substantieel veel op vooruit, dit ongeacht de globale bezuinigingsmarges die voor de totaliteit van de begroting werden toegepast.

3. De balans van 1 jaar Vlaamse Executieve voor de groene sector is dan ook desastreus vermits via de begroting in dit jaar het totale groenbeleid gefnuikt werd zonder dat andere beveiligingsinstrumenten werden tot ontwikkeling gebracht.
4. De ontwerp-begroting wordt collegiaal goedgekeurd door de Vlaamse Regering en dan voorgelegd aan de Vlaamse Raad.
De B.N.V.R. doet een oproep dat bij de behandeling van de ontwerp-begroting in de Vlaamse Regering aan de 'groene sector' de nodige aandacht zal besteed worden en recht zal gedaan worden aan 'redelijke en evenwichtige' behandeling.
5. De B.N.V.R. doet ook een oproep aan de fracties van de Vlaamse Raad om bij de behandeling in de Raad en in de Commissies een zaak te willen maken van het 'groene budget', uitgangsvoorwaarde voor een geloofwaardig groenbeleid.

Mededeling B.N.V.R.

BEDREIGING VAN DE ZEESCHILDPAD IN INDIË

In „The Times of India” van 10 november 1976 en in „The Hindustan Times” van 24 april 1977 verscheen telkens een uitgebreid artikel over de ontdekking van een legstrand van de Warana (*Lepidochelys olivacea*) in Orissa, ergens in de Golf van Bengalen.

De zeeschildpadden, evenals de legstranden, zijn in Indië wettelijk beschermd. Dit neemt niet af dat stropers met vissersboten de schildpadden voor de kust wegvangen en ze met volle vrachtauto's naar de markten van Calcutta voeren.

Volgens een onderzoek, verschenen in de Marine Turtle Newsletter, worden elk jaar duizenden zeeschildpadden gedood in Indië. Soms moeten de dieren ook nog onnodig lijden, omdat ze levend geslacht en verdeeld worden.

Nu is het wel te begrijpen dat het vlees van de zeeschildpadden, evenals hun eieren, een rijke bron van eiwitten vormen voor de arme bevolking.

Men heeft hier dus te maken met het klassiek voorbeeld van de noden van de mens enerzijds en het behoud van de natuurlijke hulpbronnen anderzijds. Op lange duur zullen vraag en aanbod op elkaar afgestemd moeten zijn. Wat in Indië moet gebeuren is niet een volledig vangstverbod, maar een gecontroleerd verbruik. Men zou de schildpadden met rust moeten laten en alleen een deel van de eieren mogen oogsten.

Protestbrieven met petitielijsten, te richten aan Mevr. Indira Gandhi, ministerpresident van Indië, zijn gratis te bekomen bij A. van Hecke, Eglantierlaan 39, 2630 Aartselaar.

WORDEN DE GEWESTPLANNEN VERDER UITGEHOLD?

Bij het opstellen van de voorschriften van de Gewestplannen (1972) werden als overgangmaatregel een aantal uitzonderingsartikels opgenomen (art. 21 tot 23). In plaats van later te worden geschrapt, werden deze uitzonderingsartikels in 1978 nog versoepeld. Op dit ogenblik wordt aan een ontwerp van decreet gewerkt om het toepassingsveld van deze uitzonderingsartikels nogmaals en in zeer sterke mate, te verruimen. Hiermee zou de openbare inspraakprocedure, die vereist is om vergunningen te bekomen die in strijd zijn met bestemmingen van het gewestplan, in ruime mate kunnen worden omzeild. Het toekennen van

zo'n afwijkende vergunningen zou in de gevallen uitsluitend worden overgelaten aan de bevoegdheid van de gemachtigde ambtenaar van Stedebouw.

De herziening van art. 21 zou erop neer komen dat alle bestaande constructies, ongeacht de aard, de staat en de ligging, verbouwd of uitgebreid zouden kunnen worden ten behoeve van een totaal nieuwe functie. Twee voorbeelden: een kleine vervallen hoeve of een ruïne van een boswachterswoning in natuurgebied zou kunnen worden omgebouwd en uitgebreid tot een K.M.O.-bedrijf. Voorbeeld 2. Een weekendverblijf in een natuurreservaat, conform het gewestplan, wordt een restaurant.

De voorgenomen herziening van art. 23 (opvulregel) zou de beperkende norm van maximum 70 m of een verplicht Bijzonder Plan van Aanleg (op gemeentelijk niveau) laten wegvallen en de toepassing van de opvulregel overlaten aan de vrije beoordeling van de gemachtigde ambtenaar. Hierdoor wordt het mogelijk dat terug (of nog meer dan nu...) bouwvergunningen worden afgeleverd in natuur- en landbouwgebieden. Het zou onbegrijpelijk zijn als de Vlaamse Executieve dit ontwerp van decreet zou goedkeuren en ter goedkeuring doorleiden naar de Vlaamse Raad (Vlaams Parlement).

Persbericht B.N.V.R.

ZATERDAG, 7 MEI 1983: CONGRESUITSTAP

8.30 u.:

vertrek per autobus naar het oosterstaketsel van de haven van Oostende.

De autobus vertrekt vanaf het parkeerterrein van de stedelijke Visserijschool „John Bauwens”.

Voor wie **met de auto** komt langs de autosnelweg: bij het laatste rondplein aan het stadhuis, **onmiddellijk** rechts. Zie schets.

Voor wie **met de trein komt**: 5 minuten te voet langs de dokken. Zie schets.

Wandeling langs het strand, doorheen een stuk duin en de duinbossen Vosseslag-Den Haan naar het vakantieoord „Sparrenduin”.

12.30 u.:

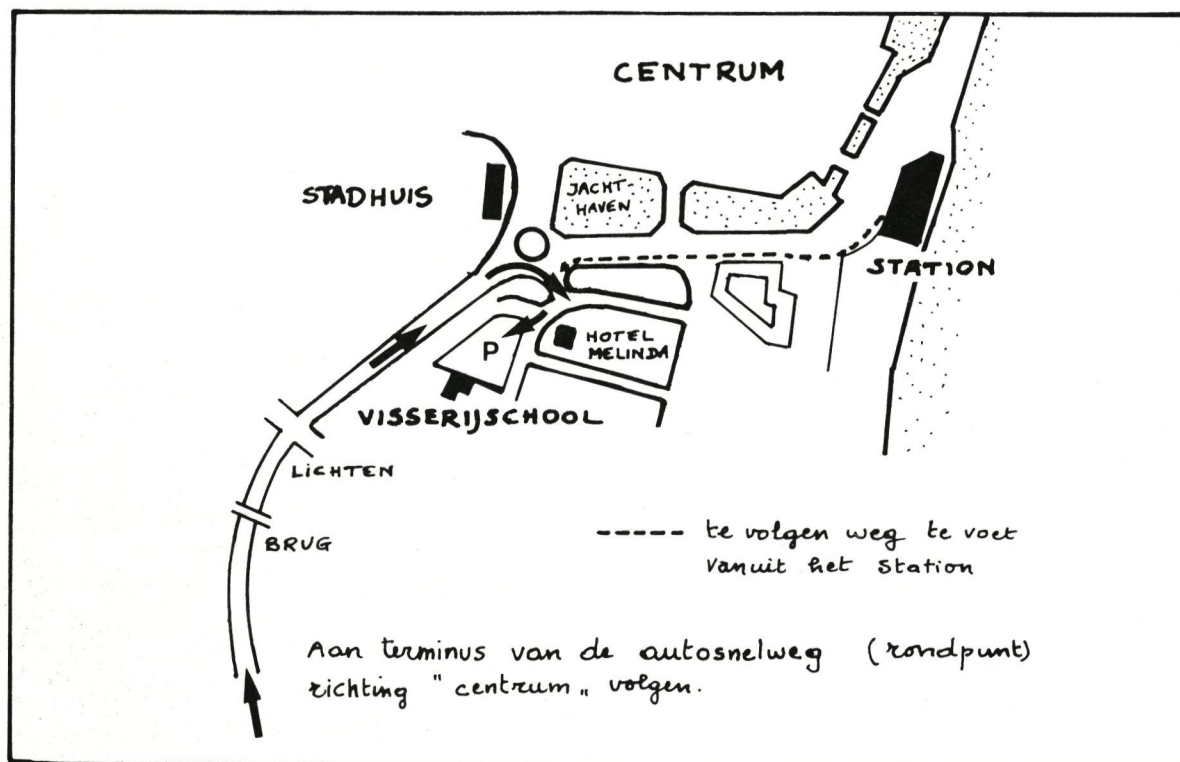
eigen picknick in het vakantieoord „Sparrenduin”. Drank en soep kunnen besteld worden.

14.00 u.:

vertrek per autobus naar de achterhaven van Zeebrugge. Wandeling op de opgespoten terreinen. Terug per autobus naar Oostende met aankomst rond 18.00 u.

Het gebruik van personenwagens is niet mogelijk. Afdeling Oostende zorgt voor een congresmap met nuttige uitleg over de streek.

Inschrijving door overschrijving vóór 20 april 1983 van 100 fr. voor de autobusverplaatsingen op rekening 000-0135684-78 van De Wielewaal Oostende, p.a. F. de Reygher, Torhoutse steenweg 173, bus 5 A, 8400 Oostende.

DIAMONTAGE IN OVERVLOEIPROJECTIE

HET ZWIN

Fauna, Flora en Feiten

EERSTE DEEL: duurtijd 1 uur 5 minuten

A. Inleiding:
embleem, korte historiek, beschrijving en waarde van het gebied, naamverklaring, plan.

B. Het park:
opvoedende waarde, planten en vogels, experimenten met bedreigde vogelsoorten.

C. De vlakke:
slikke en schorre, evolutie, zonaties, typische planten en broedvogels.

PAUZE

TWEEDE DEEL: duurtijd 1 uur 10 minuten

A. De duinen: duinvorming, evolutie, fauna en flora.
B. Omgeving: op verkenning in de natuur van januari tot december.
C. Nabeschuiving: hoe kunnen wij meehelpen aan natuurbehoud?

Voor inlichtingen:

L. Coolman, Notelarenlaan 6, 8300 Knokke-Heist
Tel. (050) 60 31 82

PERSMEDEDELING:

NATIONALE NATUURBESCHERMINGSDAG 1983 TE STOKKEM - DILSEN.

De Nationale Natuurbeschermingsdag, die traditioneel georganiseerd wordt in een bedreigd natuurgebied of landschap, zal dit jaar in het Limburgse Stokkem, deelgemeente van het Maaslandse Dilsen, plaatsvinden. Het motto waaronder het gebeuren gaat, „Landschap en Ontgrinding”, legt een vinger op een oude wonde. Het Limburgs Maasland is in de voorbije 20 jaren landschappelijk zwaar geteisterd door een wild ontginnen van Maasgrinden. Deze grinden, die grondstoffen vormen voor woning- en wegenbouw, blijken in dikke pakken van 10 m en meer, zomaar voor het baggeren in het gebied langs de Maas: de uiterwaarden.

Deze uiterwaarden zijn door de Maaslandse natuurbeschermingskringen getaxeerd als „Vlaanderen meest verminkte landschap” en in dit verband wordt de term Maanland frequent gebruikt. Immers na het leegbaggeren van een gebied blijft er een met water gevulde kuil achter. De overheid, i.c. de provinciale instanties hebben de taak tot herstructurering van deze kraters op zich genomen. De gelden hiervoor worden betrokken uit de zogenoemde grindpot: het is een herstructureringsstol die de grindbedrijven per ton grind moeten betalen. Deze afdrachten zijn echter zo klein, de mogelijke aanvuilspecie meestal afwezig zodat de meeste verlaten grindgroeven voor eeuwig waterplas blijven.

De keuze van Stokkem als plaats van de manifestatie is niet zomaar lukraak gebeurd. Hoewel elk Maaslands Dorp, van Kessenich in het noorden, tot Lanaken in het zuiden tientallen hectaren van hun grondgebied verloren tengevolge van de planneloze ontgrinding, is het Stokkem dat circa 22 % van zijn oppervlakte moet prijsgeven aan het gewoet naar grind. Want al wordt op het gewestplan de heropvulling van de Stokkemse Maasmeander ten bate van de landbouw voorzien, hier

ging heel wat verloren: de rijke alluviale landbouwgronden zijn onvervangbaar en de oude Maasarm, eens een prachtig natuurgebied, is verwoest. Achter het hele opvullingsproject wordt door de Maaslandse natuurbeschermers trouwens een levensgroot vraagteken geplaatst omdat de nodige aanvuilgronden ontbreken. Een tweede argument voor de keuze van Stokkem als plaats van het natuurbeschermingsgebeuren van 1983, ligt in het feit dat in het aangrenzende dorp Elen op nog grotere schaal de ontgrinding zal toeslaan. Daar wordt immers een reserve grindzone voorzien van maar liefst 365 ha waarin de baggeraars vanaf 1987 mogen huishouden. In hetzelfde pakket reservegrindzones komt trouwens nog een gebied van 216 ha voor op de Mechelse heide.” Een catastrofe voor de Maaslandse natuur” zeggen de organisatoren. Die hopen intussen dat het feest voor de grindlobby niet zal doorgaan. Bij de Raad van State berust immers een uitgebreid bezwaarschrift en natuurrinnend Maasland hoopt dat in de loop van 1983 een natuurgunstige uitspraak van 's lands hoogste rechtsorgaan wordt uitgebracht. De organisatie van de Nationale Natuurbeschermingsdag 1983 berust bij het Dilsen Groencomité, de Maaslandse Milieuactie V.Z.W., het Actiecomité tegen de ontgrinding van de Wateringen te Elen en de Natuurbeschermingsactie Limburg.

NWG ZEEVOGELS

Op zaterdag 20 november 1982 werd te Nieuwpoort de Nationale Zeevogelwerkgroep opgericht. Deze verzamelt alle organisaties, zowel afdelingen en werkgroepen van „De Wielewaal” als andere, die langs de Belgische kust trekwaarnemingen verrichten. Het is de bedoeling om door middel van samenwerking tussen de verschillende waarnemingsposten langs de Belgische kust de studie en de kennis van alle watervogels te bevorderen. Specifiek richt de NWG Zeevogels zich op de studie van de zeetrek, dit door het verrichten van regelmatige tellingen, zowel in het voor- als in het najaar.

Op elke vergadering zal een tijdelijke bestuur worden verkozen, dat in functie blijft tot de volgende vergadering. Het bestuur wordt waargenomen door één van de aangesloten werkgroepen. Momenteel is de Zeevogelwerkgroep Nieuwpoort hiervoor verantwoordelijk. De gezamenlijke activiteiten zijn ondertussen op 1 januari 1983 gestart. Voor wat het voorjaar 1983 betreft, zijn er 3 data afgesproken waarop er continu waargenomen zal worden, namelijk op

zondag 6 maart van 8 tot 12 u.

zondag 10 april van 8 tot 12 u.

zondag 15 mei van 8 tot 12 u.

Belangstellenden kunnen contact opnemen met:

— P. Lingier

Afdeling Middenkust
Dorpsstraat 128
8401 Bredene

— S. Brinckman

B.J.N. Brugge
Kapelleweg 6
8000 Brugge

— B. Vercruysse

Zeevogelwerkgroep Nieuwpoort
Franslaan 93
8450 Nieuwpoort

De volgende vergadering vindt plaats op vrijdag 20 mei om 20 uur in „t Kasteeltje” te Nieuwpoort-Stad.

ORNITHOLOGISCHE WAARNEMINGEN IN WALLONIE

Heel wat Vlaamse ornithologen bezoeken geregeld streken in het Waalse landsgedeelte en doen daar een groot aantal interessante waarnemingen. Spijtig genoeg worden de meeste hiervan niet opgetekend en doorgestuurd, zodat ze voor de ornithologie verloren gaan. De ornithologische centrale van onze Waalse zustervereniging „Aves” zou het erg op prijs stellen indien in de toekomst deze waarnemingen aan haar zouden worden toegestuurd. Het adres waar met dank deze nota's worden ingewacht luidt: Centrale Ornithologique Aves, rue des Moulins 78, 4620 Moulins sous Fléron (041/58.54.44). Van hun kant zullen onze Franssprekende vrienden hun opmerkelijke waarnemingen in Vlaanderen aan ons overmaken.

D. van der Elst en H. Meeus

VOGELFOTOWEDSTRIJD WIELEWAAL 1983

De *Wielewaal* richt, mede met het oog op het verwerven van goed illustratiemateriaal voor het tijdschrift, in 1983 een vogelfotowedstrijd in. De voorkeur gaat hierbij uit naar zwart-wit foto's, gezien de hoge kostprijs van het reproduceren van kleurfoto's. Kleurfoto's worden echter niet uitgesloten. Inzendingen, formaat minimum 15 x 10 cm, worden verwacht bij de hoofdredacteur, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout, uiterlijk op 31 augustus 1983. Op de achterzijde van elke foto dient de plaats en datum van opname, de naam en het adres van de fotograaf vermeld te worden, evenals de vermelding „Fotowedstrijd 1983”.

BROEDVOGELINVENTARISATIE IN VLAANDEREN

Alle veldornithologen in Vlaanderen worden verzocht tijdens het broedseizoen 1983 mee te werken aan een geplande inventarisatie van **Boomleeuwerik**, **Korhoen** en **Roek** (zie oproep in middenbladzijden van het januarinummer). Eventuele bijkomende inlichtingen worden U graag verstrekt door de initiatiefnemers:

H. Voet, Oude Baan 5, 2070 Ekeren

H. Meeus, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout.

IWRB-OPROEP

Alle actieve veldornithologen in Vlaanderen worden verzocht opnieuw hun medewerking te verlenen aan de jaarlijkse tellingen van watervogels, georganiseerd en gecoördineerd door het IWRB. De teldata voor 1982-1983 zijn de volgende:

16-17 oktober, 13-14 november, 18-19 december, 15-16 januari, 12-13 februari, 12-13 maart, 16-17 april.

VERZOEK OM MEDEWERKING KRAANVOGELTREK — NAJAAR 1982.

Tijdens de eerste decade van november 1982 trokken over geheel Vlaanderen nooit geziene aantallen Kraanvogels. Om een beter inzicht te krijgen in het aantalsverloop en de gevolgdde trekroutes wordt gevraagd om alle gekende waarnemingen van Kraanvogels tijdens het najaar van 1982 op te sturen naar onderstaand adres.

Mogen wij vragen om bij de waarnemingen, indien mogelijk, de volgende gegevens te vermelden:

- aantal (per groep)
- plaats
- datum en uur
- trekrichting

Waarnemingen van roepende Kraanvogels 's avonds en 's nachts of van overnachtende Kraanvogels (+ beschrijving van de gebruikte slaapplek) zijn eveneens zeer nuttige gegevens. De resultaten van dit onderzoek zullen in dit tijdschrift gepubliceerd worden. Vanzelfsprekend zullen alle inzenders worden genoemd. Dank bij voorbaat.

D. en P. Symens, Bredabaan 300, 2170 Wuustwezel.

VOGELS OP DE OPGESPOTEN TEREINEN VAN KALLO - DOEL, 1982

In 1982 werd te Kallo-Doel een broedvogelinventarisatie verricht. Tevens werden in de meeste gebieden bijna wekelijks tellingen gehouden. Om een volledig jaaroverzicht te bekomen verzoeken we nochtans om gegevens die eventuele leemten kunnen aanvullen. Deze worden verwacht bij D. Oellibrand, Mirabellenlaan 4, 2740 Melsele (03/775 98 59). Gelieve bij toezending datum, plaats, waarnemers, aantal en leeftijd te vermelden. Ook eventuele beschrijvingen of notities betreffende gedrag of rui zijn welkom op dit adres. Toezending liefst vóór 30 april.

DE ZANG DER VOGELS: EEN GOUDEN VOLTREFFER

Bij het begin van 1983 werd het vijftienduizendste exemplaar van de langspeelplaat 'De zang der vogels' door Wim en Erik de Hoog verkocht in Vlaanderen. De vereniging 'De Wielewaal', die momenteel vijftig jaar bestaat, was als verantwoordelijke uitgever in feeststemming!

Naar aanleiding van de feestviering van dit vijftigjarig bestaan te Mortsel op 6 februari jongstleden werd door de Vlaamse Gemeenschapsminister, de heer Poma, aan de heer Erik de Hoog - vader Wim was verontschuldigd wegens ziekte - een gouden plaat overhandigd.

Hierbij is het aangenaam nog eens terug te blikken op deze Belgische primeur. 'De zang der vogels' is immers de eerste langspeelplaat met vogelgeluiden, verwezenlijkt in België. De keuze zich te beperken tot eerder algemene en relatief talrijk voorkomende vogelsoorten bleek de goede te zijn: ook de gewone man en vrouw kon de vogels rondom hem leren kennen aan hun gezang. Een bijgevoegd, geïllustreerd brochuurtje verstrekte terzelfdertijd uitleg over de vogel en het biotoop waarin hij voorkomt. Bovendien zorgen de langere perioden waarbij een vogel zingt op de plaat ervoor dat het heerlijk is er zomaar eens naar te luisteren...

Deze drie troeven zorgden er alvast voor dat wie deze plaat hoorde, ze ook zelf wilde bezitten. De bekroning is alvast dus het krijgen van een gouden langspeelplaat!

Dat zo'n succes ook financieel geen windeieren legde ligt ook voor de hand, maar hierbij moeten wij met fierheid vermelden dat de **volledige opbrengst van deze LP-verkoop integraal gaat naar het natuurbehoud. Wat werd hierbij reeds gerealiseerd?**

- In 1981 werd een terrein aangekocht in het Burreken te Zegelsem (Brakel). Dit terrein bestaat uit bronbosjes, grasland en hakhout. De oppervlakte bedraagt 74 a 41 ca
 - In 1982 werden hooiweiden aangekocht in de Scheldemeersen te Wortegem-Petegem. Deze schrale hooilandpercelen hebben de gezamenlijke oppervlakte van 2ha 10a. Als voornaamste planten vermelden wij hier het Moeraskartelblad, de Grote Ratelaar, de Wilde Bertram en Waterkruiskruid en vele andere. Broedvogels die in het gebied nog voorkomen: Slobbeend, Zomertaling, Paapje. Voorwaar een rijk natuurgebied!
- Wij hopen in 1983 deze hooilandpercelen te groeperen en uit te breiden.

Ondertussen zaten wij niet stil wat de verkoop betreft. In Nederland werden tussen augustus 1982 en januari 1983 reeds 6000 LP's verkocht, en een eentalige Franse versie 'Le chant des oiseaux' kende in januari 1983 alleen een verkoopscijfer van 1000 ex. De werkelijke verkoopscijfers bedragen aldus reeds 22.000 ex. en bovendien zijn er plannen een Duitse versie uit te brengen!

Omdat deze plaat nog maar op weinige plaatsen in de handel te verkrijgen is graag bijgaande bestelwijze: Stort 375 Fr voor de LP of 350 Fr voor de cassette op PR 000-0932344-77 van Jacques Vanheeuverswyn, Klonkeweldstraat 1, 9751 Asper. Bestellingen van 10 ex. (groeperingen) aan de prijs van 275 F.

TIJDSCHRIFTEN, VOORHANDEN IN DE BIBLIOTEEK VAN DE WIELEWAAL

Onderstaande tijdschriften kunnen geraadpleegd worden in de bibliotheek van het Wielewaalhuis te Turnhout tijdens de normale openingsuren van het sekretariaat. Op verzoek (schriftelijk of telefonisch) kunnen fotokopies van artikels uit deze tijdschriften bekomen worden tegen de geldende produktie- en portokosten. Aanvragen richten aan de stafmedewerker J. Bloemen, Graatakker 11, 2300 Turnhout (014/41 22 52).

Binnenlandse

- De Wielewaal** (Tijdschrift voor Vogel- en Natuurstudie) vanaf jaargang 1 (1934).
- Mens en Vogel** (Tijdschrift van het Coördinatie Comité voor de Bescherming van Vogels) vanaf jaargang 14 (1976).
- Leefmilieu** (Stichting Leefmilieu vzw) vanaf jaargang 3. (1980).
- Natuurrezervaten** (Belgische Natuur- en Vogelreservaten) vanaf 1979.
- Veldornitologisch Tijdschrift** vanaf jaargang 1 (1978).
- Milieurama** (Bond Beter Leefmilieu) vanaf 1980.

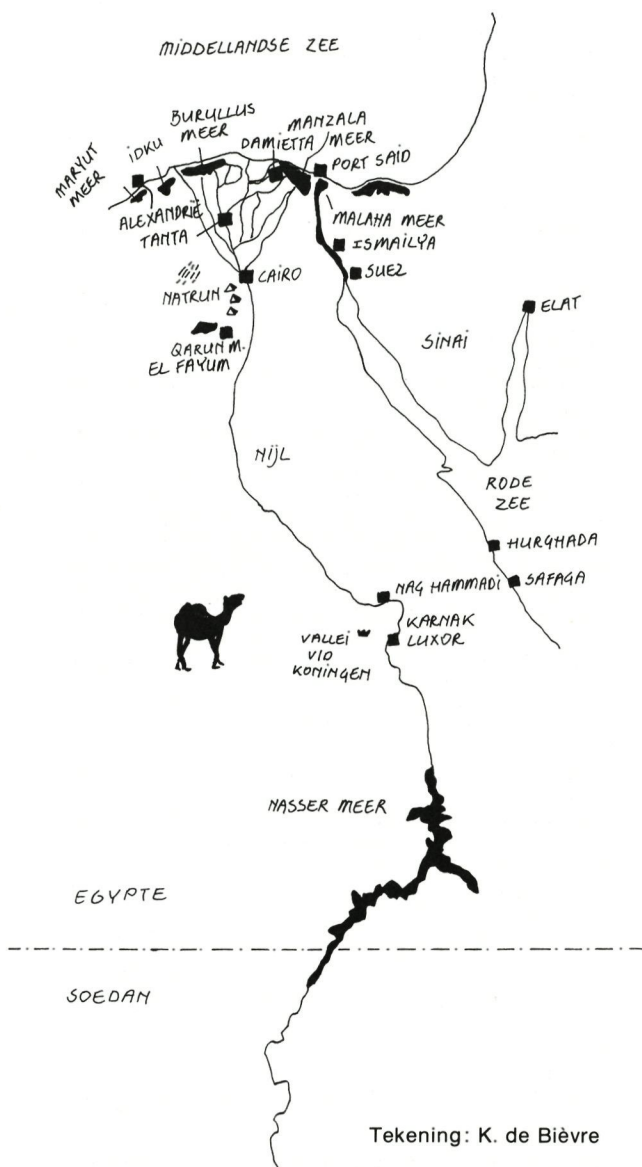
Tweemaandelijks Tijdingen (Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud) vanaf jaargang 11 (1980).

Le Gerfaut-De Giervalk (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen), vanaf jaargang 15 (1925).

- Aves** (Société d'Etudes Ornithologiques), vanaf jaargang 4 (1967).
- Parcs Nationaux** (Ardenne et Gaume), vanaf jaargang 23 (1978).
- Hautes Fagnes** (Les Amis de la Fagne), vanaf jaargang 44 (1978).

Buitenlandse

- Ardea** (Nederlandse Ornithologische Unie) vanaf jaargang 32 (1943).
- Limosa** (Nederlandse Ornithologische Unie) vanaf jaargang 34 (1961).
- Het Vogeljaar** (Stichting Het Vogeljaar) vanaf jaargang 17 (1969).
- Wetenschappelijke Mededelingen** (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging), vanaf nr. 1
- Vogels** (Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels), vanaf jaargang 1 (1981).
- Dutch Birding** (Dutch Birding Association), vanaf jaargang 1, (1979).
- Natura** (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging), vanaf jaargang 63 (1966).
- Natuurhistorisch Maandblad** (Natuurhistorisch Genootschap in Limburg), vanaf jaargang 67 (1978).
- Natuurbehoud** (Vereniging tot behoud van natuurmonumenten in Nederland) vanaf jaargang 12 (1981).
- Argus** (Stichting Kritisch Faunabeheer) vanaf jaargang 5, (1980).
- Regulus** (Luxemburger Verbandes für Vogelkunde und Vogelschutz) vanaf jaargang 47, (1976).
- British Birds** vanaf jaargang 71 (1978).
- Bird Study** (British Trust for Ornithology) vanaf jaargang 24 (1977).
- Alauda** (Société d'Etudes Ornithologiques, Frankrijk) vanaf jaargang 44 (1976).
- L'Oiseau et la Revue Française d'Ornithologie** (Société Ornithologique de France) vanaf jaargang 47 (1977).
- Ciconia** (Centre Permanent d'Initiation à l'Environnement - Alsace) vanaf jaargang 3 (1979).
- Ornithologische Mitteilungen** (Monatschrift für Vogelkunde und Vogelschutz, Bondsrepubliek Duitsland) vanaf jaargang 7 (1955).
- Die Vogelwarte** (Vogelwarten Helgoland und Radolfzell, Bondsrepubliek Duitsland) vanaf jaargang 20 (1959).
- Milu** (Wissenschaftliche und Kulturelle Mitteilungen aus dem Tierpark Berlin, Duitse Demokratische Republiek) vanaf jaargang 1 (1960).
- Der Ornithologische Beobachter** (Schweizerische Gesellschaft für Vogelkunde und Vogelschutz) vanaf jaargang 46 (1949).
- Ibis** (British Ornithologists' Union) vanaf jaargang 124 (1982).
- Bulletin of the British Ornithologists' Club** vanaf jaargang 102 (1982).
- Le Héron** (Groupe Ornithologique Nord, France) vanaf 1982.

vleugelstrepen gedetermineerd worden. Volgens Cramp en Simmons (1980) in *The Birds of the Western Palearctic*, trekken adulte en subadulte Steppenarenden vooral eind februari - begin maart over Elat (Israël), terwijl er een tweede piek plaats vindt eind maart - begin april met vooral immature vogels.

Van 11 tot en met 13 april: de Nijlvallei met de wereldberoemde monumenten te Luxor.

Terug in de vruchtbare Nijlvallei kregen we ook weer de gewone Egyptische soorten, maar nu ook de talrijke Koereigers *Bubulcus ibis*, Zwarte Vrouwen en Grijsze Wouwen *Elanus caeruleus*. Gewone zangvogels waren de Vale Spotvogel *Hippolais pallida*, de Grauwe Buulbuul *Pycnonotus barbatus*, de Kleine Groene Bijeneter *Merops*

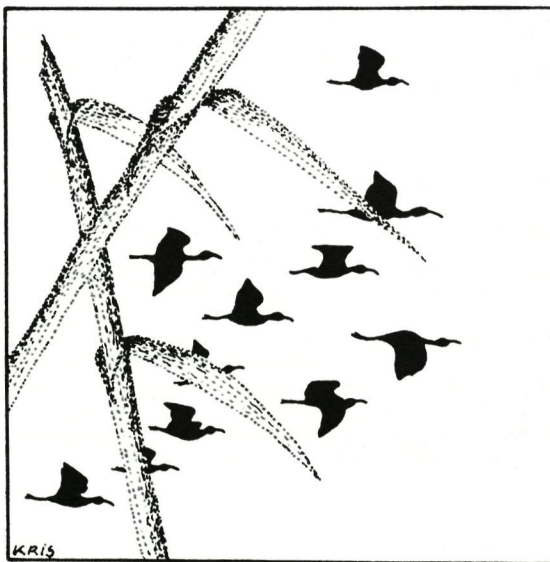
orientalis, de wondermooie Kortsnavelhonigzuiger *Anthreptes metallicus*. Nog andere bijzondere soorten: Lanner Valk *Falco biarmicus*, Maskerklauwier *Lanius nubicus*, Rosse Woestijnleeuwerik *Ammomanes cincturus*, de Rode en de Blauwe Rotslijster *Monticola saxatilis* en *M. solitarius*. Rond de eeuwenoude tempels vlogen steeds Bleke Rotszwaluwen *Hirundo obsoleta*. De Woestijnvinken *Bucanetes githagineus* boven de ingang van het graf van Toet Anch Amon betekenden een dubbele sensatie.

Van 14 tot en met 15 april: Fayum en het Qarunmeer.

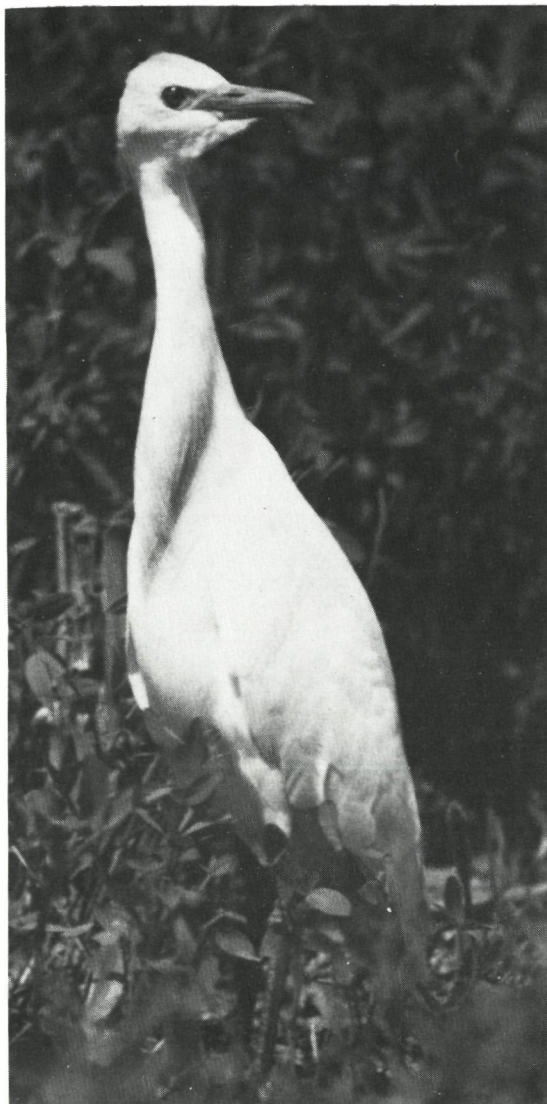
Ondanks buitensporige jachtdruk — hier worden jaarlijks 30 tot 50.000 vogels neergeknald door vooral Italiaanse jagers (Mullië, Meininger, 1981) — en het steeds verder in cultuur brengen van de moerassige oevers, vonden we een paartje Goudsnippen *Rostratula benghalensis*. Op een klein slikplaatsje: 2 parende Herdersplevieren *Charadrius pecuarius*. Ook hier vlogen weer Afrikaanse Oeverzwaluwen *Riparia paludicola* rond, terwijl de nog overgebleven slijkoevers zeer interessant zijn voor waadvogels.

Van 16 tot en met 17 april: Caïro met bezoek aan de Piramiden, de Sfinx en de musea.

Vanop het dak van het hotel te Caïro op 17 april de eerste Gierzwaluwen *Apus apus*, een Torenvalk met voer en de Leigrijze Valk *Falco concolor* als waardig sluitstuk van deze zeer exclusieve trip naar Egypte, dat zowel ornithologisch als oudheidkundig zoveel te bieden heeft. Hoe minder afhankelijk men is van onze comfortabele levenswijze, hoe intenser men hiervan kan genieten.

Tekening: K. de Bièvre

Koereiger *Bubulcus ibis*.

Foto: H. van der Vloet

Lijst der waargenomen vogelsoorten.

122 in totaal, met vermelding van de status volgens de *Preliminary List of the Birds of Egypt* van Peter L. Meininger en Wim C. Mullié.

RB = resident breeder
 MB = migrant breeder
 FB = former breeder
 IB = introduced breeder
 PV = passage visitor
 WV = winter visitor
 AV = accidental or casual visitor, up to 5 known records

Aanduiding tussen haakjes wijst op veranderlijke of onregelmatige status, een vraagteken op onzekere of onbekende status.

Bruine Rotspelikaan *Sula leucogaster*, RB. Eén subadult bij Hurghada.

Woudaapje *Ixobrychus minutus*, RB, PV, WV. Eén ♂ aan het Maryutmeer en een ♂ met juveniel aan het Qarunmeer.

Kwak *Nycticorax nycticorax*, RB, PV, WV. Een solitair aan het Qarunmeer.

Ralreiger *Ardeola ralloides*, PV, WV. Steeds enkele exemplaren op eilandjes met slijkoevers in de Nijl.

Koereiger *Bubulcus ibis*, RB. Zeer talrijk in de Nijlvallei.

Kleine Zilverreiger, *Egretta garzetta*, RB, PV, WV. Dagelijks waargenomen in kleine aantallen aan de meren en moerassen in de Delta, op de eilandjes in de Nijl, en aan het Qarunmeer. De zeer gelijkende Westelijke Rifreiger *Egretta gularis* kon niet met zekerheid gedetermineerd worden. Van 2 mogelijke exemplaren aan de Rode Zee kon de gele bek van de plaatselijke ondersoort *E.g. schistacea* niet worden gezien.

Blauwe Reiger *Ardea cinerea*, RB?, PV, WV. Enkele waarnemingen langs de Nijl op 11, 12 en 13 april, op 15 april bij Fayum.

Purperreiger *Ardea purpurea*, PV, (WV). Duidelijk op trek langs de Rode Zee. Op 7 april: 3 ex. aan de rand van de woestijn ten noorden van Suez, nog eens 3 ex. in volle woestijn tussen Suez en Hurghada. Op 14 en 15 april telkens 1 ex. in Fayum.

Ooievaar *Ciconia ciconia*, PV, (WV). Nu en dan een exemplaar op het veld.

Zwarte Ibis *Plegadis falcinellus*, PV. Vlucht van een 20-tal vogels aan het Manzalameer op 7 april. Kleinere vluchten op 11 april in de Nijlvallei en op 15 april in Fayum.

Lepelaar *Platalea leucorodia*, RB, PV, WV. Vlucht van ± 40 ex. in Fayum.

Zomertaling *Anas querquedula*, PV. Twee exemplaren aan het Qarunmeer.

Slobeend *Anas clypeata*, PV, WV. Drie mannetjes aan het Qarunmeer.

Grijze Wouw *Elanus caeruleus*, RB. Talrijk in de Nijlvallei.

Zwarte Wouw *Milvus migrans*, RB, PV, WV. Talrijk in de Nijlvallei. Eén waarneming aan de Rode Zee.

Aasgier *Neophron percnopterus*, RB, PV. Een adult op trek bij Safaga 10 april.

Slangearend *Circaetus gallicus*, RB?, PV. Eén exemplaar in zit in de woestijn tussen Suez en Hurghada.

Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*, PV, WV. Een ♂ op jacht in de woestijn tussen de schaarse struikjes tussen Suez en Hurghada.

Grauwe Kiekendief *Circus pygargus*, PV, (WV). Een ♂ voor de middag en een ♀ na de middag op jacht aan het Qarunmeer.

Buizerd (Steppenbuizerd) *Buteo buteo vulpinus*, PV, WV. Talrijk op trek op 7 april nabij Suez en op 10 april nabij Safaga. Een exemplaar solitair jagend in het Deltagebied nabij Tanta op 6 april.

Schreeuwarend *Aquila pomarina*, PV, WV. Op trek samen met Steppenbuizerd op 7 april nabij Suez en op 10 april nabij Safaga.

Steppenarend *Aquila rapax*, PV, WV. Enkele onvolwassen exemplaren tijdens de trek op 10 april nabij Safaga.

Dwergarend *Hieraetus pennatus*, PV, WV? Twee exemplaren bij de groep van 7 april nabij Suez.

Visarend *Pandion haliaetus*, RB, PV, WV. Zeer frequent op de eilanden voor Hurghada. Tijdens een boottocht 10 ex. waarvan 2 op nest.

Torenvalk *Falco tinnunculus*, RB, WV. Overal thuis, zowel in de Delta, de vallei, de ruïnes als in de steden. 1 ex. met voer in Caïro op 17 april.

Leigrijze Valk *Falco concolor*, MB. Op 15 april 1 ex. aan het Qarunmeer en op 17 april 1 ex. in Caïro.

Lannervalk *Falco biarmicus*, RB. Op 12 april zeker 1, waarschijnlijk 2 ex. schreevend boven de Vallei der Koningen.

Barbarijse Valk *Falco pelegrinoides*, RB. Prachtwaarneming op 8 april aan de Rode Zee ten zuiden van Suez.

Waterhoen *Gallinula chloropus*, RB, PV, WV. Soms langs begroeide kanaaltjes.

Meerkoet *Fulica atra*, RB, WV. Idem.

Goudsnip *Rostratula benghalensis*, RB. Prachtwaarneming van een paartje om 18 uur aan het Qarunmeer, na een ganse dag zoeken. Bij deze 's nachts actieve soort zijn de wijfjes het mooist. Net als bij Franjepoten *Phalaropodidae* zijn de rollen omgekeerd bij balts en broedzorg.

Steltkluut *Himantopus himantopus*, RB, PV, WV. Enkele exemplaren aan het Maryutmeer.

Kluut *Recurvirostra avosetta*, FB, RB?, WV. Enkele exemplaren aan het Maryut- en het Manzalameer.

Griel *Burhinus oedipnemos*, RB, PV, WV?. Nabij Hurghada in de woestijn, en naast de tempel van Ramses III telkens een paartje. 's Avonds in Fayum een overvliegend exemplaar.

Vorkstaartplevier *Glareola pratincola*, MB, PV. Twee exemplaren aan het Qarunmeer.

Bontbekplevier *Charadrius hiaticula*, PV, WV. Nog talrijk aanwezig aan het Idku- en Manzalameer.

Herdersplevier *Charadrius pecuarius*, RB. Aan het Qarunmeer twee parende exemplaren. Zeer

Herdersplevier *Charadrius pecuarius*. El Faiyum, 15 april 1982.

Foto: H. van der Vloet

bedreigd door het in cultuur brengen van zijn biotoop.

Strandplevier *Charadrius alexandrinus*, RB, PV, WV. Idkumeer: paring. Manzala- en Qarunmeer: met jongen.

Mongoolse Plevier *Charadrius mongolus*, AV, (PV?). Op 5 april minstens 3 exemplaren bijna volledig in zomerkleed aan het Idkumeer. Ongeveer zo groot als Bontbekplevier en Bonte Strandloper, eveneens aanwezig. Voorhoofd met de zwarte band reeds zichtbaar. Roodbruin op borst en vooral op flanken veel breder en dieper doorlopend dan bij Kaspische Plevier *Charadrius asiaticus* die we in april 1981 in Turkije zagen. In april 1980 werd door Dr. N. Koch nabij Adana in Turkije ook een Mongoolse Plevier waargenomen (pers. mededeling). Deze zeer bijzondere soort broedt in Mongolië vanaf 4.000 meter hoog en trekt van oost naar west (Huë, Etchécopar, 1970).

Zilverplevier *Pluvialis squatarola*, PV, WV. Talrijk aan de kust van de Middellandse Zee.

Sporenkievit *Hoplopterus spinosus*, RB. Gewone soort.

Kleine Strandloper *Calidris minuta*, PV, WV. Normale doortrekker of wintergast.

Bonte Strandloper *Calidris alpina*, PV, WV. Idem.
 Kemphaan *Philomachus pugnax*, PV, WV. Idem.
 Watersnip *Gallinago gallinago*, PV, WV. Idem.
 Grutto *Limosa limosa*, PV, WV. Idem.
 Wulp *Numenius arquata*, PV, WV, Idem.
 Zwarte Ruiter *Tringa erythropus*, PV, WV. Idem.
 Poelruiter *Tringa stagnatilis*, PV, WV. Idem, talrijkste ruiter.
 Groenpootruiter *Tringa nebularia*, PV, WV. Idem.
 Witgatje *Tringa ochropus*, PV, WV. Idem.
 Bosruiter *Tringa glareola*, PV, WV. Idem.
 Terekruiter *Xenus cinereus*, AV. Elat: PV. Op 7 april van dichtbij naast de baan ten zuiden van Port Saïd aan het Manzalameer.
 Oeverloper *Actitis hypoleucos*, PV, WV. Normale doortrekker of wintergast.
 Steenloper *Arenaria interpres*, PV, WV. Idem.
 Hemprich Meeuw *Larus hemprichii*, WV. Een adult gefotografeerd tijdens onze boottocht op de Rode Zee bij Hurghada.
 Witoogmeeuw *Larus leucophthalmus*, RB. Dé meeuw in de haven van Hurghada. Vliegen er af en aan. Op de reling van een vissersboot een rijtje van 10 ex. waarvan 4 juvenielen en 6 adulten.

Hebben opvallend lange bek, veel langer dan de afbeelding in de vogelgids van Heinzel. In vlucht: zuiver witte staart, zwarte vleugels met witte achterrand. Vele vogels met lichte oliebevulling.
 Kokmeeuw *Larus ridibundus*, PV, WV. Nog waargenomen tot 11 april.

Dunbekmeeuw *Larus genei*, RB, WV. Talrijkste meeuw aan het Idkumeer.

Kleine Mantelmeeuw *Larus fuscus*, PV, WV. Enkele exemplaren aan de kust Middellandse Zee op 4 en 5 april. Ook op 9 april aan de Rode Zee.

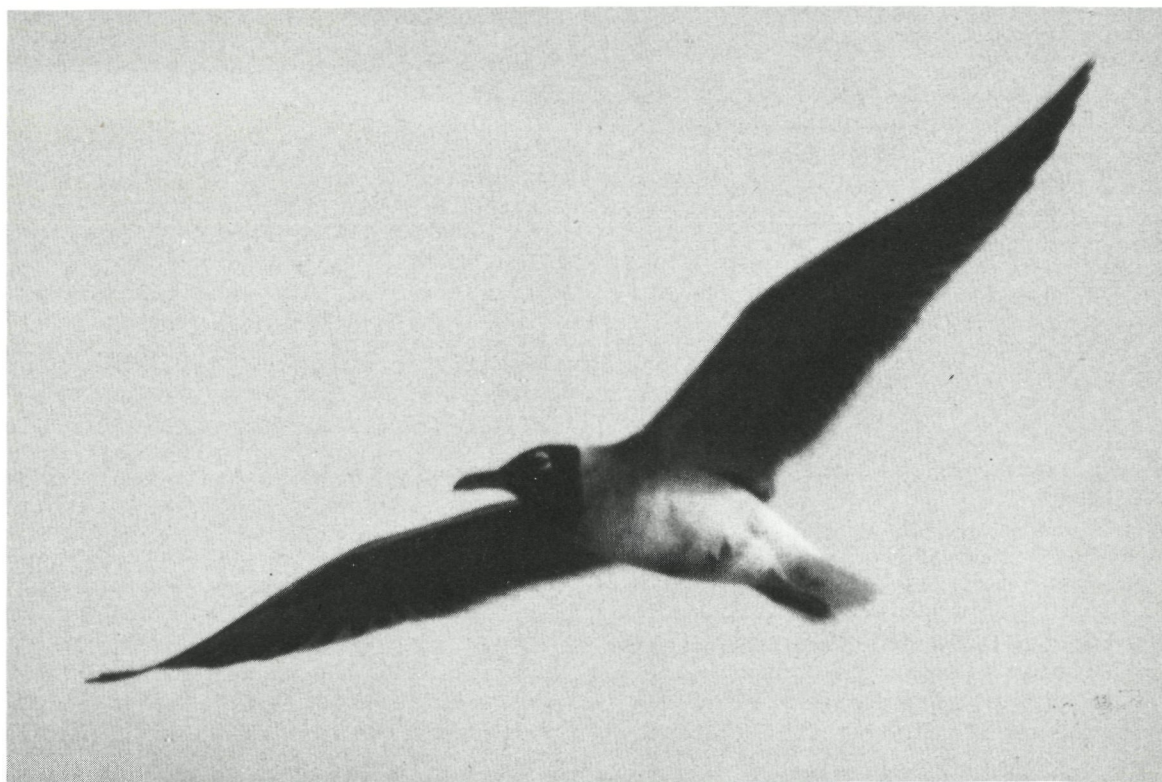
Zilvermeeuw *Larus argentatus*, WV. Enkele exemplaren kust Middellandse Zee. Gezien slechts op het water gezeten exemplaren werden waargenomen kon de kleur van de poten niet worden vastgesteld.

Lachstern *Gelochelidon nilotica*, PV, WV. Op 5 april aan het Idkumeer.

Reuzestern *Sterna caspia*, RB, PV, WV. 3 ex., kust Middellandse Zee.

Grote Stern *Sterna sandvicensis*, PV, WV. Kust Middellandse Zee en Idkumeer.

Visdief *Sterna hirundo*, PV. Kust Middellandse Zee en Idkumeer.

Witoogmeeuw (adult) *Larus leucophthalmus*. Hurghada, 9 april 1982.

Foto: H. van der Vloet

Dwergstern *Sterna albifrons*, MB, PV. Aan Idkumeer.

Kroonzandhoen *Pterocles coronatus*, RB. Talrijk ten noorden van Suez.

Senegalzandhoen *Pterocles senegallus*, RB. Idem.

Palmtortel *Streptopelia senegalensis*, RB. Overal talrijke duif in elk biotoop. Nest met jongen op 4 april.

Koekoek *Cuculus canorus*, PV. 1 ex. gesignaleerd.

Blauwnekspoekoekoek *Centropus senegalensis*, RB. Prachtwaarneming van deze schuwe soort op 6 april in het Deltagebied.

Kerkuil *Tyto alba*, RB. Deze vogel bewoont de wereldberoemde tempel van Karnak.

Gierzwaluw *Apus apus*, PV. Op 17 april boven Caïro.

Vale Gierzwaluw *Apus pallidus*, RB, PV. Dagelijks rondvliegende vogels. In de Nijlvallei noordwaarts vliegende groepjes.

Huisgierzwaluw *Apus affinis*, AV. 1 ex. gesignaleerd op 12 april.

IJsvogel *Alcedo atthis*, WV, (RB). Telkens aan het Maryut-, Idku- en Manzalameer waargenomen. Soms 3 ex. tegelijk.

Bonte IJsvogel *Ceryle rudis*, RB. Talrijk langs de Nijl en de meren.

Kleine Groene Bijeneter *Merops orientalis*, RB. Dagelijks in de Nijlvallei.

Groene Bijeneter *Merops superciliosus*, MB, PV. Op 4 april 2 ex. ten zuidwesten van Alexandria aan de rand van de woestijn in ruig begroeid terrein met verspreide struiken.

Bijeneter *Merops apiaster*, PV. Op 15 april enkele doortrekkers Qarunmeer.

Hop *Upupa epops*, RB. Talrijke broedvogel, dagelijks met voer.

Rosse Woestijnleeuwerik *Ammomanes cincturus*, RB. Op 12 april 1 ex.

Kalanderleeuwerik *Melanocorypha calandra*, WV. Op 9 april 1 ex. voedselzoekend samen met een groep Kortteenleeuweriken en Aziatische Kalanderleeuweriken nabij Hurghada aan de Rode Zee.

Aziatische Kalanderleeuwerik *Melanocorypha bimaculata*, AV. Op 9 april **8 exemplaren** samen met Kortteenleeuweriken en 1 Kalanderleeuwerik foeragerend op droog terrein met afval en stroresten van een kamelenstandplaats nabij Hurghada. De vogels vlogen geregeld op zodat determinatie met zekerheid mogelijk was.

Kortteenleeuwerik *Calandrella cinerea*, PV, (WV). Op 9 april samen met de twee vorige soorten, tevens dagelijks waargenomen op gans het traject langs de Rode Zee van Ismailya tot Hurghada.

Kuifleeuwerik *Galerida cristata*, RB. Talrijk aanwezig.

Theklaleeuwerik *Galerida theklae*, RB?. Met zang en territoriumgedrag vastgesteld op 4 april in zelfde terrein als Groene Bijeneter, en op 14 en 17 april in een akkergebied.

Oeverzwaluw *Riparia riparia*, RB, PV. Nabij de meren en de Nijl.

Boerenzwaluw *Hirundo rustica*, RB, PV (WV). De Egyptische vorm *H.r. savignii* overal algemeen. De nominaatvorm op trek naar het noorden langs de Rode Zee op 8 en 10 april.

Huiszwaluw *Delichon urbica*, PV (WV). Op 9 april 1 ex. naar het noorden.

Bleke Rotszwaluw *Hirundo obsoleta*. Geen status vermeld, nochtans als standvogel aangeduid in de vogelgids van Heinzel. Wij zagen steeds exemplaren rondvliegend aan de tempels van Luxor en de Vallei der Koningen, zelfs rond de flatgebouwen te Nag Hammadi. In zit werd duidelijk de ongestreepte witte keel gezien. In het *African Handbook of Birds* van Praed en Grant (1973) wordt deze soort, *Ptyonoprogne obsoleta* genaamd, aangewezen voor N- en NO-Afrika en Egypte.

Bleke Rotszwaluw *Hirundo obsoleta*.

Foto: H. van der Vloet

Hemprich Meeuw (adult) *Larus hemprichii*. Hurghada (Rode Zee), 9 april 1982.

Foto: H. van der Vloet

Kleine Groene Bijeneter *Merops orientalis*. Saqqara, 16 april 1982

Foto: H. van der Vloet

Afrikaanse Oeverzwaluw *Riparia paludicola*. Geen status vermeld, ook niet in de vogelgids. Nochtans werd deze soort met witte buik en onderstaartdekveren duidelijk waargenomen aan het Maryutmeer, in het Deltagebied, bij het Manzala- en het Qarunmeer. Naast de baan aan het Qarunmeer een dood exemplaar. Volgens het *African Handbook* komt de subspecies *R.p. minor* voor van Senegal tot Soedan. Misschien via de Nijl ook in Egypte?

Duinpieper *Anthus campestris*, PV, WV. Op 8 april aan de Rode Zee.

Graspieper *Anthus pratensis*, WV. Nog 1 ex. aan de kust op 4 april.

Roodkeelpieper *Anthus cervinus*, PV, WV. Talrijk op trek in de woestijn langs de Rode Zee op 8, 9 en 10 april. Op 10 april ook in de Nijlvallei voor Luxor nog 1 ex. Volgens Dr. Koch trekt deze soort in april ook zeer talrijk door in Z-Turkije.

Gele Kwikstaart *Motacilla flava*, RB, PV. De Egyptische vorm *M.f. pygmaea* met voer waargenomen aan de kustmeren. Aan het Qarunmeer werd trek gesignaleerd op 15 april.

Witte Kwikstaart *Motacilla alba*, PV, WV. Bijna dagelijks waargenomen, ook langs de Rode Zee, steeds de nominaatvorm.

Grauwe Buulbuul *Pycnonotus barbatus*, RB. Talrijke broedvogel in de Nijlvallei. Wij zagen steeds de vorm zonder de gele onderstaartdekveren, thans een aparte soort.

Isabeltapuit *Oenanthe isabellina*, PV, WV, RB?. Op 8 en 9 april aan de Rode Zee.

Tapuit *Oenanthe oenanthe*, PV. Dagelijks waargenomen tot 12 april. Op 7 april ten zuiden van Port Saïd aan de rand van de woestijn vele dode exemplaren, waarschijnlijk vergiftigd. Op 9 april bij Hurghada een mannelijk exemplaar met de kenmerken van de west afrikaanse vorm: *O.o. seebohmi*.

Blonde Tapuit *Oenanthe hispanica*, PV, (WV). Enkele exemplaren aan de meren.

Rode Rotslijster *Monticola saxatilis*, PV. Op 10 april een ♂ op doortrek in de tuin van het hotel te Nag Hammadi.

Blauwe Rotslijster *Monticola solitarius*, PV, WV. Eveneens een ♂ op doortrek in de tuin van het hotel te Nag Hammadi.

Waaierstaartrietzanger *Cisticola juncidis*, RB. Zeer talrijke broedvogel in de vallei en de delta. Heeft zich goed aangepast aan de intensieve landbouw (drie oogsten per jaar).

Gesprepte Prinia *Prinia gracilis*, RB. Nog talrijker dan vorige soort. Komt zowel in moerassen, rietvelden, akkerland en halfwoestijnen voor. Sommige zingende mannetjes vrijwel zonder dwarsbandjes op de onderstaart.

Kortsnavelhoningzuiger *Anthreptes platyura*. Luxor, 11 april 1982. Foto: H. van der Vloet

Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*, PV. 1 zingend exemplaar aan het Qarunmeer.

Indische Karekiet *Acrocephalus stentoreus*, RB. Talrijke broedvogel, zowel in de rietvelden langs de meren, als in de rietkragen van de ontelbare bevoeiingskanaaltjes. Laat zich gemakkelijk zien en is goed te onderscheiden van de Grote Karekiet *A. arundinaceus* door zijn langere bek en zijn zang: melodieuzer, „kraakt” minder.

Vale Spotvogel *Hippolais pallida*, MB, PV (WV?). Normale zangvogel in de Nijlvallei.

Rüppels Grasmus *Sylvia rüppelli*, PV, (WV?). Op 4 april 1 ♂ ten zuidwesten van Alexandria.

Braamsluiper *Sylvia curruca*, PV, WV. Op 7 en 8 april tussen Port Saïd en Ismailya.

Kortsnavelhoningzuiger *Anthreptes metallicus*, RB. Dit kleine, maar bijzonder mooie vogeltje ontsnapt gemakkelijk aan de aandacht. We vonden een paartje in een bloeiende bauhinia-boom *Bauhinia spec.* in Luxor. Een 500 meter verder een tweede paartje.

Klapekster *Lanius excubitor*, RB, (WV). Op 4 april 2 ex. ten zuidwesten van Alexandria. Op 14 en 15 april in Fayum respectievelijk 2 en 1 ex.

Roodkopklauwier *Lanius senator*, PV. Op trek langs de Rode Zee, 8/9 april.

Maskerklauwier *Lanius nubicus*, PV. In de Vallei der Koningen 1 ♂.

Bonte Kraai *Corvus corone cornix*, RB. Dagelijks waargenomen.

Bruinnekraai *Corvus ruficollis*, RB. Een paar in de woestijn tussen Safaga en de Nijlvallei. Bruin op de hals zeer duidelijk.

Indische Huiskraai *Corvus splendens*, RB (IB). Vanop het dak van het hotel in Port Saïd een paar waargenomen. Later nog rond Suez. Lijkt op een Kauw *Corvus monedula* maar grijs loopt dieper door op rug en schouders. Zwaarder gebouwd. Hoog voorhoofd. Geen glans op verenkleed te zien.

Indische Huiskraai.

Tekening: K. de Bièvre

Raaf *Corvus corax*, RB. Aan de Rode Zee op 8 april en in Luxor op 11 april telkens 1 exemplaar.

Huismus *Passer domesticus*, RB. Overtalrijke broedvogel. Broedt in open lucht op telefoonpalen wegens afwezigheid van neerslag.

Spaanse Mus *Passer hispaniolensis*, WV. Nog 1 ex. aan het ldkumeer.

Putter *Carduelis carduelis*, RB, WV. Dagelijks in het Deltagebied.

Woestijnvink *Bucanetes githagineus*, RB, 3 ♂♂ in de Vallei der Koningen.

Uit bovenstaande lijst, hoewel slechts een vluchtige en onvolledige steekproef, blijkt onomstotelijk de grote ornithologische belangrijkheid van Egypte. Uiteraard zijn de moerassen van grote betekenis voor watervogels, maar ook voor zangvogels en vooral voor prooivogels zijn de gebieden langs de Rode Zee en de Nijlvallei van onschatbare waarde.

Ondanks de korte waarnemingsperiode langs de trekbanen op eerder ongunstige tijdstippen (omstreeks 18 uur bij Suez en 14 uur bij Safaga), konden we toch ervaren hoe hier gestuwde trek van prooivogels plaats vindt in een ongelooflijke densiteit. Recente tellingen (Bijlsma, 1982) wijzen uit dat de concentraties die ten westen van de Zwarte Zee over de Bosporus trekken, alsook

deze van de oostelijke trekroute(s), hier samenkomen.

Natuurlijk is er ook hier de bedreiging door ontginning, vervuiling, jachtdruk en vogelvangst. Valkeniers betalen 3.800 tot 6.500 pond voor een Slechtvalk of Lannervalk (Mulli  en Meininger, 1981). De eerste natuurbeschermingswetten, tot stand gekomen onder President Sadat, geven ons toch nog hoop voor de toekomst.

Dankwoord

Oneindige dank zijn we verschuldigd aan de leiders, de heer Henri Franckx en Dr. N. Koch, die, naast hun reeds zware doch uitstekend uitgevoerde taak, nog hadden af te rekenen met zoveel niet nagekomen, alhoewel vooraf betaalde, reservaties. Bijna oneindig was ook het vertaalwerk dat onze nationale voorzitter gepresteerd heeft, hierin te gepaster tijde bijgestaan door Prof. Dr. Geert Thiers. Het was een sensationele belevenis zonder weerga, zowel op ornithologisch als op oudheidkundig gebied.

Samenvatting

Verslag van een ornithologische trip door Egypte van 3 tot 18 april 1982. Een overzicht wordt gegeven van alle waarnemingen, vergezeld van een kort commentaar en met vermelding van de status van elke soort volgens de *Preliminary List of the Birds of Egypt* van Meininger en Mulli . Er wordt gewezen op het belang van Egypte als doortrekgebied, met als bijzonderste soorten de Mongoolse Plevier *Charadrius mongolus*, de Terekrutter *Xenus cinereus* en de Aziatische Kalanderleeuwerik *Melanocorypha bimaculata*, evenals op de gestuwde trek van roofvogels in zeer grote densiteit nabij Suez en Safaga. Er wordt tot slot aandacht gevraagd voor de sterke bedreigingen die op deze rijkdom rusten.

Bibliografie

- Bijlsma R.B., 1982. De trek van roofvogels over Suez (Egypte) in het najaar van 1981. *Vogeljaar* 30: 141-151.
- Cramp S., K.E.L. Simmons, 1980. *The birds of the Western Palearctic*. Volume 2. Oxford, Oxford University Press.
- Grant P.J., 1981. Field identification of West Palearctic gulls. *British Birds* 74: 363-394.
- Heinzel H., R. Fitter, J. Parslow, 1973. *De Europese vogels in kleur*. Amsterdam, Brussel, Elsevier.
- Hu  F., R.D. Etch copar, 1970. *Les oiseaux du Proche et du Moyen Orient*. Paris, Editions N. Boub e.
- Meininger P.L., B. Dielissen, 1979. Ornithologische waarnemingen in Egypte in 1977 en 1978. *Veldornithologisch Tijdschrift* 2: 78-86.
- Meininger P.L., W.C. Mulli , 1981. Birding in Egypt. *Dutch Birding* 3: 60-65.
- Meininger P.L., W.C. Mulli . *Preliminary List of the Birds of Egypt*. Gestencild rapport.

Meininger P.L., W.C. Mullié, 1981. Egypt's disappearing wetlands. *Birds* 8: 28-30.
 Praed C.W., C.H.B. Grant, 1973. *African Handbook of birds*. Volume 2. London.
 Van den Brink F.H., 1977. *Zoogdierengids*. Amsterdam, Brussel, Elsevier.
 Williams J.G., N. Arlott, 1980. *A field guide to the birds of East Africa*. London, Collins.

Summary

Report of an ornithological trip in Egypt from April 3rd till April 18th, 1982. A survey is given of all observations,

accompanied with a short comment and mention of the status of each species according to Meininger and Mullié's *Preliminary List of the Birds of Egypt*. Attention is paid to the importance of Egypt as a passage area, having as remarkable species the Lesser Sand Plover *Charadrius mongolus*, the Terek Sandpiper *Xenus cinereus* and the Bimaculated Lark *Melanocorypha bimaculata*.

Importance is also attached to the strong passage of migrating raptors near Suez and Safaga. Finally, attention is drawn to the strong threats to these riches.

G. de Bièvre, *Aerdenlei* 2, B-2130 Brasschaat.

Steltkluut *Himantopus himantopus*.

Foto: G. van Avermaet

Kanttekeningen (2) bij het artikel over de Halsbandparkiet

M. de Ridder

Na de publikatie van het artikel over de Halsbandparkiet *Psittacula krameri* (Wielewaal 48: 240-242) en een eerste reeks kanttekeningen (Wielewaal 48: 370) kwamen van verschillende zijden nog aanvullende waarnemingen. Wij vatten ze hier samen:

— De heer P. de Roover, Antwerpen, meldde dat van ca. 10 augustus tot 1 september 1982 een paartje Halsbandparkieten verbleef binnen een huizenblok in Antwerpen, in volle stad, maar met een aaneenschakeling van stadstuinjes met veel, soms vrij oude bomen en veel fruitbomen. In die tijd plunderden zij volledig een oude, rijkdragende pereboom leeg. Meestal sliepen zij ook in dezelfde boom. Na 1 september (als alle peren op waren) vertrokken zij.

Op 16 februari 1982 zag de heer De Roover een ex. vliegen in Borgerhout, nabij het Rivierenhof te Deurne.

— Mej. J. de Brier, Jette, zag begin oktober 1982 een paartje Halsbandparkieten vliegen over haar woning. Zij kwamen uit de richting Zellik-Meise en vlogen richting Laken. Het gaat hier waarschijnlijk om „Lakense” exemplaren.

— Op 6 augustus 1982 werd door D. Colin een exemplaar waargenomen te Lier, en op 19 december werd te Lier-Anderstad een exemplaar geobeserveerd door T. Depauw, E. Lambrechts en Y. Peeters.

— De heer C. Deviaene, Winksele, maakte ons een rijke oogst aan gegevens over, waaruit wij het volgende lichten:

- de ondersoort, die bij ons voorkomt, is één der twee Aziatische, met koraalrode snavel. De Afrikaanse ondersoort heeft een zwartachtig rode snavel, en wordt haast niet aangetroffen in de dierenhandel.

- in de buurt van Leuven (Wilsele, Wijgmaal, Winksele) heeft hij meermaals eenlingen of paartjes opgemerkt. De eerste waarneming dateert van het najaar 1973.

- in de winter 1979-1980 werden kleine groepjes (maximum 7 ex.) Halsbandparkieten herhaaldelijk kort na zonsopgang waargenomen. Zij kwamen uit het NW (richting Wezembeek-Oppeem) en vlogen naar het park van Tervuren. Schrijver veronderstelt, dat een deel van de populatie uit dit park elders onvernachtte.

- half juni werd een nog niet vliegvlug jong in een perceel bos met jonge aanplant gevonden in het park van Tervuren. De afstand tot de eerste boom, dik genoeg om een nestholte te bevatten, bedroeg ruim 70 m. Het dier moest deze afstand dus te voet (op de bodem) hebben afgelegd. Het

werd meegenomen, met de hand gevoerd en groeide op tot een vliegvlugge vogel.

De soort zou dus broeden in het park van Tervuren.

- in mei 1981 streek een weinig schuw exemplaar (ontsnapte kooivogel?) neer op de buitenvolière (met Amazonepapegaaien) van de heer Deviaene en bleef tot en met januari 1982 een dagelijkse gast op de voedertafel. 's Nachts ging hij slapen in een rij beuken, op een honderdtal meter van het huis langs een drukke baan. Ook dagen met hevige vorst (tot -19°C op de buitenthermometer) konden het dier blijkbaar niet deren. Zijn geringe schuwheid werd hem tenslotte fataal: hij werd door een hond opgegeten.

— De heer J. Halfants zag in februari 1979 een exemplaar Halsbandparkiet enkele keren op een niet-gerooid maïsveld, te Lubbeek (Tienen). Vanaf juni tot eind augustus 1982 nam hij bijna dagelijks een ex. waar, eerst in vruchtdragende kerselaars, later in pruimebomen met rijpe vruchten. Eén enkele maal ook (en dit is de enige waarneming op de grond) bij een graanbak voor kippen.

— De heer W. Penninckx verschaft nog heel wat bijzonderheden over de Halsbandparkieten in Tervuren:

- Volgens een plaatselijke zaadhandelaar (Herinckx) te Tervuren zijn de Halsbandparkieten al 22 jaar in het Park van Tervuren aanwezig. In de winter komen ze geregeld in zijn tuin foerageren. Ze eten bij voorkeur witte zonnebloemzaden. Jonge Halsbandparkieten heeft hij geregeld gezien. Zijn zaak is gevestigd in het centrum van het dorp maar hij woont eigenlijk in de Sneppenlaan, tussen het Park en het Zoniënbos.

- In die buurt (Kisteveldlaan 32) woont ook een dame (mevrouw Fannes) die in juli/augustus 1981 geregeld Halsbandparkieten op bezoek had in haar tuin waar ze zich tegoed kwamen doen aan pinda's en zonnebloempitten. Na augustus 1981 zijn de parkieten niet meer gezien.

- De heer Bortholomees, parkwachter in Tervuren, meent dat de Halsbandparkieten sedert 7 jaar in het Park huizen. 's Avonds vliegen ze richting Sterrebeek en 's morgens komen ze terug. Ze zouden al in februari jongen hebben in boomholten (beuken) bij de Vossemvijver. Gewoonlijk zijn er 5 à 6 exemplaren samen aanwezig.

- De heer Van Puffelen (eveneens Sneppenlaan) heeft in de zomer 1982 veelvuldig Halsbandparkieten zien overvliegen, gewoonlijk 's morgens en 's avonds. Schijnbaar vliegen ze van het Park naar het Zoniënbos en omgekeerd. Aantal: drie of

Foto: R. Gielen

vier.

- W. Penninckx (Ringlaan 29, Tervuren) heeft de Halsbandparkieten in 1981 en 1982 geregeld gezien en gehoord in het Park, vrijwel steeds in de beuken bij de Vossemvijver. Af en toe vliegen ze ook over zijn tuin in Tervuren, richting Zoniënbos, hoewel dat sedert augustus 1982 niet meer is voorgekomen.

— Volgende gegevens, afkomstig van de heer B. Hermans (Wielewaal Leuven) werden ons eveneens door de heer W. Penninckx overgemaakt:

- 3. 1.1977: 1 ex. te Heverlee
- 31.10.1978: 1 ex. vliegend naar ZW te St.-Agatha-Rode,
- 29. 5.1979: 1 ex. vliegend naar Z-ZO te Holsbeek,
- 30. 4.1980: 1 ex. vliegend naar Z te Kessel-Lo.

— Ook de heer R. Gielen, Wemmel, was zo vriendelijk ons zijn waarnemingen van de Halsbandparkiet toe te sturen:

- 1977:

- 9 april: Zaventem: 1 ex. krijsend overvliegend (19.20 u.)
- 18 april: Zaventem: 1 ex. krijsend overvliegend (20.15 u.) met een sliert gras of stro ($\pm$ 50 cm lang) in de bek die de vogel na wat heen en weer gevlieg uiteindelijk los laat (nestmateriaal)

10 mei: Zaventem: 1 (mogelijk 2) ex. schreeuwend opvliegend

28 mei: Everberg: 1 ex. al roepend overvliegend (8.00 u.)

8 juni: Zaventem: 1 ex. schreeuwend overvliegend

9 oktober: Strombeek: tijdens trektelling een 8-tal ex. dicht in groep vliegend, in dezelfde richting als de normale trek (?). Later nog 1 ex. in de buurt zien opvliegen, richting stad.

15 oktober: Zaventem: 1 ex. gehoord (17.30 u.)

3 november: Zaventem: 1 ex. roepend, in een kriekeboom in de tuin

20 november: Meise: 1 ex. gezien in de Nationale Plantentuin

- 1978:

22 januari: Zaventem: 2 overvliegende ex.

11 maart: Meise: 2 ex. gehoord en gezien

1 juli: Kortenberg: 1 ex. overvliegend (8.05 u.), richting ZW

14 oktober: Vilvoorde: 2 ex. gehoord en gezien (10.35 u.)

24 oktober: Vilvoorde: 1 ex. (16.00 u.)

28 oktober: Zaventem: 2 ex. (12.31 u.)

1 november: Vilvoorde: 1 ex. (16.25 u.)

- 1979:

28 januari: St.-Pieters-Woluwe: 1 ex. gehoord in het park

29 januari: Zaventem: 3 ex. zaten geruime tijd op

een *Rhus spec.* (Fluweelboom) bij de buren, 's namiddags. Nu en dan van de zaden aan het eten. Ze zouden dit gedurende enkele dagen doen (zie foto)

20 april: Zaventem: 2 ex. overvliegend (17.00 u.)

- 1980:

6 januari: Meise: 8 ex. in de Nationale Plantentuin

16 februari: Huldenberg: 2 ex. gezien

- 1981:

11 januari: Meise: 7 ex. gezien

Nadien werden zijn waarnemingen niet meer per soort opgenomen en kan hij voorlopig slechts volgende waarnemingen uit zijn geheugen opdiepen, alle uit 1982:

Strombeek-Bever (nabij de Heizel): geregeld enkele overvliegende exemplaren

Wommel: het gehele jaar door, alhoewel vooral tijdens de nazomer en de herfst, geregeld een groepje van 5, soms zelfs 7 overvliegende exemplaren.

Laken: begin december, 3 overvliegende exemplaren.

— Voorts zou op 18 maart 1982 nog een exemplaar zijn waargenomen te Borsbeek (*Beenbreek* 14: 93), terwijl J. van Heukelom op 2 juli 1982 een exemplaar kon observeren te Bonheiden.

— Verder signaleert Dr. G.H. Parent te Arlon ons, dat er ook waarnemingen zijn uit de Maasvallei (Namen, Andenne en Hoi).

Het dagblad „Het laatste nieuws” publiceerde op 1 januari j.l. een bijdrage over de Halsbandparkieten te Jette, onder de titel „Wordt Jette een

reservaat voor wilde vogels?”. De soort wordt er meer en meer algemeen.

— De heer M. Segers, Meise, nam naar aanleiding van de bijdrage in ons blad, contact op met de heer Florizoone, Directeur van de Melizoo te Brussel. Deze bevestigde hem, dat rond 1974-75 een 40-tal Indische Halsbandparkieten *Psittacula manillensis* onder deskundige leiding uit zijn instelling werden bevrijd. In vergelijking met andere papegaaisoorten, die soms worden vrijgelaten, bleken de Halsbandparkieten zeer geschikt (door hun intelligentie, hun sterke fysische gesteldheid, hun snelheid...) om in hun nieuw milieu te overleven. Inderdaad!

Op dit ogenblik zou een honderdtal Halsbandparkieten in de omgeving van Brussel rondzwerven. In de winter komen ze tegen valavond luidruchtig terug naar de Meli. Het schouwspel is de moeite waard.

Het raadsel van de oorsprong van onze „aanwinst” schijnt hiermede te zijn opgelost!

— Tot slot nog twee waarnemingen met enige twijfel:

- door A. Sel en D. Frans: tussen AWW bekkens 1 en 2, aan de sluizen te Duffel, op 27 en 28 november 1982,

- door Th. Borremans, in de Beverbeemd te St.-Pieters-Leeuw, op 11 november 1982.

De „olievlek” breidt zich dus uit.

Ook aan deze medewerkers onze welgemeende dank! Aanvullingen zijn nog steeds welkom.

M. de Ridder, V. van Malderlaan 37/3, 1710 Dilbeek
ontvangen op 2 januari 1982.

Foto: L. Kusters

Opmerkelijke ornithologische meldingen

Gegevens voor deze rubriek worden verwacht bij de redactie, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout.

Deze waarnemingen hadden plaats in 1982, tenzij anders vermeld is. Ze werden niet op hun juistheid gecontroleerd en een aantal onder hen dient nog ter homologatie te worden voorgelegd.

00710 Jan van Gent *Sula bassana*

24 oktober: 1 juveniel ex. te Mol-Postel (F. Daemen, V. van Gorp, L. Deckx).

01530 Kleine Zwaan *Cygnus columbianus*

24 oktober: 7 adulte ex. pleisteren enkele uren te Beerse (E. Machielsens, J. Jooris).

01570 a. Taigarietgans *Anser fabalis fabalis*

23 januari 1983: 8 pleisterende ex. te Mol-Postel (H. Meeus en M.-L. Meeus).

01600 Dwerggans *Anser erythropus*

20 januari 1983: 1 ad. te Zandvliet (J. van Impe).

01690 Roodhalsgans *Branta ruficollis*

7 december: 1 ad. te Zandvliet (J. van Impe).

01710 Casarca *Tadorna ferruginea*

15 januari 1983: 1 ♂ te Lier (D. Colin).

01960 Krooneend *Netta rufina*

Op 25 en 26 september: 5 ♂ en 1 ♀, 18 december: 1 ♀, 19 december: 2 ♂, 26 december: 2 ♂ en 1 ♀, 31 december: 1 ♂ in „de Gavers” te Harelbeke (J. Dekyvere, J. Nuttin, M. Lagae, D. Vanackere).

02020 Witoogeend *Aythya nyroca*

Van 21 november tot 22 december: 1 ♀ in „de Gavers” te Harelbeke (D. Vanackere, J. Dekyvere, A. Schamelhout, J. Nuttin); 23 december: 1 ♂ te Lier (D. Colin).

02120 IJseend *Clangula hyemalis*

10 november: 2 ex. op zandwinningsput te Lommel (R. Biddeloo, A. Geuens).

02180 Brilduiker *Bucephala clangula*

Overzomerling van een ♂ en een ♀ in 1982 in Noord-Limburg: op 13 juni zag H. Lehaen 1 ♀ te Overpelt terwijl A. Geypen op 17 juni 1 ♂ waarnam te Lommel; nadien konden M. de Clerck, G. Jannis en J. van Hertum geregeld het adulte ♀ op de plas aan de A-24 te Overpelt observeren, met een laatste waarneming op 23 juli door H. Lehaen; op 2 juli werd op dezelfde plaats het ♂ gezien door M. de Clerck.

02390 Rode Wouw *Milvus milvus*

29 september: 1 ex. te Kontich (R. Rosemont, G. Sallaets); 18 oktober: 1 ex. te Overpelt (H. Poorters); 18 oktober en 10 november: 1 ex. te Harelbeke (A. Schamelhout, M. Lagae); 24 december: 1 ex. te Ravels (E. Dresselaers).

02900 Ruigpootbuiszard *Buteo lagopus*

8 november: 1 adult ex. te Edegem (C. Snyers); 18 december: 4 à 5 ex. te Doel aan de Beneden-Schelde (J. Ide, L. Janssen, B. de Smet, C. Snyers, L. Wouters).

03010 Visarend *Pandion haliaetus*

Tijdens het najaar 1982 pleisterden minstens 3 ex. in de omgeving van de zandwinningsputten te Mol (J. Henderickx).

03200 Slechtvlak *Falco peregrinus*

Op 2,6 en 9 oktober: telkens 1 ex. aan de Tikkebroeken te Kasterlee (M. Smets, B. Bosmans); 4 januari 1983: 1 immatuur ex. te Doel (R. de Smet, L. Janssen); vanaf 15 januari 1983: 2 ex. te Doel (D. Oellibrandt, L. Janssen, en anderen).

04080 Porseleinhoen *Porzana porzana*

25 augustus: 1 juveniel ex. geringd te Neerpelt (M. de Clerck, C. Quanten, P. Geunes); 11 november: 1 ex. te Lier (D. Colin).

05670 Kleine Jager *Stercorarius parasiticus*

23 januari 1983: 1 ex. te Blokkersdijk (V. Beeldens, L. de Nijs, L. Janssen, L. van de Perre).

05980 Kleine Burgemeester *Larus glaucoideus*

Sinds 17 februari 1983: 1 ex. in 2de winterkleed te Oostende (L. Boudolf, P. Lingier, D. Lafontaine).

11390 Roodborsttapuit *Saxicola torquata*

18 december: 2 ex. te Kallo (J. Moonen, J. Lahaye, J. en W. Schrey).

12420 Waterrietzanger *Acrocephalus paludicola*

Zowel op 5 als op 6 en 7 september werden te Neerpelt exemplaren geringd (C. Quanten, M. de Clerck, P. Geunes, J. van Winkel).

13110 Tjiftjaf *Phylloscopus collybita*

24 januari 1983: 5 ex. tesamen te Blokkersdijk (L. Janssen).

13640 Baardmannetje *Panurus biarmicus*

Zie *Wielewaal* 49: 42, te Lier werden vanaf 24 oktober tot eind december geregeld tot maximum 7 ex. waargenomen (G. Smets, D. Colin, C. Steeman, L. Janssen, H. Cassiers, G. Driessens, P. Buys, M. Vermylen, B. Goovaerts); 16 oktober: 7 ex. te Antwerpen-Blokkersdijk (D. Colin); op 27 oktober 4 ex. en op 1 november, 25 en 27 december telkens 1 ex. in „de

Gavers" te Harelbeke. (Y. Ferijn, D. Vanackere, J. Leclercq, J. Dekyvere); 8 en 11 januari 1983: 1 ♂ en 1 ♀ te Lier; dezelfde exemplaren werden reeds eind oktober ter plaatse waargenomen en geringd (C. Steeman).

14900 Buidelmees *Remiz pendulinus*

Van 29 december tot 5 januari 1983: 1 ex. in het provinciaal domein „de Gavers" te Harelbeke (J. Leclercq, H. Delvoye, D. Hubaut, M. Ameels, Y. Baptiste, J. Nuttin); correctie *Wielewaal* 49: 42 juveniel ex. te Lier-Anderstad: werd waargenomen op 6 en 7 november en niet op 6 en 7 oktober.

15150 Grauwe Klauwier *Lanius collurio*

Minstens 2 geslaagde broedgevallen te Lommel-Kolonie in 1982 (M. Emmers, A. Geypen, A. Mertens, Vogelvrienden Hamont).

16660 Kruisbek *Loxia curvirostra*

4 juli: 2 ex. te Neerpelt (M. de Clerck, P. Geunes); van 12 tot 27 oktober werden 33 ex. genoteerd te Kasterlee met een maximum van 15 ex. op 24 oktober (M. Smets, J. Lauwers).

17170 Appelvink *Coccothraustes coccothraustes*

18 oktober: 1 naar het oosten overvliegend ex. te Kasterlee (M. Smets, J. Lauwers).

Tekening: F. Matthé

Vogelfotowedstrijd 1982

Voor deze eerste wedstrijd mocht de jury zich verheugen over de inzending van een vijftiental deelnemers.

Het was zeker geen gemakkelijke taak om uit dit aanbod de foto's te kiezen die tenslotte werden bekroond.

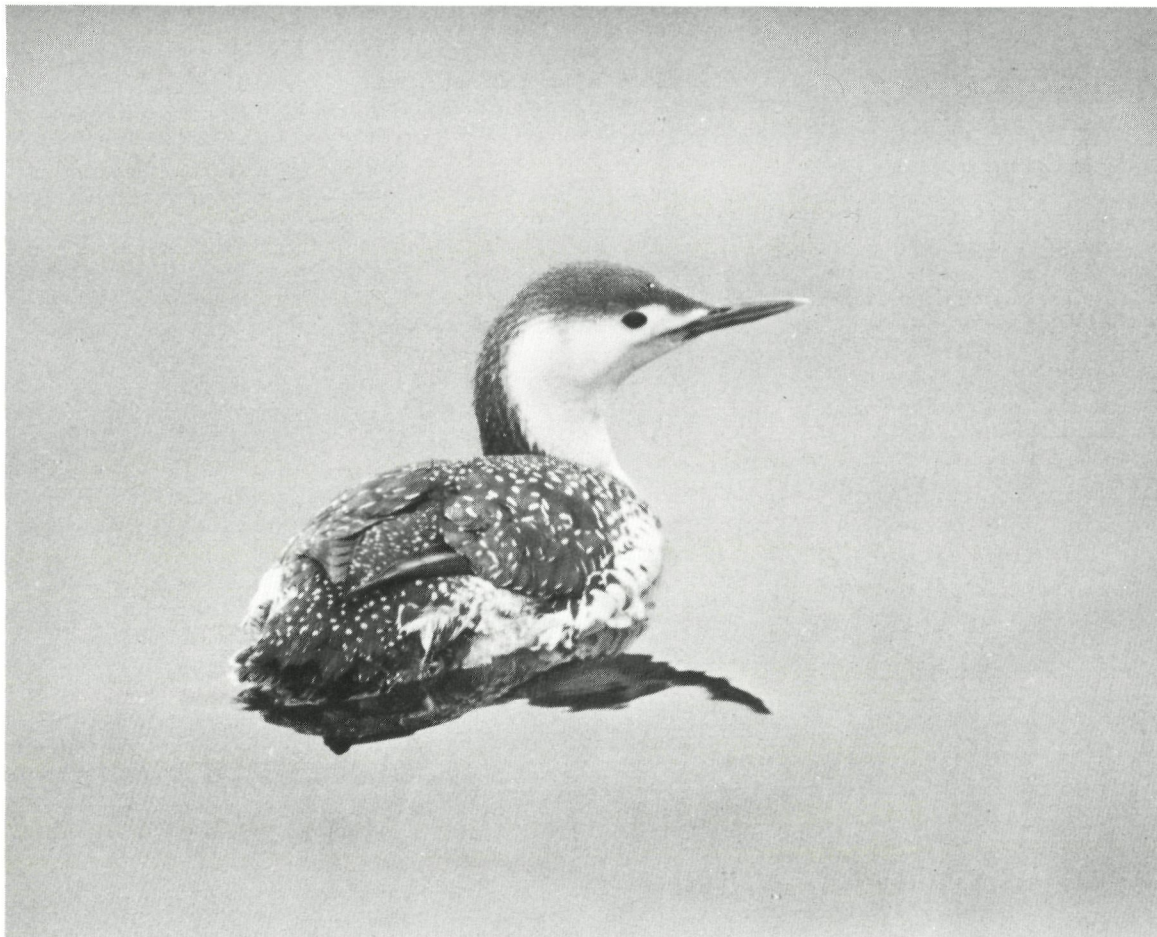
Een bijna unanieme beslissing deed de hoofdprijs (5.000 F) toekomen aan de foto van Jan Verschueren. De opname scoorde het hoogst omwille van de actie die ervan uitgaat. Alhoewel de Middelste Zaagbek *Mergus serrator* niet direct een zeldzame soort is, blijkt het toch niet zo eenvoudig om dergelijke wintergast te fotograferen, vooral niet op het moment dat deze een zeedonderpad verorbert. De tweede prijs (2.500 F) werd behaald door Raymond Delaere uit Vosse-laar. De jury werd getroffen door het rijke contrast en de mooie compositie van deze opname. Hier blijkt weerom dat het fotograferen

van „doodgewone” vogelsoorten als Koolmees *Parus major* bij de voedertafel, ook erg succesvol kan zijn.

Brons (1000 F) ging naar de aan ons allen bekende Gilbert van Avermaet uit Oostakker. De balancerende Notekraker *Nucifraga caryocatactes* op een coniferentakje is eveneens erg mooi van compositie. Hier blijkt nogmaals dat een zwart-wit opname vaak veel contrastrijker en scherper kan zijn dan een kleuropname.

De „vredige” opname van een gestadig wegzwemmende Roodkeelduiker *Gavia stellata* door Roland François uit Oostende, kreeg een eervolle vermelding (500 F). De opname toont ons mooi alle kenmerken van deze bij ons regelmatig voorkomende duikersoort.

Gilbert van Avermaet kon ons nogmaals boeien met zijn opname van een foeragerend Porselein-hoen *Porzana porzana*, doch na lang beraad-

4de prijs

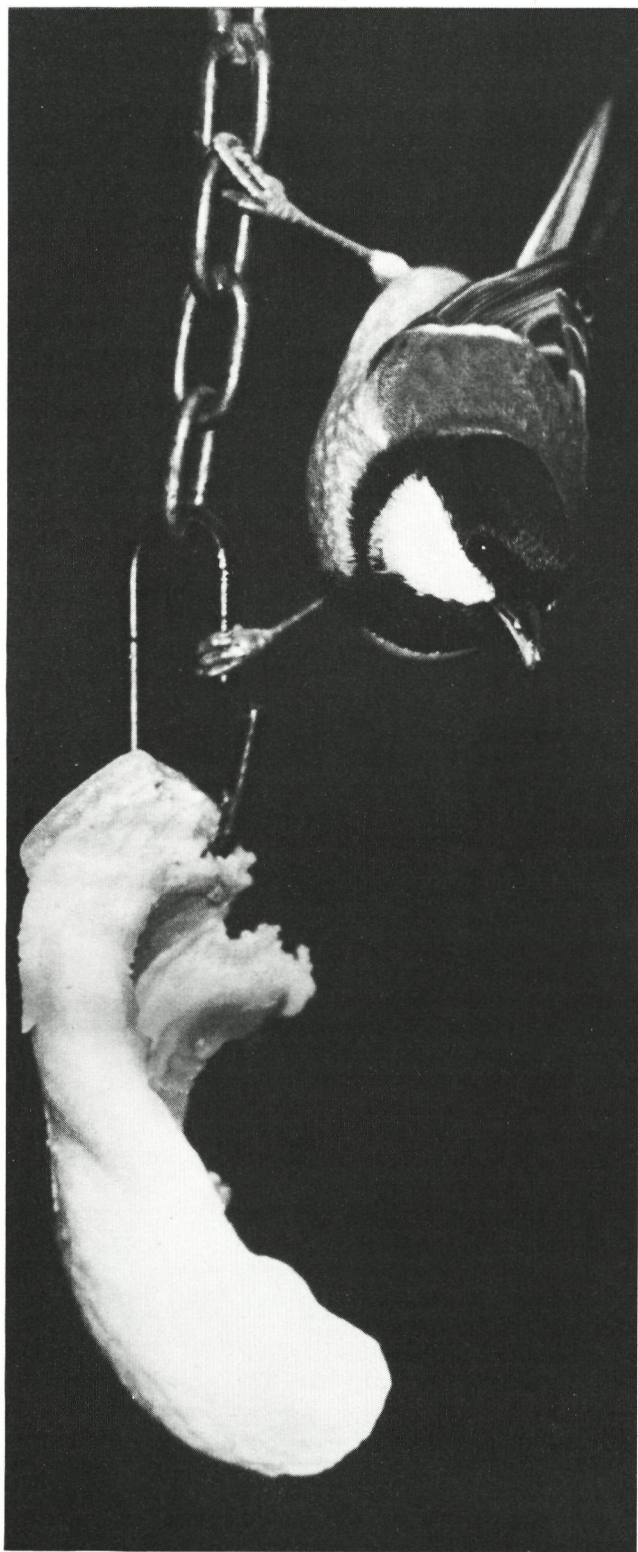
Foto: R. François

Boven: **1ste prijs.** Foto: J. Verschueren

Onder: **5de prijs.** Foto: G. Robbrecht

2de prijs

Foto: R. Delaere

slagen was de jury het eens de laatste eervolle vermelding (500 F) toe te kennen aan Guy Robbrecht uit Londerzeel. Een prachtige opname van een Sperwer *Accipiter nisus* in een ietwat vreemd milieu, een opname die een bepaalde sfeer uitstraalt...

Naast deze vijf laureaten waren natuurlijk nog veel inzendingen de moeite waard. Zoals vermeld worden alle ingezonden foto's bewaard in de fototheek van de *Wielewaal*, ter eventuele publicatie in ons tijdschrift.

Dank aan alle inzenders: J. de Beukeer, R. Delaere, R. de Lust, G. Elsermans, R. François, K. Goovaerts, M. Lagae, J. Maes, G. Mornie, G. Robbrecht, F. Roels, M. Sloodmaekers, G. van Avermaet, L. van den Bergh en J. Verschueren. Uiteraard kan bij het afdrukken van de bekroonde foto's in ons maandblad nooit het origineel precies weergegeven worden, steeds is er verlies aan scherpte en kleur.

De jury bestond uit D. Arnhem, R. Willockx, P. Herroelen en R. Debruyne.

3de prijs

Foto: G. van Avermaet

Broedpotten ... reddingsmiddel voor de laatste moerassen in de Netevallei bij Lier.

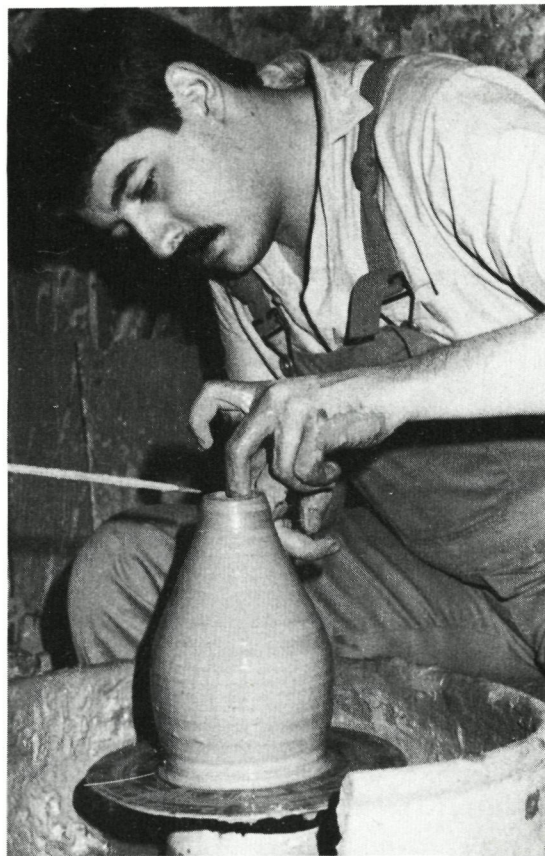
Marc Vermeylen

Welke volksstam begonnen is met kunstmatige nestgelegenheid te bezorgen aan onze gevederde hollenbroeders blijft voorlopig nog een geheim. De eer komt waarschijnlijk toe, ofwel aan de steppenvolkeren uit het Zuid-Russisch, West-Aziatisch gebied, of aan de Nederlanders. De oudste bewijzen van dergelijke huisvesting van zangvogels die in hollen broeden komen uit onze Nederlanden (Stresemann, 1948). Reeds in de Middeleeuwen heeft men hier waarschijnlijk aarden potten gemaakt die men aan zekere vogels ter vervanging van natuurlijke hollen aanbod. De vorm van deze broedpotten was merkwaardig: het waren buikige kruikjes uit ongeverniste gebakken klei, met een tamelijk lange hals die fungeerde als vliegopening. Aan de achterrand was een (gebakken) aarden lus bevestigd waardoor men ze aan huismuren (of bomen?) kon ophangen. Onderaan de vliegopening kwam soms een uitsparing voor, waar een zitstokje voor de vogel kon gestoken worden. De oudste voorstellingen van deze voorwerpen vinden we op een schilderij van Q. Metsys „Aankomst van de H. Familie te Bethlehem”, gedateerd 1540 (twee exemplaren tegen een woning en drie potten onder het dak van een duiventil), verder op het schilderij „St.-Christoffel” (tussen 1450-1516) van Jeroen Bosch en tenslotte op een drieluik van Gerard David (± 1500, Brugge). Ook op latere schilderijen van P. Breughel de Oude, J. van Goyen, en anderen zien we deze gebakken potten, ook wel spreekwepotten genaamd. Bovendien werden ze ook opgemerkt op talrijke etsen van A. van Ostade (1671), Marcus Geraerts (1567), en anderen. Te oordelen naar de talrijke afbeeldingen van spreekwepotten op schilderijen en etsen mogen we besluiten dat het gebruik van deze broedpotten van de 16de eeuw tot de 18de eeuw vrij algemeen was in de Lage Landen. Nadien lijken ze 'vergeten' te worden tot de moderne mens ze terug 'ontdekt' (zie verder).

De betekenis van het gebruik van deze aarden kruikjes lijkt tweevoudig. Eerst en vooral zijn er verschillende bronnen die het nuttige van de broedpotten beklemtonen. Men hing ze onder de dakranden waar mussen en spreeuwen pleegden te nestelen en voor een hele 'troep' zorgden. De vogels namen deze, voor hen gemakkelijke kunstmatige nestgelegenheden graag in. Enkele bronnen gaan zelfs verder en beweren dat ze tegelijk dienden als middel om mussen- en spreeuwenplagen tijdig in te dijken (bescherming gerstvoorraad!). Als de vogels met vette jongen lagen werden ze via een roofofopening (achteraan

of zijdelings) weggenomen voor consumptie! Het gebruik om spreeuwen en/of mussen te roven en te eten, dat bestond in Silezië en Boven-Saksen, zou echter nooit ingang gevonden hebben in de Nederlanden. In onze streken zou men eerder de bedoeling gehad hebben om via de broedpotten het vogelleven van naderbij te kunnen bekijken: tegelijk kon het ook dienen als versierend element. Anderen zagen het als een symbool van gastvrijheid.

Grosso modo bestonden er twee modellen: — enerzijds grote exemplaren met ruime vliegopening (diameter ongeveer 7 cm), meer bestemd voor de Spreeuw *Sturnus vulgaris*: spreekwepot. — anderzijds kleinere met smaller vlieggat voor Huismus *Passer domesticus* of Ringmus *Passer montanus*: de mussepot. De roofofopening, die niet altijd aanwezig was, werd soms in de afgeplatte bodem (achterkant) of in de buikzijde gemaakt.

Pottenbakker Herman Verhoeven. Foto: D. Arnhem

De broedpotten werden dus steeds met de roofopening, die halfmaan- tot cirkelvormig was, tegen de muur gehangen. Een pittig historisch detail betreffende het gebruik van deze potten is wel dat een zekere Aldrovandi Nlysse, die in zijn *Ornithologia* (1599), de spreekwepotten besprak, er de oorzaak van was dat deze 'Vlaamse uitvinding' tijdelijk in Italië bekend was.

Zoals hierboven reeds gezegd verdween het gebruik van deze stenen broedpotten na de 18de eeuw. Waarschijnlijk werden ze verdrongen door de nu nog gebruikte houten nestkasten. Al bij al blijven ze de voorlopers van onze huidige kunstmatige broedholen. Toen echter in 1966 te Herent en daarna in 1967 te Emblem (nabij Lier) oude spreekwepotten ontdekt werden, steeg de belangstelling voor de merkwaardige baksels. Eind augustus 1969 werden te Lier tijdens werkzaamheden aan een 16de-eeuwse woning eveneens 2 spreekwepotten gevonden. Ook nu hangt er nog een aan een muur in het Lierse begijnhof. De interesse voor de broedpotten kwam niet alleen vanuit heemkundige kringen maar ook van Wielewalers gezien zij in deze potten broedgevallen noteerden van Grauwe Vliegenvanger *Muscicapa striata*, Zwarte Roodstaart *Phoenicurus ochruros* en van de Gekraagde Roodstaart *Phoenicurus phoenicurus*! J. van Winkel (1970) besluit dan ook een artikel over Spreekwepotten als volgt: „Tenslotte zouden wij de Wielewalers van afdeling Lier verzoeken, eens goed uit te kijken naar mogelijke spreekwepotten in de omgeving van Lier, opdat er van deze prachtige heemkundige voorwerpen geen zou-

Foto: H. Meeus

den verloren gaan". Wel, Wielewaalafdeling Lier gaat nog verder. Zij heeft het initiatief genomen om deze oude gebruiksvoorwerpen terug te laten vervaardigen. Zij vond de geschikte persoon in de heer H. Verhoeven die een pottenbakkerij heeft in de Frederik Peltzerstraat 14 te Lier. Voor zover de heer Verhoeven zich kan herinneren werden er in zijn familiebedrijf steeds dergelijke broedpotten gemaakt. Hij wist ons zelfs te vertellen dat er speciaal potten gemaakt werden voor mezen. Aan deze pottenbakker werd dan ook opdracht gegeven om naast de **spreekwepot** (naar aloud model) ook nog een **mussepot** (met kleinere omvang en vliegopening) te maken. Dit initiatief kende direct een groot succes. Vandaar dat de fantasie, gekoppeld aan een dosis vogelkennis, nog 2 andere modellen creëerde: de **vliegenvangerpot** met een half gesloten vliegopening (zoals de vogel waarvoor hij bestemd is het liefst heeft) en de **nestkastpot**: het klassieke ronde type van nestkast maar nu in gebakken aardewerk met een leuk dekseltje erop. Bovendien had de pottenbakker reeds vroeger zijn fantasie de vrije teugel gelaten: hij had een spreekwepot, waarvan de vliegopening als mond moest dienen, twee ogen en een neus gegeven; op de plaats waar normaal het zitstokje moest komen, bracht hij een 'aarden' tong aan: ... de **tongpot** was geboren! Zo'n gril had in de late middeleeuwen ook al de zogenaamde 'spreekwepot van Neerrepen' doen ontstaan (Van Winkel, 1972). De bijgevoegde foto's geven een beeld van de verschillende beschikbare modellen.

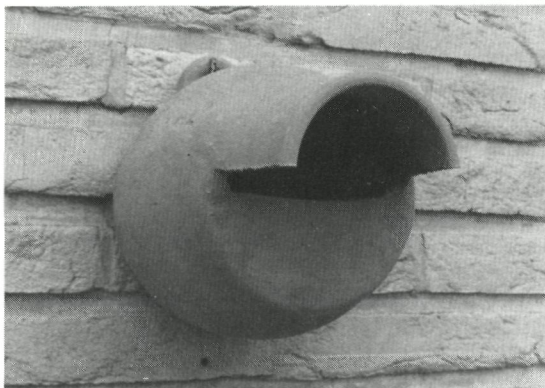
Het fijne aan heel de zaak is dat, naast het hernemen van een eeuwenoud gebruik van grote heemkundige waarde en naast het feit dat we aan enkele sympathieke vogelsoorten een extra broedgelegenheid geven, de integrale opbrengst van de verkoop van deze broedpotten bestemd is voor de aankoop van de laatste zeer waardevolle moerassen van de Netevallei in de omgeving van Lier. Van de uitgestrekte moerassige gebieden langs de Nete tussen Duffel en Nijlen blijft inderdaad niet veel meer over. Afvalstorten, visvijvers en de werken aan het Netekanaal hadden een verwoestende werking. Het resterende gedeelte ligt geconcentreerd tussen Lier, Emblem en Nijlen. Deze moerassen kregen op het gewestplan de status: natuurgebied met wetenschappelijke waarde (R-zone), landschappelijk waardevol gebied en groenzone.

Bovendien is de klasseringsprocedure in een vergevorderd stadium. Al deze beschermende wetgevingen verhinderen echter niet dat zich in dit unieke gebied geregeld vernielingen voordoen door nieuwe illegale afvalstorten en visvijvers, motorcrossactiviteiten, jacht, gif-eieren... De plaatselijke overheden kunnen (of durven) niet efficiënt ingrijpen, want de vernieling heeft meestal al plaatsgevonden vooraleer iemand klacht kan neerleggen. Dat het gebied avifaunisch waardevol is wordt door volgende

Foto: D. Arnhem

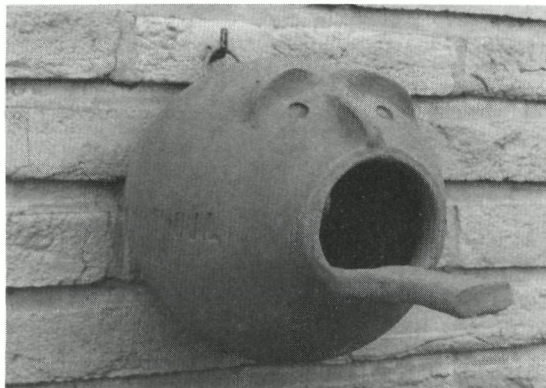
opsomming wel geïllustreerd: per jaar worden er ongeveer 120 vogelsoorten genoteerd met als broedvogels: Blauwborst *Luscinia svecica*, Snor *Locustella luscinioides*, Sprinkhaanrietzanger *Locustella naevia*, Wintertaling *Anas crecca*, Slobeend *Anas clypeata* en waarschijnlijk de Watersnip *Gallinago gallinago*; uit de lijst van bijna 500 plantensoorten: Zomerklokje *Leucorum aestivum*, Moerasviooltje *Viola palustris*, Moeraswederik *Lysimachia thyrsiflora*, Waterdrieblad *Menyanthes trifoliata*; 10 amfibie- en reptielsoorten, meer dan 20 libellensoorten, enz. De enige manier om deze gebieden effectief te beschermen (o.a. door beheerswerken) is deze gronden aankopen.

Een eerste stap hiertoe is de aankoop van de zogenaamde 'steenbeemden' (dit volgens kadastralplannen), een centraal gelegen deel van de overgebleven moerassen in de Netevallei. Hiervoor dient dus de opbrengst van de verkochte broedpotten. Daarom vraagt de Wielewaalafdeling Lier de hulp van alle milieu-bewusten om de succesrijke verkoop van de broedpotten nog te doen groeien. Elke broedpot is een paar vierkante meter reservaat! De verschillende modellen van broedpotten worden verkocht tegen volgende prijzen: zowel de spreekwepot, de mussepot, als de vliegenvangerpot: 150 F/stuk, de nestkastpot voor 220 F/stuk en de tongpot voor 240 F/stuk. Bij de bestellingen van 10 of meer worden de prijzen respectievelijk 120 F, 180 F en 200 F/stuk. Wie 1 exemplaar wil van ieder model (6 stuks) betaalt 1000 F. De broedpotten zijn te bekomen bij Marc Vermeylen, Kon. Astridlaan 1, Lier (nabij het stadspark) of bij Walter van Spaendonk, Zevenbergen 50, Lier, waar men eveneens telefonisch terecht kan voor bestellingen: tel. 03/480.54.24. Ook kunt U zonder een broedpot aan te kopen uw steentje bijdragen tot de redding van de moerassen door uw gift te storten op PCR 000-0606834-02 van Wielewaal Lier t.a.v. Y. Peeters, Antwerpsestraat 132, Lier, met vermelding 'Moerassen'. Alle inlichtingen over dit project kunt U bekomen bij bovenstaande adressen.

Bibliografie

- Stresemann E., 1948. De Oud-Nederlandse Spreekwepot. *Wielewaal* 14: 145-146.
 Van den Broeck R., 1982. Spreekwepotten. *Karekiet* 13: 50-51.
 Van Winkel J., 1970. Spreekwepotten. *Wielewaal* 36: 177-180
 Van Winkel J., 1972. Spreekwepottennieuws. *Wielewaal* 38: 65-71
 Weyns J., 1969. De spreekwepot in de Bokrijkse verzameling. *Ons Heem* 23: 152-153.
 M. Vermeylen, Koningin Astridlaan 1, 2500 Lier.

Foto's: D. Arnhem

AANWIJZINGEN VOOR DE AUTEURS

Het maandblad „Wielewaal” publiceert in principe alle artikels waarvan de inhoud strookt met de doelstelling van de Vereniging De Wielewaal: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels. De redactie behoudt zich nochtans het recht voor te beslissen welke artikels of bijdragen worden geplaatst.

Kopij moet in drievoud in machineschrift worden ingeleverd bij de hoofdredacteur. Uiterlijk twee maanden na het insturen van de kopij ontvangt de auteur bericht of zijn artikel al dan niet zal worden opgenomen. Eventueel kan de auteur gevraagd worden wenselijke veranderingen aan te brengen.

De auteurs zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikels.

Elk artikel wordt gevolgd door het volledig adres van de auteur(s).

De redactie dringt er op aan om artikels en belangrijke bijdragen te doen volgen door een samenvatting in de Nederlandse, Franse en Engelse taal. Op verzoek van de auteur zal de „résumé” en „summary” door de redactie worden opgesteld.

In het maandblad wordt de voorkeurspelling toegepast. Nederlandse vogelnamen beginnen steeds met een hoofdletter (bv. Witte Kwikstaart). Groepsnamen (bv. steltlopers) beginnen niet met een hoofdletter. Dezelfde schrijfwijze geldt voor namen van planten, insekten, enz... De eerste vermelding in een tekst van een soort wordt steeds gevolgd door de Latijnse geslachts- en soortnaam, onderstreept.

In datumvermeldingen dienen de namen van de maanden bij voorkeur voluit geschreven. Het gebruik van afkortingen dient vermeden te worden.

Referenties in de tekst worden aldus vermeld: (Segers, 1948); bij meerdere referenties: (Segers, 1948; Grootaers, 1958); en verwijzen naar een alfabetisch gerangschikte bibliografie. Deze bibliografie wordt als volgt opgesteld:

- voor een artikel: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. Volledige titel. *Naam van het tijdschrift*, jaargang: eerste pagina van het artikel - laatste pagina.
bv. Grootaers F., 1958. Glanskop (*Parus palustris*) en Matkop (*Parus atricapillus*). *Wielewaal* 24: 1 - 16.
- voor een boek: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. *Volledige titel*. Stad van uitgifte, naam van de uitgever.
bv. Segers F., 1948. *Broedvogels in de Kempen*. Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel.

Als er meerdere auteurs zijn: Lippens L., H. Wille, 1972. *Atlas van de vogels in België en West-Europa*. Tielt, Lannoo.

In de bibliografie worden slechts die titels vermeld waarnaar in de tekst wordt verwezen. Alle literatuurgegevens moeten bij hun oorspronkelijke bron gecontroleerd worden.

Ter illustratie van bijdragen kunnen in aanmerking komen: zwart-wit- en kleurfoto's, diapositieven, zwart-wit-tekeningen. Grafieken, tabellen en kaarten dienen met zwarte inkt op wit papier getekend.

Aan de auteur van een artikel (of aan één van hen indien er meerdere zijn) zullen 5 exemplaren van het maandblad worden verzonden. Meer exemplaren (tot maximum 30) kunnen bekomen worden, indien de hoofdredacteur hierom verzocht wordt bij het inzenden van het artikel.

De hoofdredacteur zal graag eventuele bijkomende inlichtingen of adviezen verstrekken aan mogelijke auteurs.

WIELEWAAL

JAARGANG 49 - MAART 1983

H. WILLE. Twintig jaar vogelstudie in de Argonne en omgeving.	89
A. RODTS. Verslag van de Wielewaalreis naar Egypte in 1982.	101
G. DE BIEVRE. Ornithologisch verslag van de reis naar Egypte in 1982.	108
M. DE RIDDER. Kanttekeningen (2) bij het artikel over de Halsbandparkiet.	118
Opmerkelijke ornithologische meldingen.	121
Vogelfotowedstrijd 1982.	123
M. VERMYLEN. Broedpotten... reddingsmiddel voor de laatste moerassen in de Netevallei bij Lier.	126

Titelblad: Egyptische Boerenzwaluw *Hirundo rustica savignii* — Foto: H. van der Vloet